

**ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

**«Актуальні питання адміністративного
права та процесу»**

м. Кропивницький

УДК 342.9

Актуальні питання адміністративного права та процесу: ІХ Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 01 грудня 2023 року). Кропивницький, 2023. 214 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету
внутрішніх справ
(протокол №8__ від «28» грудня 2023 року)*

Публікується за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу», яка відбулася 01 грудня 2023 року у Донецькому державному університеті внутрішніх справ (м. Кропивницький).

Видання може бути корисним для студентів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів закладів вищої освіти, а також всім, хто цікавиться питаннями адміністративного права та процесу. Матеріали збірника опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, практичних правоохоронних органів які рекомендували ці матеріали до друку.

© ДонДУВС, 2023

ВІТАЛЬНА ПРОМОВА
УЧАСНИКАМ ТА СПІВОРГАНІЗАТОРАМ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ»

Шановні учасники конференції !

В умовах чисельних реформ, що відбуваються в нашій країні, дослідження в галузі адміністративного права та процесу набувають особливої актуальності. На розвиток сучасної доктрини адміністративного права і процесу суттєво впливають зміни у національному законодавстві, соціально-економічні і політичні реформи в країні, а також різного роду структурні перебудови органів публічного адміністрування. Безсумнівно, що адміністративно-правова наука є тією науковою галуззю, що найбільш динамічно розвивається в умовах сьогодення.

На сьогоднішній день, розвиток молодіжної науки є ключовим елементом створення стійкого, інноваційного та розвинутого суспільства. Освіта, підтримка молодих дослідників і створення умов для їхнього творчого розвитку мають велике значення для подальшого прогресу науки і державотворчих процесів.

Формування прошарку інтелектуально активної молоді має бути пріоритетним напрямом діяльності держави. Усвідомлюючи це органи державної влади реалізують комплекс заходів, спрямованих на підтримку молоді, яка займається науково-дослідною діяльністю, проводить різного роду наукові заходи як ініціативно, так і долучаючись до загальнодержавних івентів.

Цьогорічна ІХ Всеукраїнська наукова конференція молодих вчених є свідченням того, що цей щорічний захід став платформою для розвитку зв'язків між молодими вченими, радами молодих учених, стимулювання їх професійної діяльності, підтримки наукових розробок і досліджень, налагодження діалогу між зацікавленими суб'єктами.

Проводячи щорічно цей науковий захід, університет виходить з тієї позиції, що дослідження «молодих вчених» мають велике значення для розвитку сучасної юридичної освіти і науки, через сміливість, креативність та незаангажованість їх наукових поглядів.

Сподіваюся, що плідна робота конференції залишить тільки позитивні враження для її учасників і надасть поштовх до подальших наукових досліджень.

Бажаємо плідної роботи, цікавих дискусій та позитивних емоцій від спілкування з однодумцями!

ЗМІСТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МОЛОДИХ УЧЕНИХ	
АМАНГЕЛДІЄВА Анна <i>Актуальні питання інституту адміністративної відповідальності в умовах правового режиму воєнного стану</i>	8
АНДРОСОВА Юлія <i>Забезпечення публічної безпеки та порядку дільничних офіцерів в умовах дії правового режиму воєнного стану</i>	10
БАРАНОВСЬКА Тетяна <i>Європейський досвід мовних вимог до державних службовців</i>	12
БІЛЬЧУК Олександр <i>Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та їх характерні ознаки</i>	14
БОЙКО Руслан <i>Особливості міжнародного досвіду взаємодії центральних органів з місцевими органами виконавчої влади та шляхи його впровадження в Україні</i>	18
БУРДЕЙНА Софія <i>Реалізація прав людини у діяльності поліції в умовах воєнного стану</i>	21
БУРКА Владислав <i>Перевірка документів особи що перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події</i>	23
БУХАНЦОВ Владислав <i>Конфіденційне співробітництво в діяльності підрозділів кримінальної поліції та слідчих підрозділів</i>	26
ВІЛЬСЬКА Єлизавета, ЧАЛОВА Вікторія <i>Поліція і діти на деокупованих територіях: стратегії та можливості</i>	28
ВІННИЧЕНКО Іуліанія <i>Контроль поліції у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення</i>	33
ВОЗНЮК Іванна <i>Особливості притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері дозвільної системи</i>	35
ГАВРИЛЮК Альона <i>Конфлікт інтересів на державній службі.</i>	38
ГІДА Ольга <i>До питання адміністративно-правового забезпечення режиму надзвичайного стану</i>	41
ГЛУЩЕНКО Владислав <i>Перспективи розгалуження мережі послуг постраждалим від домашнього насильства в Україні</i>	44
ГРИГОР'ЄВА Наталія <i>Забезпечення та захист прав людини під час дії режиму воєнного стану</i>	46
ГРИЦІЄНКО Володимир <i>Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, скоєних дітьми, або за участі дітей</i>	49
ГУДИМ Інга <i>Основні ознаки провадження у справах про адміністративні правопорушення як окремого виду адміністративно-юрисдикційного провадження</i>	51

ЖЕРЕБКО Валерія <i>Мета та завдання адміністративного процесу</i>	55
ЗІНЧЕНКО Данііл <i>Психологічні аспекти роботи правоохоронних органів у воєнний час</i>	57
КАБАКЧЕЙ Іван <i>Специфіка підготовки фахівців для органів правопорядку у закладах вищої освіти МВС України: проблеми і шляхи їх вирішення</i>	60
КАЛАШНИК Андрій <i>Основні виклики та загрози національній безпеці України в сучасних умовах</i>	63
КАШАТІНА Тетяна <i>Забезпечення законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень</i>	67
КОВАЛЬ Ірина <i>Окремі аспекти настання адміністративної відповідальності за порушення комендантської години</i>	70
КОЗАЧУК Вікторія <i>Особливості діяльності поліції в умовах воєнного стану</i>	73
КОСИК Еліна <i>Профілактика адміністративних правопорушень на прикладі діяльності шкільних офіцерів поліції</i>	75
КОТЛЯРЕВСЬКА Єлизавета <i>Дії органів виконавчої влади з відновлення роботи на деокупованих територіях</i>	78
КРАВЧУК Вікторія <i>Перспективи адміністративного законодавства у сфері захисту персональних даних в соціальних мережах</i>	80
КРИВЕНЬКИЙ Максим <i>Основні засади адміністративно-правового забезпечення виконавчого провадження</i>	83
КРИВОРОДЬКО Маргарита <i>Проблематика та шляхи удосконалення адміністративної юстиції України</i>	88
КРУЦЬ Ельвіра, ЮЛДАШЕВ Владислав <i>Процесуальні аспекти реалізації обов'язку доказування правомірності рішення суб'єктом владних повноважень в порядку адміністративного судочинства</i>	92
КСЬОНЗ Катерина <i>Особливості профілактичної діяльності дільничного офіцера поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану</i>	94
ЛАВРЕНКО Анастасія <i>Принцип безсторонності здійснення дискреційних повноважень колегіальними адміністративними органами</i>	96
ЛЕМЕШЕНКО Анастасія <i>Метаморфоза предмета адміністративного права як фактор модифікації адміністративних правовідносин</i>	100
ЛУПАЙ Аліна <i>Процесуальні аспекти поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду</i>	102
ЛУЦЕНКО Юлія <i>Міжнародний досвід запровадження міжнародних правових стандартів у діяльність правоохоронних органів</i>	106
МАЙСТРЕНКО Олександр <i>Діяльність кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного стану: правовий аспект</i>	110

МАКАРИНСЬКА Анна <i>Актуальні питання превентивної діяльності в умовах правового режиму воєнного стану</i>	112
МАРЖАН Єлизавета <i>Актуальні питання діяльності правоохоронців в умовах воєнного стану</i>	114
МИРГОРОДСЬКА Ольга <i>Контроль та його місце в системі заходів адміністративного примусу</i>	116
МІНЕНКО Єгор <i>Інституційна основа державної стабільності в епоху інформаційного суспільства</i>	118
НЕМОНОВА Лола <i>Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.</i>	121
НЕСТЕРЕНКО Марина <i>Історія розвитку адміністративного процесу</i>	123
ОРЛОВА Єлизавета <i>Актуальні питання адміністративного права та процесу.</i>	125
ПЕКАРСЬКА Євгенія <i>Оперативне реагування та оперативне інформування в діяльності підрозділів національної поліції</i>	128
ПОПОВА Анжеліка <i>Гарантії соціального захисту поліцейських в умовах дії воєнного стану</i>	130
ПОПОВИЧ Єлизавета <i>Ювенальна превенція як форма діяльності органів Національної поліції України</i>	132
ПРОЦЕНКО Олександра <i>До питання визначення поняття «оцінювання ефективності поліцейської діяльності»</i>	135
РАЧКОВАН Данило <i>Адміністративно-правова діяльність поліції в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку</i>	138
САКОВСЬКИЙ Данило <i>Кодифікація адміністративного законодавства України</i>	142
ТАЛМАЗАН <i>Особливості адміністративної відповідальності в умовах дії правового режиму воєнного стану</i>	144
ТКАЧЕНКО Дар'я <i>Вплив цифровізації на адміністративні процедури та їхню легітимність</i>	146
ФАРІНЯК Роман <i>До питання поняття, мети та завдань службової підготовки поліцейських</i>	148
ХАЙ Ірина <i>Особливості адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень в умовах воєнного стану</i>	152
ЦЯПКАЛО Станіслав <i>Роль та місце заінтересованих осіб в адміністративній процедурі</i>	155
ЧОРНА Ірина <i>Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України</i>	158
ШАЄЦ Єлизавета <i>Щодо правових підстав примусової евакуації дітей із зон активних бойових дій</i>	160
ШАПОВАЛОВА Катерина <i>Роль Управління дотримання прав людини Національної поліції України у створенні безбар'єрного простору</i>	162

ШЕВЧЕНКО Андрій <i>Проблемні аспекти порядку витребування судом доказів в адміністративному судочинстві від суб'єкта владних повноважень</i>	166
ШЕВЧУК Михайло <i>До проблеми політичної неупередженості державної служби</i>	168
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ	
АНІСІМОВ Кирило <i>Запровадження в адміністративно-юрисдикційну діяльність органів Національної поліції України інституту медіації</i>	170
БОЧАРНИКОВ Сергій <i>Актуальні питання діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України</i>	171
ЗАГУРСЬКИЙ Олександр <i>Особливості адміністративної відповідальності в сфері публічного управління: концептуальні підходи</i>	173
КІБЛИК Дар'я <i>Інститут адміністративної відповідальності: проблеми в сучасному суспільстві</i>	175
МЕРДОВА Ольга <i>Зміни в законодавстві з питань вищої освіти: нові ідеї, нові виклики</i>	178
НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ Олександра <i>Сутність судового розгляду публічно-правових спорів</i>	181
ОКОПНИК Олена <i>Колізійні питання комендантської години у військовий час</i>	185
ПИЖОВ Сергій <i>Використання позитивного досвіду країн ЄС щодо адміністративно-правового регулювання діяльності органів публічного управління у сфері надання публічно-сервісних послуг</i>	188
ПИЛИП Вікторія <i>Перспективи реалізації правоохоронної функції держави інституціями громадянського суспільства у взаємодії з органами державної влади</i>	192
РЯБЧЕНКО Олена <i>Визначення правоохоронних органів у законодавстві України</i>	194
САХНО Артем <i>Правове регулювання механізму примусової евакуації дітей з території ведення активних бойових дій</i>	198
СОБАКАРЬ Андрій <i>Особливості судового розгляду публічно-правових спорів в інших країнах</i>	202
СОПЛІКО Ірина <i>Трансформація адміністративно-правової структури та функціонування сервісних центрів у контексті євроінтеграції: науковий аналіз</i>	205
ХОЗЛУ Іван <i>До питання правового врегулювання тимчасового вилучення посвідчення судноводія</i>	207
ЧАЙКА Ярослав <i>Правове урегулювання перебування людей на вулиці і в громадських місцях в комендантську годину, під час дії воєнного стану</i>	209
ШИШКАРЬОВА Олена, КОВАЛЬЧУК Юлія <i>Адміністративна процедура: концептуальність та інновації законодавства</i>	212

АНДРОСОВА Юлія - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я - старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний час ще більше об'єднує українське суспільство. На сьогоднішній день в Україні майже повністю зникає розрізнення між соціальними верствами, політичними силами, професійними об'єднаннями і навіть групами за інтересами. Майже всі, за винятком декількох випадків, об'єднують свої зусилля для досягнення спільної мети - вивести окупантів за межі нашої держави. Важливим напрямком досягнення цієї мети є забезпечення надійної комплексної безпеки громади за допомогою органів та підрозділів Національної поліції в умовах воєнного стану [1].

Ситуація в країні вимагає від органів та підрозділів Національної поліції виконання більш специфічних завдань, таких як фіксація військових злочинів, виявлення і затримання диверсантів, мародерів, колабораціоністів, припинення незаконного бізнесу, надання допомоги пораненим і т.д. У зв'язку з цим виникає необхідність перегляду організації діяльності Національної поліції України, як з точки зору забезпечення публічної безпеки і порядку, так і з точки зору нормативно-правового регулювання.

В умовах воєнного стану забезпечення публічної безпеки та порядку є найважливішим завданням для ефективного функціонування суспільства. Дільничні офіцери в цих умовах відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки громадян та збереженні правопорядку.

Воєнний стан передбачає введення спеціальних заходів для забезпечення безпеки нації. Це може включати обмеження громадянських свобод, розгортання військових підрозділів у мирному регіоні та інші заходи. Дільничні офіцери мають адаптувати свою роботу до цих нових реалій, враховуючи особливості викликів, які виникають у воєнний період.

Дільничні офіцери виступають важливим посередником між правоохоронними органами та громадою. У воєнний період їхні обов'язки розширюються на виявлення

і запобігання військовим злочинам, а також на контроль за дотриманням режиму воєнного стану серед цивільного населення.

Умови воєнного стану вимагають ефективної співпраці між різними військовими та цивільними структурами. Дільничні офіцери повинні вміло взаємодіяти з військовими частинами, забезпечуючи обмін інформацією та координацію дій для досягнення спільної мети - збереження безпеки та порядку.

Правовий аспект відіграє важливу роль у регулюванні діяльності дільничних офіцерів під час воєнного стану. Необхідно забезпечити відповідні нормативні акти, які визначають їхні повноваження та обов'язки, а також обмеження, які стосуються застосування сил та засобів в даному контексті.

Дільничні офіцери займають ключові позиції у забезпеченні публічної безпеки і порядку під час воєнного стану. Вони повинні виявляти гнучкість та ефективність у своїй роботі, враховуючи специфіку ситуації та взаємодію з іншими військовими та цивільними структурами. Нормативно-правове врегулювання є важливим елементом у забезпеченні їхньої діяльності в рамках воєнного стану.

Важливим елементом забезпечення ефективної роботи дільничних офіцерів у воєнний період є система їхньої підготовки. Навчання повинно включати аспекти воєнного права, технік взаємодії з військовими підрозділами, а також психологічні аспекти роботи в стресових умовах.

Сучасні технології можуть значно полегшити завдання дільничних офіцерів у воєнний час. Використання систем моніторингу, аналізу великих обсягів даних та зв'язку допомагає покращити оперативність та точність прийняття рішень.

Дільничні офіцери повинні активно сприяти залученню громади до процесу забезпечення безпеки. Взаємодія з місцевими лідерами, організація спільних заходів та ініціатив сприяє підвищенню рівня свідомості та співпраці між громадою та правоохоронними органами.

Отже, забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану є складною, але надзвичайно важливою задачею. Робота дільничних офіцерів у цих умовах вимагає глибокого розуміння особливостей воєнного періоду, високого рівня підготовки, ефективної взаємодії з іншими структурами та використання сучасних технологій. Правильно організована та навчена система дільничних офіцерів може значно покращити безпеку та порядок в умовах воєнного стану, сприяючи відновленню стабільності та благополуччя в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 1 липня 2022 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2022. 398 с.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.

АМАНГЕЛДІЄВА Анна – курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ХОЗЛУ Іван – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія російської федерації проти України призвела до введення в Україні правового режиму воєнного стану. Цей режим передбачає внесення змін до багатьох сфер суспільного життя, у тому числі і до інституту адміністративної відповідальності.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Адміністративна відповідальність є одним із важливих засобів забезпечення правопорядку та безпеки в суспільстві. Вона застосовується за вчинення адміністративних правопорушень, тобто протиправних, винних дій чи бездіяльності, які завдають шкідливого впливу на суспільні відносини і є адміністративними правопорушеннями.

В умовах воєнного стану виникає необхідність у посиленні адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, які можуть призвести до порушення

правового режиму воєнного стану, загрози життю та здоров'ю людей, матеріальним цінностям, військовій безпеці України.

У зв'язку з цим, Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року було внесено ряд змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [2].

Зокрема, встановлено підвищені адміністративні стягнення за такі правопорушення, як:

- порушення комендантської години;
- порушення спеціального режиму світломаскування;
- порушення порядку пересування транспортних засобів;
- порушення правил зберігання та використання зброї та боєприпасів; порушення правил воєнного стану;
- ухилення від виконання обов'язків військовозобов'язаного;
- поширення неправдивої інформації про хід війни [3].

Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2022 року внесено зміни до КУпАП, які передбачають можливість накладення адміністративного стягнення на посадову особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, що призвело до тяжких наслідків [4].

Наведені зміни до КУпАП є важливим кроком у посиленні адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень в умовах воєнного стану. Вони спрямовані на забезпечення правопорядку та безпеки в суспільстві, а також на запобігання порушенням правового режиму воєнного стану.

Серед актуальних питань інституту адміністративної відповідальності в умовах правового режиму воєнного стану слід також відзначити такі:

1. Проблеми правозастосування. В умовах воєнного стану виникають труднощі у правозастосуванні норм адміністративного права, зокрема, у сфері адміністративної відповідальності. Це пов'язано з тим, що норми КУпАП, які регулюють адміністративну відповідальність, розроблені з урахуванням мирного часу і не враховують всі особливості воєнного стану.

2. Питання забезпечення прав і свобод людини і громадянина. В умовах воєнного стану виникає необхідність у поєднанні інтересів забезпечення правопорядку та безпеки з інтересами захисту прав і свобод людини і громадянина. У зв'язку з цим, виникає необхідність у розробці механізмів, які б забезпечили баланс між цими інтересами.

3. Питання міжнародного права. В умовах воєнного стану Україна продовжує виконувати свої зобов'язання за міжнародним правом, у тому числі у сфері прав людини. У зв'язку з цим, виникає необхідність у забезпеченні відповідності норм адміністративного права, які регулюють адміністративну відповідальність, міжнародним стандартам.

Розв'язання цих питань є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування інституту адміністративної відповідальності в умовах правового режиму воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст. 250.
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 19. Ст. 1027.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 42. Ст. 2279.

БАРАНОВСЬКА Тетяна - студентка 3 курсу факультету приватного права та підприємництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Науковий керівник: ФЕДЧИШИН Сергій - доцент, доцент кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД МОВНИХ ВИМОГ ДО ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Пункт 3 частини 1 статті 4 Закону України «Про державну службу» вимагає від усіх державних службовців вільного володіння державною мовою і, за потреби, регіональною мовою або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону. Для держслужбовців категорії А обов'язковим є також володіння однією з офіційних мов Ради Європи. У контексті активної євроінтеграції особливо цікавим та важливим для України стає досвід європейських країн, у тому числі й у сфері

регулювання державної служби. Саме тому актуальним є дослідження мовних вимог до держслужбовців у країнах ЄС.

Необхідно розглянути законодавство окремих держав ЄС у сфері регулювання мовних вимог до державних службовців. У Німеччині засади державної служби врегульовані Основним Законом (Конституцією). Важливо підкреслити, що як таких мовних вимог законодавство не висуває. Вимоги до держслужбовців різняться залежно від їх рангу (A1 – R10), серед вимог: успішне завершення університетської освіти, складання іспиту на право проходження служби та інше. Водночас цей факт не слід сприймати як свідчення того, що для Німеччини іншомовна компетенція не є важливою, адже вона в загальних рисах закріплена в нормативному регулюванні інших сфер, зокрема в стандартах освіти.

У Польщі відповідно до пункту 4 статті 40 Закону «O służbie cywilnej» вимогою для працевлаштування на державну службу є володіння хоча б однією з робочих мов ЄС або ж деякими іншими мовами (китайська, ісландська, арабська, японська, українська та деякі інші). У Польщі існують також різноманітні програми всебічного підвищення кваліфікації осіб, відповідальних за реалізацію функцій держави. На особливу увагу заслуговує той факт, що польське законодавство, на відміну від українського, не висуває до потенційних держслужбовців вимогу щодо знання власне державної мови – польської. Це пояснюється тим, що Польща належить до мононаціональних держав (переважна більшість громадян – поляки, немає значних за чисельністю іншомовних національних меншин). Така сама ситуація з мовними вимогами спостерігається в мононаціональній Болгарії. Відповідно до Закону за державних служителів знання державної чи іноземної мови не є вимогою для вступу на державну службу, водночас згадується можливість особливих критеріїв для окремих посад. У той же час для багатонаціональних європейських держав встановлення критерію володіння державною мовою для вступу на державну службу є більш характерним.

Яскравим прикладом запровадження мовних вимог є Естонія, історія та мовна політика якої є схожими з українськими. Після відновлення незалежності Естонія взяла курс на впровадження власної мовної політики, спрямованої на використання естонської в усіх сферах життя. Відповідно до параграфу 14 Закону «Про цивільну службу» кандидат на посаду державної служби має володіти естонською мовою в обов'язку, який вимагається законом. Окремо в законі зазначена можливість встановлення вимог щодо володіння іноземною мовою, проте не для всіх державних службовців, а лише для деяких посад відповідно до характеру діяльності та поставлених завдань.

На особливу увагу заслуговує досвід Бельгії. Ця держава має три офіційні мови: французьку, нідерландську та німецьку. Більшість населення складають дві етнічні групи, одна з яких розмовляє французькою, друга – нідерландською. Бельгія також поділена на 2 регіони за національною та мовною ознакою – Фландрію та Валлонію, у той же час Брюссель (столиця держави) має особливий статус та дві офіційні мови.

Такий соціолінгвістичний контекст впливає і на політику Бельгії у сфері державної служби. Бельгія прийняла Diversity Plan, що визначає паритет регіонів як основну цінність та наголошує, що носії французької та нідерландської мають мати рівний доступ до зайняття посад державної служби.

Таким чином, досвід європейських країн має спільні риси, проте й велику кількість відмінностей, зумовлених специфікою конкретних держав, саме тому глибокий аналіз підходів країн-членів ЄС до регулювання мовних вимог до державних службовців є важливим для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Public employment in EU member states. URL: https://www.dgaep.gov.pt/upload/RI_estudos%20Presid%C3%A4ncias/Public_Employment_EUMS.pdf.
2. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej : Ustawa of 21.11.2008 no. Dziennik Ustaw 2008 nr 227 poz. 1505 : as of 27 September 2023. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20082271505> (date of access: 04.10.2023).
3. Закон за державния служител : Закон від 27.08.1999 р. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/2134673408>.
4. Марішенкова Т. І. Державний службовець в Німеччині. Збірник тез Всеукраїнського студентського онлайн-форуму «Державний службовець закордоном: знімаємо маски», присвяченого 100-річчю державної служби в Україні. Житомир : ЖДТУ, 2018. 160 с.
5. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для. України / За заг. ред. Тимощука В.П., Школика А.М. Київ : Конус Ю, 2007. 735 с.

БІЛЬЧУК Олександр - *аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ І РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

Попри ключову роль держави, як головного суб'єкта формування державної політики, незалежно від напрямів, стратегічних цілей та завдань регулювання системи виконавчого провадження в цілому чи окремими її складовими все ж таки головна

роль у цьому процесі відводиться публічній адміністрації з урахуванням компетенції, переліку функцій та відповідних повноважень. Саме вони (публічні адміністрації), наділені владними повноваженнями, наповнюють політику примусового виконання судових рішень конкретним змістом, і саме вони відповідають за її ефективність задля своєчасного, повного і неупередженого виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.

В основному суб'єктів публічного адміністрування переважна більшість вчених асоціюють з органами, які не входять до публічної адміністрації організаційно, але виконують делеговані нею функції [1, с. 27-31]. Водночас, правильним здається наповнення терміну «публічна адміністрація» поряд з вище названими ознаками сукупністю організаційних дій, діяльності та заходів, які виконуються різними суб'єктами, органами та інституціями на основі закону та у межах визначених законом форм для досягнення публічного інтересу [2, с. 8-12]. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів подана публічною адміністрацією, яку слушно вважають системою організаційно-структурних утворень, які на законних підставах набули владних повноважень, та забезпечують виконання закону і здійснюють інші публічно-управлінські функції [3, с. 116-119].

Так само й в названій сфері саме суб'єкти різної компетенції та цільового призначення покликані забезпечити обов'язкове та своєчасне вжиття заходів, спрямованих на примусове виконання виконавчих документів, що видаються на підставі судових рішень, ухвал, приписів та постанов у цивільних та адміністративних справах, вироків та постанов у кримінальних справах, у частині майнових стягнень, а також постанов інших органів відповідно до закону, на засадах верховенства права; законності; незалежності; справедливості, неупередженості та об'єктивності, а також обов'язковості виконання рішень.

Залежно від різновиду адміністративно-правових зв'язків вчені до системи суб'єктів в аналізованій сфері відносять:

1) ті, що організують належне здійснення виконавчого провадження (владно уповноважені рівноправні між собою: Державна виконавча служба, приватні виконавці та допоміжні органи і служби, міжнародні організації тощо);

2) ті, що забезпечують процес реалізації примусового виконання рішень шляхом впливу на поведінку уповноважених осіб щодо його здійснення (Міністерство юстиції України та Державна виконавча служба, Начальник відповідного Управління та Голова Державної виконавчої служби тощо);

3) ті, що реалізують процедурні аспекти перебігу виконавчого провадження та залучаються до його супроводження (обов'язкові: стягувач, боржник (субборжник), виконавець (державний, приватний), інший уповноважений орган чи установа (податкові органи, банки та інші фінансові установи); похідні: представники сторін, прокурор; факультативні: експерт, спеціаліст, перекладач, та інші) [4, с. 143].

Інша група науковців виокремлює декілька груп суб'єктів, до яких зараховує:

- 1) осіб, що наділені владними функціями, тобто судові виконавці;
- 2) осіб, які беруть участь у виконанні й мають суб'єктивну матеріально-правову заінтересованість у виконанні, особи, які здійснюють прокурорський нагляд, особи, які захищають права інших осіб;
- 3) осіб, які в силу закону зобов'язані сприяти судовому виконанню (торговельні організації, органи внутрішніх справ);
- 4) осіб, які утримують майно боржника на законних підставах;
- 5) осіб, майнові права яких стосуються або порушуються державним виконавцем, але у справі такі особи участі не беруть (власники майна, на яке накладений арешт для задоволення вимоги стягувача до боржника) [5, с. 188].

Особливості діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень в Україні, доводять їх подвійну приналежність: з одного боку – до суб'єктів правоохоронної діяльності, оскільки забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів, тим самим реалізуючи правоохоронну функцію держави, а з іншого боку – до суб'єктів правозахисної діяльності, оскільки забезпечують реалізацію завершальної стадії судового процесу, тим самим реалізуючи правозахисну функцію держави [6, с. 10].

З урахуванням того, що одна частина науковців розглядає суб'єкта адміністративного регулювання як «джерело впливу того, хто виконує функції керівництва і впливає на об'єкт з метою переведення його у новий стан» [7, с. 9], а інша тлумачить його як «структурно окреслені спільноти людей з органами управління, що формуються ними, та керівним складом (на персональному рівні)» [8, с. 14], доречним вважаємо виокремлення характерних рис, які відрізняють суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів від інших суб'єктів публічної адміністрації, а саме:

- 1) законодавчо закріплений перелік суб'єктів, що є складовою державного механізму судового захисту прав і свобод громадян, основною метою яких відповідно до чинного законодавства є примусова реалізація (практичне втілення в життя з можливістю застосування заходів державного примусу) прийнятого судом рішення, в результаті чого поновлюються порушені, оспорені або невизнані права і свободи особи;
- 2) визначають стратегію реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, мають відповідні координаційні повноваження та вирішують, в основному, конституційно та законодавчо закріплені стратегічні завдання в зазначеній сфері;
- 3) поділяються на суб'єктів загальної компетенції та делегованих повноважень, що забезпечують своєчасне та повне виконання судових та окремих юрисдикційних рішень;

4) мають адміністративно-правовий статус, що передбачає наявність основних (права та обов'язки) та додаткових (повноваження, гарантії, юридична відповідальність) елементів;

5) характеризуються різними організаційно-правовими формами функціонування (колегіальні та індивідуальні, державні та приватні, центральні та місцеві);

6) наявність законодавчо закріпленої компетенції, що передбачає здійснення організаційних, юрисдикційних, нормотворчих та контрольно-няглядових повноважень у механізмі реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів;

7) наявність єдиної мети створення та функціонування суб'єктів публічного адміністрування сферою примусового виконання судових рішень, що полягає в упорядкуванні суспільних відносин, пов'язаних із примусовим виконанням юрисдикційних рішень, та удосконаленні адміністративних процедур виконавчого провадження;

8) взаємозалежність органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, та органів судової влади, за якими збережено ряд важливих повноважень, пов'язаних з виникненням, розвитком і припиненням виконавчого провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колпаков В. К. Про публічні адміністрації. *Право України*. 2003. № 5. С. 28–31.

2. Беньо М. Вплив теорії публічної адміністрації на розвиток адміністративного права (приклад Польщі). *Законодавство України : наук.-практ. коментар*. 2006. № 7. С. 8–12.

3. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право : навч. посібн. / А. М. Школик. Л.: ЗУКЦ, 2007. 308 с.

4. Педан А. Зміст адміністративно-правових відносин у сфері виконавчого провадження в Україні / А. Педан. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 143-148.

5. Уварова С. Поняття й види учасників виконавчого провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 155-159.

6. Теоретико-правові аспекти примусового виконання судових рішень в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК". Київ, 2018. 20 с.

7. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 752 с.

8. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник. Харків: Ун-т внутр. справ. 1998. 480 с.

БОЙКО Руслан - курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ОКОПНИК Олена - доцент кафедри адміністративноправових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ З МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Реформування системи державного управління та органів виконавчої влади в Україні передбачає насамперед «створення сучасної, конкурентоспроможної держави, визначальними характеристиками якої є верховенство права і розвинена правова культура, збалансована представницька демократія, сильне самоврядування, дисциплінований і мобільний менеджмент» [2].

Становлення незалежної української держави відбувається досить болісно для нашого суспільства, адже багато громадян доведені до критичного стану, і як наслідок – зневірилися в кращому майбутньому. Однією з причин такого стану речей є недосконала система організації виконавчої влади. Це проявляється, з одного боку, в неможливості проведення системних реформ через відсутність генеруючого центру таких реформ, роль якого в більшості країн відіграє уряд, та ефективної виконавчої вертикалі, яка мала б послідовно втілювати їх у життя.

Можливо, перш ніж розробляти плани реформування органів виконавчої влади в Україні та її територіальних підрозділів безпосередньо, потрібно звернути увагу на зарубіжний досвід з даного питання. Наприклад, у зарубіжних державах деякі міністерства, окрім центрального, мають регіональний апарат і офіси на місцях. Територіальні (периферійні) служби міністерства можуть здійснювати свою діяльність як в межах певних округів національної території, так і за кордоном [4].

Так, у США за проведення в життя федеральних законів на місцях відповідають регіональні підрозділи департаментів, які в американській літературі отримали назву «польові» підрозділи. Ці органи департаментів, хоча структурно й не пов'язані з органами штатів, все ж здійснюють свою діяльність у тісному співробітництві з ними. Регіональні підрозділи департаментів також контролюють використання штатами федеральних субсидій [Ошибка! Источник ссылки не найден. с. 53]. У Японії

міністерство може створювати свої відділення на периферії. Наприклад, в рамках Міністерства охорони здоров'я, праці та добробуту створені декілька місцевих лікарських відділень і резиденцій аптечних наглядачів. У кожній із префектур діють його філіали – відділення стандартів праці, яким, в свою чергу, підпорядковуються пункти нагляду за стандартами праці [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 421]. Складовими елементами системи місцевих органів державної адміністрації у Франції виступають державні периферійні служби, тобто, «зовнішні» (периферійні) служби різних міністерств. Саме перед цими службами поставлено завдання проведення на місцях політики, яку визначає центральний апарат управління міністерства, підтримання контактів з населенням. Саме ці периферійні служби міністерств приймають повсякденні рішення у відповідних сферах державного управління [1, с. 232].

Периферійні служби залишаються у підпорядкуванні у свого міністерства, але разом з тим вони підпорядковані керівнику департаменту – префекту. Щоправда, окремим периферійним службам вдалося уникнути подвійного підпорядкування, і вони залишилися формально незалежними від префекта (це, зокрема, територіальні служби міністерства оборони, міністерства юстиції, міністерства освіти, служби Інспекції праці та Національного інституту статистики та економічних досліджень). Виведення із підпорядкування префекту територіальних служб міністерства оборони зумовлене тим, що вони створюються на базі військових округів, які за своїми розмірами значно переважають територію департаменту або регіону. Що стосується територіальних служб міністерства юстиції, які діють в рамках Касаційного суду, то вони виведені із підпорядкування префекта у зв'язку з дотриманням принципу розподілу влад. Також існують різні територіальні служби міністерства економіки, фінансів і промисловості – податкові служби, генеральне казначейство, служба державного майна, регіональне митне управління. Вилучення цих служб від підпорядкування префекту зумовлене особливим впливом, яким міністерство користується в уряді [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

У більшості західних країн основні сфери управлінської діяльності розглядаються як спільні для центральних і місцевих влад, а розподіл компетенції здійснюється або за повноваженням, або за об'єктами регулювання. Наприклад, у Франції у сфері освіти діють і центральні органи, і територіальні колективи. Управління установами початкової освіти здійснюють комуни, коледжами – департаменти, а ліцеями – регіони. Центральна адміністрація відповідає за педагогічне забезпечення навчального процесу і вчительські кадри [1].

Важливою організаційно-структурною особливістю міністерств є наявність у їх підпорядкуванні місцевих органів, які створюють разом з апаратом міністерств так звану «виконавчу вертикаль» галузевої чи функціональної спрямованості (систему міністерства). Здебільшого на місцевому рівні органами міністерств є управління, відділи та інші структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, які підзвітні і підконтрольні відповідним міністерствам. Саме міністерства забезпечують в

установленому порядку координацію діяльності створених ними місцевих органів з місцевими державними адміністраціями [3].

Безумовно, застосовувати закордонний досвід здійснення управлінських інновацій потрібно з урахуванням як національних традицій, так і національних інтересів. Але ця умова виконується в тому випадку, коли інноваційний досвід застосовується на основі добре розробленої концепції реформування вітчизняної системи державного управління, основний компонент якої має винятково національний характер. «Якщо технології можна запозичити, узяти з того чи іншого досвіду, то ідеологія державного управління в кожній країні повинна самостійно формуватися її інтелектуальними й політичними елітами» [2, с. 10]

Отже, реформи в різних країнах відбуваються за допомогою різних стратегій, що залежать від часу та особливих умов. Проте існують спільні завдання започаткування і впровадження цих реформ, що спрямовані на підвищення ефективності, дієвості та підзвітності управлінських структур, децентралізацію, передання функцій на нижчі рівні управління, зміцнення самоврядування, покращання результатів діяльності органів влади.

Для вітчизняного реформування органів виконавчої влади найбільше значення має не лише досвід конкретних напрямів реформ систем державного управління в зарубіжних країнах, а і їх соціокультурне та системно-управлінське обґрунтування. Методологію поєднання еволюційних і радикальних реформ, системне моделювання адміністративних реформ, орієнтацію інноваційних процесів на зростання якості державного управління доцільно використати як концептуальний фундамент трансформації системи державного управління в Україні. Це не лише дозволить залучити зарубіжний практичний досвід удосконалення управлінської діяльності, а й забезпечить соціокультурну трансформацію вітчизняної системи управління в євроінтеграційному напрямі. При цьому основним напрямом подальших досліджень має стати саме проблема соціокультурного наповнення концептуальних засад вітчизняної адміністративної реформи в контексті процесів євроінтеграції [6, с. 86-94].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін. ; за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 528 с.
2. Атаманчук Г. Методологічні проблеми сучасного державного управління. *Вісник УАДУ*. 2001. № 3. С. 9-12.
3. Бриль К.І. Адміністративно-правове забезпечення децентралізації державної влади в Україні: дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07 / ПрАТ «ВНЗ МАУП». Київ, 2017. 413 с.
4. Заблоцький, В. В. Адміністративна реформа: стан та перспективи трансформацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 7, 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=868>.

5. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ : ВД «Дакор». 2016. 464 с.

6. Хачатурян Х. Європейський концептуальний контекст управлінських інновацій в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць. / редкол.: С.М. Серьогін Д. : ДРІДУ НАДУ, 2006. Вип. 1 (23). 292 с.

БУРДЕЙНА Софія - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: САХНО Артем - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право на повагу до гідності людини є одним із основоположних прав людини, яке закріплене у багатьох міжнародних та національних документах, зокрема: Загальна декларація прав людини (стаття 1); Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (стаття 10); Конституція України (стаття 21).

Це право означає, що кожна людина має право бути поваженою як особистість, незалежно від її раси, статі, релігії, політичних поглядів тощо. Воно передбачає, що кожна людина має право на гідне життя, яке включає в себе такі елементи, як: право на життя; право на свободу та особисту недоторканність; право на свободу думки, слова та переконань; право на свободу віросповідання; право на освіту; право на працю; право на соціальний захист; право на здоров'я; право на житло; право на участь у культурному житті. Реалізація права на повагу до гідності людини в умовах війни є особливо складним завданням. Війна завжди супроводжується насильством, руйнуванням, втратою життя та свободи. В умовах війни люди можуть бути піддані фізичним, психологічним та емоційним стражданням, які можуть призвести до порушення їхньої гідності.

До основних проблем реалізації права на повагу до гідності людини в умовах війни можна віднести такі: Порухення права на життя. Війна завжди спричиняє людські жертви. У результаті воєнних дій люди можуть бути вбиті, поранені, захоплені в полон. Всі ці випадки є порушенням права на життя, яке є основою людської гідності.

Порушення права на свободу та особисту недоторканність. Війна може призвести до обмеження свободи людей. Люди можуть бути затримані, ув'язнені, депортовані. Це також є порушенням права на свободу та особисту недоторканність, які є важливими елементами людської гідності. Порухення права на свободу думки, слова та переконань. Війна може призвести до обмеження свободи слова та переконань. Люди можуть бути засуджені за свої політичні погляди, релігійні переконання тощо. Це також є порушенням права на свободу думки, слова та переконань, які є важливими для здійснення особистості.

Порушення права на свободу віросповідання. Війна може призвести до обмеження свободи віросповідання. Люди можуть бути примушені змінити свою релігію або відмовитися від своїх релігійних обрядів. Це також є порушенням права на свободу віросповідання, яке є важливим для особистості.

Порушення інших прав людини. Війна може призвести до порушення інших прав людини, таких як право на освіту, право на працю, право на соціальний захист, право на здоров'я, право на житло, право на участь у культурному житті. Це також може призвести до порушення людської гідності.

Для забезпечення реалізації права на повагу до гідності людини в умовах війни необхідно вжити таких заходів:

Забезпечити дотримання міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право встановлює мінімальні стандарти захисту прав людини в умовах війни. Важливо, щоб всі учасники збройного конфлікту дотримувалися цих стандартів.

Створити ефективні механізми захисту прав людини. Уряди держав, які беруть участь у збройних конфліктах, повинні створити ефективні механізми захисту прав людини. Ці механізми повинні дозволяти оперативно реагувати на порушення прав людини та забезпечувати їхнє відновлення.

Забезпечити доступ до гуманітарної допомоги. Гуманітарна допомога є важливою для забезпечення життя та гідності людей, які постраждали від війни. Уряди держав, які беруть участь у збройних конфліктах, повинні забезпечити доступ до гуманітарної допомоги всім людям, які її потребують.

Важливо також пам'ятати, що кожна людина, незалежно від її національності, раси, статі, релігії, політичних поглядів тощо, має право на повагу до своєї гідності. Це право є основоположним і не може бути обмежене навіть в умовах.

Поліція має відігравати позитивну роль у забезпеченні правопорядку та безпеки в умовах воєнного стану. Виконуючи свої обов'язки, поліція повинна дотримуватися міжнародного гуманітарного права та забезпечувати дотримання прав людини.

Конституція України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищими соціальними цінностями.

А це означає, що навіть в умовах війни права людини підлягають виключному захисту як з боку держави загалом, так і з боку органів державної влади зокрема.

Тому надзвичайно важливо виявляти, документувати та розслідувати серйозні порушення прав людини, зокрема катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження, поводження та покарання в ситуаціях збройного конфлікту. Верховна Рада України створила спеціальну комісію з питань міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права в ситуації збройної агресії Російської Федерації проти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини : Декларація; ООН від 10.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт; ООН від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

БУРКА Владислав - курсант 2 курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

**Науковий керівник: ПЛАХОТНИЙ
Артем** - старший викладач кафедри
Тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРЕВІРКА ДОКУМЕНТІВ ОСОБИ ЩО ПЕРЕБУВАЄ В МІСЦІ ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ АБО ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ, ІНШОЇ НАДЗВИЧАЙНОЇ ПОДІЇ

Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20 листопада 2012 року визначає ключові правові та організаційні принципи

створення та ефективного функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та процедур видачі документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України або спеціальний статус особи [1].

Згідно з Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, визначено два основні типи поліцейських заходів. Один з них - превентивні поліцейські заходи, включаючи перевірку документів особи, які поліція може вживати у різних ситуаціях, описаних у статті 32 цього Закону [4].

Статтею 32 передбачено правові засади застосування перевірки документів особи поліцією. Зокрема, поліцейський має право вимагати від особи пред'явлення документів, що посвідчують особу, у випадках, коли особа може мати зовнішні ознаки, схожі на особу, яка перебуває в розшуку, або коли існують достатні підстави вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення. Також, поліцейський може провести перевірку, якщо особа перебуває в спеціальних обставинах, таких як зона спеціального поліцейського контролю, або якщо у неї є обмежені речі, які можуть бути предметом обмежень або заборон на обіг [2].

Крім того, поліцейський може зупиняти транспортні засоби у випадках порушення Правил дорожнього руху, технічної несправності, причетності до правопорушень чи аварій, розшуку транспортного засобу, або в інших обставинах, які можуть створювати загрозу безпеці дорожнього руху чи громадського порядку [3].

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», які знаходять відображення у статті 35, поліцейський зобов'язаний повідомити водія про конкретну причину зупинення його транспортного засобу. Це повідомлення має містити детальний опис підстави для зупинки, яка чітко визначена в зазначеному нормативному акті.

У випадку, коли під час зупинки водія за порушення правил дорожнього руху виникає підозра, що водій перебуває в стані алкогольного сп'яніння, поліцейський має законне право перевірити це припущення. Згідно з пунктом 2.5 Правил дорожнього руху, «Водій повинен на вимогу поліцейського пройти в установленому порядку медичний огляд з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [3]. Цей огляд може проводитись як на місці зупинки, так і в медичному закладі.

Водій має право відмовитися від проходження огляду, проте в такому випадку на нього буде складений протокол за статтею 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що прирівнюється до керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння [4]. Аналогічний порядок застосовується, якщо водій став учасником дорожньо-транспортної пригоди або якщо є інформація від свідомих громадян про можливий стан алкогольного сп'яніння водія.

Оформлення адміністративних матеріалів на водія, який керує транспортним засобом з ознаками сп'яніння, чітко регламентовано Наказом МВС № 1395 від 07.11.2015 р. «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів

про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих не в автоматичному режимі» [2]. Цей нормативний акт виник на основі Постанови Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду» [3].

Дії поліцейського при виявленні ознак сп'яніння водія детально описані в спільному Наказі МОЗ та МВС № 1452/735 від 09.11.15 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [4].

У випадку, коли є обґрунтовані підстави вважати, що водій вчинив порушення, за яке, згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, може бути застосовано адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник дорожньої поліції, відповідно до статті 265-1 цього Кодексу, тимчасово вилучає посвідчення водія. Це вилучення діє до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не перевищує трьох місяців від моменту вилучення. Водію видається тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами [4].

Про факт тимчасового вилучення посвідчення водія зафіксовано у протоколі про адміністративне правопорушення. Цей документ служить юридичним підтвердженням застосування заходу до водія, а також може використовуватись для обґрунтування та документування правозахисних заходів, які були вжиті у відповідь на вчинене порушення.

Тимчасове вилучення посвідчення водія та видання тимчасового дозволу на право керування транспортними засобами є спрощеним та ефективним механізмом забезпечення безпеки на дорозі та відповідального користування транспортними засобами у випадках порушень правил дорожнього руху чи інших адміністративних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковалів М. В. Правоохоронні (поліцейські) заходи реагування на правопорушення. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2017. С. 245-253.

2. Плахотний А.П. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні шахрайства в банківській сфері. The 5 th International scientific and practical conference Modern problems of science, education and society (July 17-19, 2023) SPC Sci-conf. com. ua, Kyiv, Ukraine. 2023 p. 29 c.

3. Плахотний А.П. Тактико-спеціальна підготовка працівників національної поліції України. The 5 th International scientific and practical conference Modern problems

of science, education and society(July 17-19, 2023) SPC Sci-conf. com. ua, Kyiv, Ukraine. 2023 p. 39 c.

4. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1103. Офіційний вісник України. 2008. № 98. Ст. 3241.

БУХАНЦОВ Владислав - курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, капрал поліції.

Науковий керівник: ПЕКАРСЬКИЙ Сергій - доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Теорія та практика протидії кримінальним правопорушенням визначила ефективність використання сприяння громадянами підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність [1]. Безпосередньо сприяння особи підрозділам, які уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність надає можливість ефективно протидіяти різним видам злочинів, встановлювати та розшукувати осіб, які вчиняють злочини та притягувати винних осіб до кримінальної відповідальності. Відповідно до положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ підрозділи кримінальної поліції уповноважені мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, а також використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями статті 275 Кримінального процесуального кодексу України [1, ст. 8].

Зазначена нами стаття 275 КПК України регламентує використання конфіденційного співробітництва слідчим [2, ст. 275]. Згідно положень даної статті під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва

з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК України.

Чинні положення законодавчих актів визначають і заборони щодо залучення осіб до конфіденційного співробітництва. Зокрема, забороняється залучати до виконання оперативно-розшукових завдань, конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій осіб, професійна діяльність яких пов'язана зі збереженням професійної таємниці, а саме: адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язано з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру [1, ст. 11; 2, ч. 2 ст. 275].

У свою чергу до заходів забезпечення боротьби з організованою злочинністю відносяться: використання негласних співробітників та використання учасників організованих злочинних угруповань у боротьбі з організованою злочинністю [3]. Стаття 13 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року № 3341-ХІІ регламентує використання негласних співробітників. Отже, при здійсненні боротьби з організованою злочинністю, якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, можуть залучатися штатні та нештатні негласні співробітники, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України [3, ст. 13].

Стаття 14 зазначеного закону регламентує використання учасників організованих злочинних угруповань у боротьбі з організованою злочинністю. Саме тому для здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю учасники організованих злочинних угруповань можуть залучатися до співробітництва в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України [3, ст. 14].

Окрім вищезазначеного вважаємо за доцільним звернутися до норм Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, яка була прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15 листопада 2000 року та ратифікована Верховною Радою України 4 лютого 2004 року. Зазначена Конвенція до спеціальних методів розслідування відносить і агентурні операції, які проводяться компетентними органами держави на її території з метою проведення ефективної боротьби проти організованої злочинності [4].

Отже, підсумовуючи можна зазначити, що нами на підставі аналізу правових актів зазначена доцільність використання конфіденційного співробітництва в діяльності підрозділів кримінальної поліції та слідчих підрозділів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (редакція від 06.11.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року: ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють» від 4 лютого 2004 року № 1433-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

ВІЛЬСЬКА Єлизавета - слухачка магістратури ФПФОДР Одеського державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції.

ЧАЛОВА Вікторія - начальниця відділу ювенальної превенції УПД ГУНП в Одеській області, майор поліції.

Науковий керівник:
КРИЖАНОВСЬКА Олена - доцент кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н, доцент, майор поліції

ПОЛІЦІЯ І ДІТИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: СТРАТЕГІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ

Повномасштабне вторгнення Російської федерації у лютому 2022 року внесло вагомі корективи у діяльність працівників поліції. Вперше перед поліцейськими постає завдання працювати та проводити стабілізаційні заходи на щойно деокупованих територіях. Під час деокупації територій важливим аспектом є саме робота поліцейських з дітьми, які перебували на непідконтрольних територіях

Україні. Робота державних органів щодо забезпечення прав та свобод дитини в Україні під час війни є дуже актуальною, оскільки діти є вразливою категорією населення та потребують піклування від дорослих.

Співпраця і партнерство є одними з основних принципів діяльності поліції, які реалізуються завдяки відповідним формам і методам роботи поліцейських, через взаємодію з місцевою владою та мешканцями територіальних громад. Володіння необхідної інформації від останніх, що полегшує роботу поліцейських під час проведення стабілізаційних заходів (виявлення: колаборантів, пособників держави-агресора, зброї та боєприпасів, вибухонебезпечних предметів тощо) [1, с. 25].

Особливості роботи поліцейських на деокупованих територіях:

1. Налагодження взаємодії з оновленою владою державних органів з питань захисту прав дітей.

2. Виявлення дітей, які залишилися без батьківського піклування. Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» діти, позбавлені батьківського піклування, – це діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з:

- позбавленням їх батьківських прав,
- відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав,
- визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними,
- оголошенням їх померлими,
- відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження,
 - тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки,
 - діти, розлучені із сім'єю (діти, які прибувають чи прибули на територію України без супроводу батьків чи одного з них, діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри або опікуна чи піклувальника, призначених відповідно до законодавства країни походження, або інших повнолітніх осіб, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження взяли на себе відповідальність за виховання дитини),
 - підкинуті діти,
 - діти, батьки яких невідомі,
 - діти, від яких відмовились батьки,
 - діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України або в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях,
 - безпритульні діти (діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання) [2].

Дитина, яка залишилася без батьківського піклування, у тому числі дитина, розлучена із сім'єю, тимчасово може бути влаштована у: сім'ю родичів, знайомих; сім'ю патронатного вихователя; притулок для дітей служби у справах дітей; центр соціально-психологічної реабілітації дітей; центр соціальної підтримки дітей та сімей; соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко); будинок дитини, дитячий будинок-інтернат системи соціального захисту населення; стаціонарну службу (відділення) центру соціальних служб, що здійснює соціально-психологічну реабілітацію дітей; стаціонарну службу (відділення) соціально-психологічної реабілітації дітей (надання послуги соціально-психологічної реабілітації дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах) центру надання соціальних послуг [3].

3. Виявлення та встановлення дітей, які перебувають на обліках(обліки НПУ, центрів пробації тощо).

4. Виявлення фактів примусового вивезення/депортації дітей. Примусове переміщення та депортація українських дітей на тимчасово окуповані території та/або на територію РФ можуть бути кваліфіковані як злочин проти людяності «депортація або примусове переміщення населення». При цьому переміщення дітей росією; евакуація без згоди є порушенням міжнародного гуманітарного права. Оцінки кількості українських дітей, депортованих до росії, коливаються від 19505 до 307 000.

5. Виявлення злочинів щодо дітей. Найбільш поширені злочини, що зустрічаються на де окупованих територіях, це сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, вербування та використання дітей, катування, вбивства та каліцтва, руйнування шкіл та лікарень тощо. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК) – це форма гендерно-зумовленого насильства (ГЗН), що включає зґвалтування, сексуальне рабство, примус до проституції, примусову вагітність, примусовий аборт, примусову стерилізацію, примусовий шлюб, а також будь-яку іншу форму сексуального насильства порівнянної тяжкості, вчиненого щодо жінок, чоловіків, дівчат або хлопців, яка напряду чи опосередковано пов'язана з конфліктом. З метою виявлення і фіксації статевих злочинів.

За словами Івана Вигівського, на деокупованих територіях Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Донецької, Запорізької, Миколаївської та Херсонської областей поліцією було створено 8 спеціалізованих мобільних поліцейських груп, які займаються ти, що опитують потерпілих. За його словами, за фактами скоєння сексуального насильства військовими РФ щодо дітей розпочато 13 проваджень. Наймолодшій жертві 4 роки. Цей злочин зафіксовано на Київщині, він був скоєний "фактично у присутності батьків". За його словами, працівники поліції дуже часто дізнаються інформацію про це сексуальне насильство від свідків, зі ЗМІ; жертви про це заявляють рідше [4].

За офіційною інформацією 510 дітей загинули та понад 1143 отримали поранення різного ступеню тяжкості внаслідок бойових дій. Загалом найбільше постраждало дітей у Донецькій області - 485, Харківській - 299, Київській - 129,

Херсонській - 121, Запорізькій - 99, Миколаївській - 97, Дніпропетровській - 95, Чернігівській - 71, Луганській - 67. (додаток 1) [5].

3798 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів. 365 з них зруйновано повністю (додаток 2) [6].

6. Сприяння у розмінуванні закладів освіти та проведення навчання для дітей щодо мінної безпеки.

7. Налагодження профілактичної роботи у навчальних закладах та тісна взаємодія з закладами освіти.

8. Координація та взаємодія з органами та службами, що стосуються дітей. В березні 2022 року було утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, до складу якого зокрема входять представник Міністерства внутрішніх справ та представник Національної поліції України. Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану (далі - Координаційний штаб) є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України і утворюється з метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану [7].

Проведення постійної профілактичної роботи: - профілактика правопорушень; - національно-патріотичне ви виховання; - запобігання проявів негативних явищ у дитячому середовищі.

Важливим є надання своєчасної психологічної допомоги дитині саме від працівника поліції, оскільки він безпосередньо першим прибуває на місце небезпечної ситуації, і саме знаходиться у епіцентрі негативних подій, які вплинули чи можуть вплинути на психічний стан дитини. Тому для якісної та ефективної допомоги дітям, важливим є притаманність поліцейському комунікативної та психологічної компетентності. Оскільки від вміння встановити психологічний контакт при спілкуванні із дитиною і залежить спроможність надати першу психологічну допомогу [8, с. 17].

Кожна дитина України - це майбутнє нашої нації, тому всі служби, які дотичні до роботи пов'язаної з дітьми повинні ефективно та повноцінно здійснювати свою діяльність, незважаючи на виклики сьогодення. Забезпечення найкращих умов для зростання та виховання дітей є ключовою метою не лише для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гусаров С. Робота органів поліції України на деокупованих територіях *Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. III наук.-практ. конф.* (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 25-30.

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402 -III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

3. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866. Офіційний вісник України. 2008. № 76. Ст. 2561.

4. Бойченко Ю. Нацполіція створила спецгрупу із документування сексуальних злочинів росіян на Миколаївщині. *НікВести*. 16.11.2023. URL: <https://nikvesti.com/ua/news/politics/269857>.

5. Діти війни. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>.

6. Сім мільйонів дітей в Україні. URL: <https://saveschools.in.ua/>.

7. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 року №302. Офіційний вісник України. 2022. № 25. Ст. 1371.

8. Корнієнко М. В., Пасько О. М. Комуникативна готовність поліцейського до надання психологічної допомоги дітям, які постраждали. *Baltija Publishing*. February 17, 2023. С. 17-33.

ВІННІЧЕНКО Іуліанія - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник:
ШИШКАРЬОВА Олена - викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ

КОНТРОЛЬ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НЕВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

На сьогоднішній день є багато випадків незаконного обігу вогнепальної зброї, а також вибухових речовин та пристроїв що становлять велику загрозу публічній безпеці. Завдяки цьому відбуваються збройні напади, що завдають невинної шкоди життю і здоров'ю громадян, посилюють страх та відчуття незахищеності серед населення. Тому держава вимушена формувати та запроваджувати чітку систему використання зброї в індивідуальних цілях, вводячи загальні заборони і контролюючи дозволені види діяльності та дії зі зброєю.[1]

Для запобігання такого незаконного обігу вогнепальної зброї Міністерством Внутрішніх Справ було створено відділ контролю за обігом зброї Національної поліції України. У нашій державі цей відділ є одним із пріоритетних напрямів діяльності МВС України. Було прийнято нормативно-правові акти, що регламентують діяльність таких відділів, а також закони, щодо врегулювання питання набуття права власності на зброю невійськового призначення.

Відділ контролю за обігом зброї Національної поліції України - є структурним підрозділом центрального органу управління поліції, який у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на

неї законодавством України повноважень з видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок, та на які поширюється дія дозвільної системи та здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система. [2]

Окрім відділів, ще існують сектори контролю за обігом зброї загалом всі вони здійснюють організацію у межах компетенції та забезпечення виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством повноважень з питань дозвільної системи. Відповідно до чинного законодавства відділи, підрозділи та сектори Національної поліції України видають та анулюють дозволи на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи; здійснюють контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дія дозвільної системи; виявляє причини та умови, що призводять до вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, уживає у межах компетенції заходів щодо їх усунення; організовує збір, обробку та облік інформації, яка формується, збирається та зберігається щодо об'єктів дозвільної системи; у межах компетенції у визначеному законодавством України порядку організовує прийняття, зберігання та передачу вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, пристроїв, боєприпасів, а в разі знищення – її подальшу передачу до складів озброєння територіальних органів поліції та установ забезпечення Національної поліції України.

Розглянемо нормативно-правові акти пов'язані з обігом зброї:

1. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з придбання у Службі безпеки України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система» від 12 серпня 2016 року №427/784.

2. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за

своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21 серпень 1998 року №622.

3. Проект Закону України «Про обіг зброї» від 20 вересня 2019 року №1222-1.

4. Проект Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси» від 10 грудня 2014 року №1135-1.

Висновки. Згідно з Конституцією України проголошено, що людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя, свободу та особисту недоторканність, а також недоторканність житла. Обов'язок держави – захищати життя людини (ст. 3, 27, 29, 30 Конституції України).[3] Виходячи з цього ніхто не має права позбавити людини цих прав будь-яким способом, у нашому випадку з використанням зброї. Поліція має повноваження для захисту прав громадян відповідно до закону та змусити особу понести відповідальність за свої вчинки. Для цього і створюються відповідні департаменти, управління, підрозділи, відділи та сектори Національної поліції України. Контроль поліції у сфері обігу вогнепальної зброї не військового призначення у наші часи є невід'ємною частиною, за допомогою нього ми зможемо перебороти нелегальний продаж та купівлю зброї, а також розслідування вбивств з використанням зброї буде значно легшим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Контроль за обігом зброї на об'єктах дозвільної системи підрозділами Національної поліції [Текст] : метод. рек. / В.Л. Костюк, Є.М. Корж, В.І. Мотиль, А.А. Саковський, Н.В. Федоровська. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 36 с.

2. Відділ контролю за обігом зброї. Офіційний вебпортал Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/viddil-kontrolyu-za-obigom-zbroyi>.

3. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

ВОЗНЮК Іванна - курсант 2 курсу факультету №3 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: БОНДАР Валерія - доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП Львівського державного

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Під час дії воєнного стану Національна поліція України відіграє провідну роль у здійсненні дозвільної системи в Україні. Офіційне визначення поняття «дозвільної системи» наведене у ст.1 Положення «Про дозвільну систему». «Дозвільна система — це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку, використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян» [1].

Щодо визначення терміна та меж функціонування дозвільної системи єдиного погляду поки що не існує. У загальній юридичній літературі одна група авторів адміністративістів пов'язує її, з особливим видом діяльності органів внутрішніх справ щодо видачі суб'єктам дозволів на обіг спеціально визначених речовин, матеріалів і предметів; в свою чергу інші юристи науковці, а саме О.М. Бандурка, поряд з такою точкою зору, висловлює думку про те, що дозвільна система як форма виконавчо-розпорядчої діяльності відповідно до чинного законодавства поширюється на значно ширше коло суспільних відносин і здійснюється багатьма органами виконавчої влади й державного управління [2, с.227]. Без регулювання та систематизації дозвільної системи НПУ не зможе ефективно виконувати свої функції з охорони громадської безпеки та порядку.

Адміністративні правопорушення в сфері дозвільної системи посягають не тільки на встановлений порядок управління, а й, безпосередньо, на громадську безпеку та порядок, адже всі об'єкти дозвільної системи є джерелами підвищеної небезпеки.

До адміністративних проступків у сфері здійснення дозвільної системи належать: стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку; порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї; порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів; порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік; ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів; порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку

продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бонових припасів; порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів; порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони; порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них; порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони і порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами [3, с.243].

Розглянемо деякі із статей Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), які передбачають адміністративну відповідальність за вчинення порушення у сфері дозвільної системи. Такими є, наприклад, ст.174, 190, 191 КУпАП. Згідно з статтею 174 КУпАП «Стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням установленого порядку», тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії і бойових припасів [4].

Також, згідно з статтею 190 КУпАП «Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом», тягнуть за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої [4].

Згідно з статтею 191 КУпАП «Порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають відповідний документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим державним органом на зберігання зазначеної зброї», тягне за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого [4].

Неоподаткований мінімум доходів громадян встановлений пунктом 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України. Якщо норми інших законів містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень [5]. На сьогодні в КУпАП санкції, зазначені вище в перерахунку до гривневого еквіваленту складають: за ст.174 КУпАП сума штрафу передбачає від 1700 до 2550 грн., за ч. 1 ст.190 КУпАП - від 119

до 170 грн., а за ч. 2 190 КУпАП – від 170 до 255 грн, з конфіскацією зброї, і за ч.1 ст.191 КУпАП штраф – від 119 до 170 грн., ч. 2 ст. 191 КУпАП – від 170 до 255 грн., що на наш погляд є незначним матеріальним збитком для правопорушників.

Отже, розглянувши особливості адміністративної відповідальності за порушення у сфері здійснення дозвільної системи, є доречним внести пропозиції щодо збільшення санкцій за ці правопорушення. Під час дії воєнного стану, контроль за виданням дозволів та нагляд за їх використанням мають бути посилені з метою забезпечення громадської безпеки. Проте, спрощене отримання дозволів може призвести до збільшення кількості не тільки адміністративних правопорушень а і кримінальних злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про дозвільну систему : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 (зі змінами від 10 травня 2022 р. № 565) . Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text>.

2. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 248 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/383/1/ПІДРУЧНИК%20АД%20НП.pdf>

3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: Навч. посібник / За заг. ред. заслуженого юриста України В.А. Глуховець. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. –264 с. URL:<https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/384/1/ПОСІБНИК%20АЮД.pdf>

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-1-Х. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

ГАВРИЛЮК Альона - здобувач 2 курсу юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Науковий керівник: КРАКОВСЬКА Анжеліка - доцент кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Концепція державної служби передбачає відданість інтересам громадян та виконання завдань, спрямованих на благо суспільства. Однак, у контексті сучасних викликів і реалій, державні служителі часто стикаються з ситуаціями, коли власні інтереси або особиста користь конфліктують з їхньою службовою обов'язковістю. Це явище відоме як "конфлікт інтересів," і воно стає важливою проблемою у сфері державного управління. Конфлікт інтересів на державній службі підносить багато загроз та питань, які потребують уваги та врегулювання.

Актуальність даної теми надзвичайно важлива у сучасному світі, особливо в контексті боротьби з корупцією і забезпеченням прозорості та етичної поведінки у державному управлінні. Конфлікт інтересів на державній службі – це ситуація, коли державний службовець опиняється в ситуації, де його особисті інтереси можуть конфліктувати з його обов'язками, пов'язаними з державною службою. Це може включати в себе фінансові інтереси, особисті відносини, або інші фактори, які можуть впливати на об'єктивність і незалежність службовця при виконанні його обов'язків. Наявність конфлікту інтересів може негативно вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих особі службових повноважень.

Норми Закону № 1700 щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів поширюються на осіб, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, тобто на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та на прирівняних до них осіб. Таким чином приписи законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів поширюються не лише на чиновників, але і на посадових осіб державних або комунальних підприємств, установ та організацій, а також осіб, які надають публічні послуги, зокрема, нотаріусів. Закон № 1700 розрізняє два види конфлікту інтересів: потенційний та реальний, а також вводить нове поняття: «приватний інтерес» [1; 3.].

Врегулювання конфлікту інтересів на державній службі передбачає встановлення принципів і правил, які допомагають запобігти, виявити та розв'язати ситуації, де інтереси службовця можуть конфліктувати з обов'язками та відповідальністю, пов'язаною з державною службою. Основні принципи врегулювання конфлікту інтересів на державній службі включають такі аспекти:

1. Прозорість. Забезпечення прозорості у всіх аспектах державної служби є важливим для уникнення конфліктів інтересів. Це включає в себе публічне декларування фінансових інтересів та інших можливих конфліктів інтересів, а також розкриття інформації про зв'язки з іншими особами чи організаціями.

2. Кодекси поведінки. В багатьох країнах державні службовці зобов'язані дотримуватися певного кодексу етики та поведінки. Цей кодекс встановлює правила,

які допомагають уникнути конфліктів інтересів і забезпечують етичну поведінку службовців.

3. Декларування інтересів. Державні службовці повинні регулярно декларувати свої фінансові інтереси, особисті відносини та інші можливі конфлікти інтересів перед відповідними етичними комісіями чи органами контролю. Це допомагає виявити можливі конфлікти і забезпечити надійний механізм перевірки дій службовців.

4. Заборона користування посадовим становищем для особистої вигоди. Державні службовці повинні утримуватися від використання свого посадового становища для отримання особистої вигоди чи підтримки інтересів осіб чи організацій, з якими у них можуть бути конфлікти інтересів.

5. Санкції та відповідальність. Порушення правил щодо конфлікту інтересів може призвести до санкцій і відповідальності. Це може включати в себе дисциплінарні заходи, звільнення з посади, штрафи або навіть кримінальну відповідальність, якщо порушення серйозне.

6. Незалежність етичних комісій. Ефективне врегулювання конфліктів інтересів передбачає наявність незалежних органів чи комісій, які мають право вивчати скарги та проводити розслідування. Ці комісії повинні бути незалежними від владних структур і мати відповідні повноваження [2; 3].

Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи.

Запобігання конфліктам інтересів та їхнє врегулювання вимагають комплексного підходу, який включає в себе законодавчі ініціативи, публічний контроль, незалежність судової системи та етичні стандарти для державних службовців. Це сприятиме підвищенню довіри до державних органів, покращенню якості прийнятих рішень та забезпеченню більш чесного та відкритого управління. Усунення конфліктів інтересів на державній службі є ключовою передумовою для побудови демократичного суспільства та забезпечення правової державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС : метод. рек. О. М. Стрільців, І. Д. Пастух, А. Б. Фодчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 40 с.

2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції». Наук. ред. Хавронюк М.І. К.: Ваіте, 2018. 472 с.

3. Поняття конфлікту інтересів згідно Закону України «Про запобігання корупції». URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/ponyattya-konfliktu-interesiv-zgidno-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-korupczyi.pdf>.

ГДА Ольга - аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Зміни в нашій державі, що відбуваються останніми роками, прямо чи опосередковано впливають також і на правову систему. Це, у свою чергу, призводить до запровадження спеціального підходу до вибору правових засобів щодо регламентації відповідних суспільних відносин. Так, за допомогою правових режимів вирішується низка важливих для суспільства і держави завдань. Із метою вирішення проблем забезпечення територіальної цілісності держави, боротьби з тероризмом та усунення наслідків різних надзвичайних ситуацій держава має створювати ефективні механізми протидії зазначеним явищам.

Згідно Статті 2. Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Слід зазначити, що, згідно законодавства, правовий режим надзвичайного стану має обмежений час дії і його введення повинно бути обґрунтованим необхідністю забезпечення безпеки і порядку в державі. Конкретні деталі і обмеження можуть значно відрізнятися в залежності від законів та норм кожної конкретної держави. Теж саме стосується і адміністративно-правового забезпечення зазначеного режиму.

На теперішній час, дослідженню питань адміністративно-правового забезпечення різних сфер публічного управління з боку наукової спільноти приділено достатньо уваги. Водночас, у науковців-адміністративістів немає єдиного підходу щодо розуміння поняття адміністративно-правового забезпечення. У науковій літературі до визначення поняття "адміністративно-правове забезпечення" науковці підходять неоднозначно, переважно акцентуючи увагу на механізмі впливу на об'єкта.

Так, М. В. Цвік, адміністративно-правове забезпечення розглядає як один із видів правового забезпечення, та є цілеспрямованою дією на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [7, с. 327]. В. С. Сірко, в дослідженні адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності, під цим поняттям розуміє здійснюване уповноваженими суб'єктами за допомогою норм адміністративного права через спеціальний механізм упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин у сфері волонтерства [2, с. 9]. В. Г. Гончаренко визначає як один із видів правового забезпечення, яке за допомогою правових (адміністративних) засобів впливає на поведінку людей та на суспільні відносини [9, с. 9].

Тобто дані науковці визначають поняття адміністративно-правове забезпечення через призму законодавчої урегульованості механізмів та інструментів, що забезпечують виконання поставлених цілей. Дещо інакше дане поняття тлумачать наступні науковці.

Водночас В. Й. Пашинський визначає термін адміністративно-правове забезпечення оборони держави, в сучасних наукових дослідженнях, розуміють регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів забезпечення оборони, насамперед діяльність суб'єктів публічного управління, щодо адміністративно-правового регулювання, реалізації, охорони та захисту суспільних відносин у сфері оборони, гарантування прав і законних інтересів всіх суб'єктів правовідносин, спрямовану на створення необхідних умов для оборони держави в разі збройної агресії [8, с. 254]. Т. Г. Корж-Ікаєва визначила дане поняття як сукупність адміністративно-правових заходів і засобів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту й відновлення порушених прав і свобод [10, с. 45].

Проте, має місце точка зору, яка прагне об'єднати наведені позиції – поняття «адміністративно-правове забезпечення» передбачає упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорону, реалізацію і розвиток. Вузьке визначення адміністративно-правового забезпечення, на думку вчених, змінюватиметься залежно від того, про які суспільні відносини буде йти мова [10, с. 48].

Аналізуючи, також, поняття адміністративно-правового забезпечення в різних сферах суспільних відносин в інших наукових працях можна дійти висновку про наявність у них спільних рис до яких слід віднести:

- діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму регламентована нормами адміністративного права;
- суб'єктом адміністративно-правового забезпечення правового режиму є суб'єкт публічної адміністрації;
- мета адміністративно-правового забезпечення – захист суспільних відносин та цінностей у визначеній сфері [4, 259].

Компільюючи підходи щодо визначення поняття, адміністративно-правове забезпечення режиму надзвичайного стану передбачає здійснення державою за допомогою сукупності адміністративно-правових норм, приписів і засобів упорядкування суспільних відносин при настанні надзвичайних станів.

В навчальній літературі автори надають наступне визначення надзвичайного правового режиму – «надзвичайні правові режими – це спеціальні правові режими життєдіяльності населення, здійснення господарчої діяльності та функціонування органів влади на території, де виникла надзвичайна ситуація» [6, с. 218].

Законодавством України передбачено три основні різновиди надзвичайних режимів: надзвичайний стан; надзвичайна екологічна ситуація; воєнний стан.

Згідно чинного законодавства термін надзвичайний стан визначений як особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Отже, адміністративно-правове забезпечення правового режиму надзвичайного стану можемо виокремити як діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення правового режиму, що регламентована нормами адміністративного права для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також як самостійний різновид діяльності органів державної влади, що передбачає втілення в правореалізацію охоронних, захисних, регулятивних та організаційних дій, спрямованих на виконання завдань правового режиму надзвичайного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
2. Гринчак А. А., Гринчак С. В. Особливості функціонування вищих державних органів в умовах надзвичайного (воєнного) стану в європейських країнах: конституційно-правове регулювання. Проблеми законності. 2022. Вип. 158. С. 6–28. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.158.262854>.

3. Магда С. О. Місце надзвичайних адміністративно-правових режимів у класифікації правових режимів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Право. 2014. Вип. 17. С. 69-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2014_1106_17_20.

4. Пашинський В., Ступак Д. Поняття адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. *Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 липня 2022 р.)*. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. С. 258-260.

5. Пашинський В. Й. Адміністративно-правове забезпечення оборони України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. №6 (124). С. 252-255.

6. Литвиненко В. І. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні: дис. д. юрид. наук: 12.00.07. К., 2015. 481 с.

7. Цвік М. В., Ткаченко В. Д., Рогачова Л. Л., Петришин О. В., Олейников С. М. Загальна теорія держави і права : підручник / ред. М. В. Цвік. Харків : Право, 2002. 432 с.

8. Корж-Ікаєва Т. Г. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. націон. ун-т внутр. справ. Київ, 2008. 219 с.

9. Гончаренко В. Г., Андрущенко П. П., Базова Т. П. Юридичні терміни. Тлумачний словник. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Либідь. 2004. 320 с.

10. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.

ГЛУЩЕНКО Владислав - курсант 2 курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: ЛАВРЕНКО Анастасія - викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету №1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗГАЛУЖЕННЯ МЕРЕЖІ ПОСЛУГ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

В останні роки Україна відчула значне зростання проявів щодо кримінальних правопорушень, одне з яких є домашнє насильство. Домашнє насильство одне з найчастіших та найсерйозніших кримінальних правопорушень в Україні.

Згідно статті 126-1 «Домашнє насильство» Кримінального кодексу України (далі ККУ): *«Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи...»* [1]. Тільки із січня по травень 2023 року поліція зареєструвала 349 355 випадків домашнього насильства, порівняно з 231 244 за той же період у 2022 році та 190 277 за перші п'ять місяців 2021 року, що дає нам зрозуміти, що з кожним роком інциденти щодо домашнього насильства виникають найчастіше [2].

Злочини такого характеру мають серйозні наслідки для жертв, які часто залишаються без належної підтримки та допомоги. Згідно Закону України "Про соціальні послуги" (закон від 17.01.2019 № 2671-VIII), у ньому встановлюються загальні принципи надання соціальних послуг та регуляція їх надання в усіх сферах, включаючи послуги для жертв домашнього насильства [3]. Тобто кожна постраждала особа має право на отримання соціальних послуг. Через це виникає необхідність в розгалуженні мережі послуг для постраждалих осіб, які б допомагали їм отримати необхідну підтримку та звернутися за допомогою.

Однією з перспектив розгалуження мережі послуг є збільшення кількості приймальних центрів для жертв домашнього насильства. Вони мають бути розташовані ближче до побуту потенційних потерпілих, тому що легкість доступу може стимулювати жінок та чоловіків звернутися за допомогою та отримати необхідну підтримку. Також, такі приймальні центри та притулки повинні бути оснащені необхідними фахівцями, такими як психологи, юристи та медичні спеціалісти, які зможуть надати комплексну підтримку та консультації.

Інший шлях розгалуження мережі послуг - це розширення кількості притулків для жертв домашнього насильства. Надання послуги притулку для постраждалих жінок, чоловіків, або дітей забезпечує основні аспекти захисту, надання послуг і ресурсів, що сприяє відновленню після насильства, відновленню самооцінки, самовизначенню для побудови самостійного життя [4, с. 5]. Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, функціонує як установа/заклад, у якій постраждалі отримують комплексну допомогу, зокрема тимчасове цілодобове перебування (у т.ч. з дітьми), в умовах безпеки та психоемоційної підтримки [4, с. 5]. Ці притулки мають бути безпечними місцями для тимчасового проживання жертв, де їм надається житло та необхідна підтримка. Забезпечення відповідного фінансування та розробка стандартів функціонування

таких притулків є важливими кроками для забезпечення якісних послуг і впевненості жертв у їх безпеці.

Також, розгалуження мережі послуг можна досягти через розвиток та вдосконалення громадських організацій, які займаються допомогою постраждалим від домашнього насильства, вони можуть утворюватись згідно Закону України "Про громадські об'єднання" (закон від 22.03.2012 № 4572-VI) [5]. Широкий спектр послуг, який надають ці організації, включає консультативну підтримку, юридичну допомогу, психологічну підтримку та навчання навичкам самозахисту. Забезпечення фінансування та створення сприятливих умов для функціонування та розвитку таких організацій стане чинником успіху в розбудові ефективної мережі послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 5. Ст. 34.

2. Пост на тему: В Україні різко зростає кількість випадків домашнього насильства. Із чим це пов'язано?: опубліковано 03 серпня 2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-rizko-zrostaye-kilkist-vipadkiv-domashnogo-nasilstva-z-chim-ce-povyazano>.

3. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

4. Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства: алгоритм створення й забезпечення роботи. Метод. посіб./за заг. ред. Кочемировська О.О. К.: ФОП Клименко, 2020. 80 с.

5. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

ГРИГОР'ЄВА Наталія - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я - старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком широкомасштабного вторгнення Російської Федерації проти України з 24 лютого 2022 року, Указом Президента України №64/2022 [1] Володимиром Зеленським був введений воєнний стан. У зв'язку з цим на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, які передбачені Конституцією України з метою забезпечення безпеки та громадського порядку. Актуальним постає питання, як все ж таки як правоохоронні органи забезпечують та охороняють порушені права людини, в період збройної агресії Росії.

Як зазначають науковці Моца А.А., Моца В.В.: «Права людини в умовах війни – це невід'ємна від прогресивного сучасного соціуму цінність; вона виступає ключовим об'єктом конституційного і нормативно-правового регулювання, що є безумовною функцією національного законодавства. Під час озброєного конфлікту пріоритетність дотримання прав людини є не лише свідченням досягнення високого рівня демократії у державі, ступеня розвиненості суспільства, а й індикатором визнання громадян найвищою соціальною цінністю, національним пріоритетом» [2, с. 282]

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України [3]. Відповідно до ст. 2, п.1 Закону України «Про Національну поліцію» одним із завдань поліції є охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави [4], адже їх діяльність безпосередньо спрямована на виконання такого завдання. Поряд з обмеженням певних прав і свобод людини в умовах воєнного стану Конституція України як основний правовий документ держави містить перелік прав, які не можуть обмежуватися за жодних обставин, навіть в умовах воєнного стану, серед яких:

– не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками;

– не можуть бути порушеними невід'ємні права на життя, на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканність;

– громадяни України не можуть бути позбавлені громадянства і права змінювати громадянство;

– не може бути обмеженим право на професійну правничу допомогу на досудовому слідстві, в судовому процесі та в інших життєвих ситуаціях, коли така правова допомога передбачена в законі.

Слід взяти до уваги також військові злочини, що здійснює Російська Федерація, які посягають на людську честь та гідність, життя та здоров'я людей та суперечать міжнародним договорам, Конвенціям, Деклараціям з прав людини є також одним із ключових завдань, які входять до компетенції правоохоронних органів.

Саме тому, під час режиму воєнного стану, Національна поліція України та інші правоохоронні органи, виконують ряд завдань з метою забезпечення прав і свобод громадян, до яких слід виділити такі:

- захист громадян від військових злочинів, зокрема щодо фізичного та сексуального насильства;
- забезпечення дотримання законодавства щодо охорони прав і свобод людини;
- здійснення контролю за діяльністю громадян та організацій для запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням;
- уникнення та запобігання незаконного застосування сили та порушень прав людини;
- взаємодія з правоохоронними та військовими структурами з метою забезпечення реагування на порушення законних прав та інтересів громадян;
- участь у гуманітарних операціях та надання допомоги постраждалим внаслідок військової агресії.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що забезпечення та реалізація прав і свобод людини – є невід'ємною складовою діяльності правоохоронних органів, що відіграють ключову роль пріоритетності прав і свобод людини, як визначального чинника під час воєнного стану, які ґрунтуються безпосередньо на підставі Конституції України як найвищого гаранта забезпечення прав і свобод людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 15.11.2023);
2. Моца А.А., Моца В.В. Права людини в умовах воєнного стану. Наукові перспективи № 4 (22). С. 280-291;
3. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.11.2023);
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 15.11.2023).

ГРИЦІЄНКО Володимир - здобувач освітнього ступеня «магістр», 501/23-(П)-М-Б, факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: ТУРЕНКО Олег - професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ доктор філософських наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, СКОЄНИХ ДІТЬМИ, АБО ЗА УЧАСТІ ДІТЕЙ

В умовах сьогодення з введенням режиму воєнного стану перед органами Національної поліції, органами державної влади постало чимало викликів, які потребують нагального вирішення та координації зусиль. Домашнє насильство – це одне з тих явищ, які у період війни можуть лише загострюватися і при цьому залишатися невидимим. В наш час важливо обговорювати запобігання адміністративним порушенням серед дітей. Це завжди було і залишається ключовим завданням суспільства і правової держави. Особливість у цих справах полягає в потребі індивідуально-психологічному підходу до роботи з дітьми. Інколи діти виступають у справах як правопорушники, іноді – лише як учасники, проте в обох випадках необхідно дотримуватися певних процедурних та нормативних стандартів, які правоохоронні органи повинні обов'язково дотримуватися.

У ч.1 ст.6 Закону України (далі – ЗУ) «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» зазначено, що суди уповноважені на розгляд справ, які стосуються адміністративних правопорушень, котрі вчинили особи у віці від 16 до 18 років. За відсутності випадків, вказаних у ч.2 ст.6 вищезазначеного нормативно-правового акту, ці справи розглядають спеціально уповноважені судді або склад суддів за обов'язковою участю представників із служб у справах дітей [1].

Стаття 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає, що справи про адміністративні порушення, вчинені особами у віці від 16 до 18 років, розглядаються лише судьями міських, міськрайонних, районних та районних у місті судів. Згідно зі статтею 12 цього Кодексу, до адміністративної відповідальності можуть бути притягнуті особи, яким на момент вчинення порушення виповнилося 16

років. Згідно з цим законом, якщо розглядається питання про притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка на момент порушення не досягла 16 років, провадження не може розпочинатися (або, якщо воно вже розпочато, має бути закрито) у найкоротший термін. Таким чином, особи віком від 14 до 16 років не можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень. Сам факт порушення закону у віці неповнолітності вважається пом'якшуючою обставиною при застосуванні адміністративної відповідальності до особи [2].

Однією із актуальних позицій теоретиків адміністративного права та процесу є заперечення присвоєння неповнолітнім спеціального статусу під час вирішення питання про притягнення їх до адміністративної відповідальності за вчинення ними правопорушень. Кожен неповнолітній, що вчинив адміністративне правопорушення, повинен вважатися повноцінним суб'єктом цього діяння, спираючись на помірну ступінь відповідальності в сфері адміністративного деліктного законодавства [3].

Вказаний напрямок науковці почали розвивати: вони запропонували змінити вік адміністративної відповідальності, встановивши її з 14 років. На їх думку, це стало б фактором підвищення поваги до їх особистості і вимогливості до вчинюваних ними дій, наділення їх більшою відповідальністю перед суспільством за свою поведінку, яка в кінцевому варіанті повинна сприяти запобіганню злочинності неповнолітніх [4, с. 117].

Отже, в умовах дії воєнного стану на всій території України обумовлюються особливості щодо забезпечення прав дітей, які виступають учасниками адміністративних проваджень. На нашу думку, в умовах воєнного стану в Україні має забезпечуватися максимальна реалізація всіх прав та основоположних свобод дітей, зокрема:

1) Умови воєнного конфлікту потребують особливої уваги до захисту дітей. Міжнародне гуманітарне право має встановлені стандарти для захисту прав та безпеки дітей під час конфліктів.

2) Можуть бути розроблені спеціальні процедури для вирішення справ, пов'язаних з адміністративними правопорушеннями дітей, з урахуванням їхнього віку, психологічних особливостей та потреб.

3) Важливо мати програми соціальної підтримки та реабілітації для дітей, які можуть бути втягнуті у конфлікт або скоїти адміністративні правопорушення.

4) Враховуючи особливості воєнного стану, важливо мати програми запобігання радикалізації та можливості реінтеграції дітей, які були втягнуті у правопорушення або конфлікт.

5) Органи правопорядку можуть потребувати спеціалізованих комісій або експертів для аналізу та вирішення справ, пов'язаних із дітьми в умовах воєнного стану.

б) Співпраця з міжнародними гуманітарними організаціями може бути корисною для забезпечення додаткової підтримки та ресурсів для дітей, які постраждали від конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995. № 20/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/20/95-вр> (дата звернення: 23.11.2023).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 80-73-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10> (дата звернення: 23.11.2023).

3. Концепція реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні. Центр політико-правових реформ. URL: <http://www.pravo.org.ua/publicna-administratsiia/administratyvne-deliktne-pravo/1030-the-concept-of-reform-of-the-administrative-responsibility-in-ukraine-ua.html> (дата звернення: 23.11.2023).

4. Горбач О.В.: Адміністративна відповідальність неповнолітніх, батьків, або осіб, які їх замінюють: дис., канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ., 2006 – 215 арк. (дата звернення: 23.11.2023).

ГУДИМ Інга - аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ОЗНАКИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ОКРЕМОГО ВИДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Складним державно-правовим явищем, що характеризується різними сторонами свого змісту, є провадження у справах про адміністративні правопорушення. Як і будь-яке інше правове явище, воно, може бути найповніше охарактеризовано лише за умови його розгляду у різних зв'язках та аспектах. При цьому за основу треба брати загальне визначення адміністративного провадження, під яким прийнято розуміти нормативно врегульований порядок вчинення процесуальних дій, які забезпечують законний і об'єктивний розгляд і вирішення індивідуальних адміністративних справ, об'єднаних спільністю предмета [1], який переважно складають адміністративно-процесуальні відносини. У цьому сенсі провадження у справах про адміністративні правопорушення характеризується як специфічна форма діяльності та зв'язків (відносин) різних суб'єктів, учасників цього процесу у конкретних правовідносинах.

Провадження у справах про адміністративне правопорушення, виступаючи невід'ємним компонентом адміністративного процесу та різновидом адміністративно-юрисдикційних проваджень, становить складне системне явище, комплекс пов'язаних і взаємообумовлених процесуальних правових процедур, що характеризуються однорідністю процесуальних відносин, яким властива певна предметна спрямованість, що охоплює одну або декілька процесуальних стадій, спрямованих на кінцевий правовий результат.

Виділення провадження у справах про адміністративні правопорушення серед інших адміністративно-юрисдикційних проваджень здійснюється за сукупністю ознак, послідовне використання яких відображає його специфіку з різних підстав, у яких закладено його найбільш типові властивості. Попри безліч критеріїв, за якими може здійснюватися таке відмежування, слід назвати ознаки, що вказують на його важливі відмінності від інших адміністративно-юрисдикційних проваджень. При цьому, залежно від ступеня узагальненості проведеної класифікації, зазначене провадження може розглядатися як видовий компонент комплексного адміністративного провадження, що складається з сукупності родових адміністративно-юрисдикційних проваджень або повністю його самостійний вид.

Основною ознакою провадження у справах про адміністративні правопорушення є наявність правового конфлікту, специфіка якого обумовлена публічним, а саме адміністративно-правовим характером правовідносин, що порушуються та за що законодавством передбачено застосування заходів адміністративної відповідальності. Від інших видів адміністративно-юрисдикційних проваджень дане провадження відрізняється своєю цільовою спрямованістю, завданнями та підставами виникнення, оскільки цілі провадження саме і полягають у своєчасному виявленні фактів протиправного діяння, збиранні доказів та застосуванні до винних заходів адміністративного покарання.

Підставою виникнення провадження є скоєння правопорушення, за яке адміністративно-деліктним законодавством встановлено адміністративну відповідальність. Відтак, цей вид провадження розгортається у сфері дії загальнообов'язкових правил, порушення яких тягне за собою реалізацію штрафних санкцій, що є заходами адміністративної відповідальності. Сукупність зазначених ознак виявляється у кожному окремому провадженні у справах про адміністративні правопорушення незалежно від галузевої належності правопорушень (у сфері транспорту, зв'язку, встановленого порядку управління, охорони праці, природного середовища тощо), в якій виникають правовідносини адміністративної відповідальності.

Відмітні ознаки провадження у справах про адміністративні правопорушення, що визначають його самостійність, виявляються у специфіці його змістовної сторони, яка розкривається шляхом встановлення факту управлінського впливу у сфері оподаткування, що здійснюється державними органами та посадовими особами, наділеними владними повноваженнями щодо застосування заходів адміністративного

покарання. Виходячи з цього визначається особливий характер матеріально-правових норм і відносин, що реалізуються в даному виробництві, обумовлений їх приналежністю до сфери оподаткування.

Інша відмінна особливість провадження у справах про адміністративні правопорушення проявляється в тому, що воно виникає та здійснюється за ініціативою суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності (у тому числі судів (суддів), посадових осіб), наділених адміністративно-юрисдикційними повноваженнями у певній сфері.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення знаходить своє основне нормативне закріплення в нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення, де зазначено, що його завданням є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [2].

Особливості такого виду проваджень у певній сфері суспільних відносин розкриваються також в окремих законах та підзаконній нормотворчості, серед яких, як приклад, можна назвати Митний кодекс України, Повітряний кодекс, Закон України «Про автомобільний транспорт», Інструкцію з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджену наказом МВС України від 06.11.2015 р. № 1376, та ін. Пов'язано це із поширенням деліктної нормотворчості та закріпленням окремих складів адміністративних проступків не лише Кодексом України про адміністративні правопорушення, але й підзаконними нормативними актами, що протирічить усталеній концепції виключного формування складів адміністративних проступків в єдиному кодифікованому акті.

На сьогодні Кодекс України про адміністративні правопорушення як основний правовий акт, у якому сконцентрована домінуюча кількість адміністративно-процесуальних норм, мало відповідає умовам нової адміністративної ідеології, що започаткована в Концепції адміністративної реформи в Україні, поступово втрачає своє значення як інструмент забезпечення законності і потребує ґрунтовного оновлення [3, с. 85; 4, с. 31-32]. Свідченням тому є наявність широкого кола прогалин юридичного змісту цього кодифікованого акту та його процесуальних положень, як-то:

нерідкість розгляду справи про адміністративні правопорушення без участі осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності;

відсутність у матеріалах справ даних про виклик свідків та потерпілих на розгляд справи;

процесуальне незакріплення відводів, пояснень та заперечень осіб, що беруть участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення, та інші важливі моменти провадження у справі;

недосконалість нормативного закріплення процедури накладання стягнень у судовому порядку за цим кодексом. Зокрема у ст. 246 КУпАП міститься загальні положення про те, що «порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах визначається цим Кодексом та іншими законами України», але конкретний порядок КУпАП не визначає, а тим більше незрозуміло, якими ще законами слід керуватися. Крім того, при розгляді справ безпосередньо за КУпАП не передбачається таких процесуальних гарантій, як відкладання розгляду справи, перерва у розгляді справи, зупинення розгляду справи, перегляд справи за нововиявленими обставинами тощо. Це породжує суперечливі ситуації, коли, наприклад, неможливість зупинення розгляду справи породжує два паралельних процеси.

Розв'язання означених адміністративно-процесуальних проблем суттєво вплине на якість адміністративно-деліктного законодавства та сприятиме підвищенню ефективності як самої процедури розгляду справ та прийняття індивідуально-конкретних рішень, так і запобігання та протидії адміністративним деліктам загалом.

Таким чином, провадження у справах про адміністративні правопорушення слід виділяти в якості окремого виду адміністративно-юрисдикційного провадження, основними ознаками якого є:

- цільова спрямованість у реалізації заходів адміністративної відповідальності;
- змістовий компонент, що становить індивідуально-конкретну справу у вигляді адміністративно-правового спору, підставою якого є адміністративне правопорушення;
- наявність особливої сфери публічного адміністрування, в якій виникає адміністративно-правовий спір;
- здійснення конкретно визначеним колом суб'єктів адміністративної юрисдикції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завальний М.В. Місце адміністративно-деліктного провадження в адміністративному процесі. *Форум права*. 2008. № 1. С.140-146 URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08zmvvar.pdf>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Колпаков В.К. Кодекс України про адміністративні правопорушення: пошук нової парадигми. *Право України*. 2004. № 2. С. 85–89.
4. Гнатюк С.С. Проведення в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 156 с.

ЖЕРЕБКО Валерія - курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина - професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний світ, населений складними взаємодіями і великою кількістю суб'єктів, потребує ретельно розроблених механізмів управління та вирішення адміністративних питань. Один із таких механізмів - адміністративний процес, що знаходиться в центрі нашої уваги. Спілкування між громадянами, підприємствами та державними органами за допомогою цього процесу є необхідною складовою сучасного суспільства. Мета та завдання адміністративного процесу визначають його роль та значення у забезпеченні правової державності та справедливості. Саме ці аспекти визначають, як ефективно він функціонує, а також які можливості він надає для захисту прав і інтересів громадян та юридичних осіб.

У загальному сенсі процес є відображенням дій держави, але в ньому також беруть участь інші суб'єкти: місцеві органи влади (вони виконують адміністративні функції та регулюють питання, які стосуються їхнього територіального обмеження), приватні організації (вони можуть звертатися до державних органів з адміністративними зверненнями або бути об'єктом адміністративного нагляду), громадяни та їхні об'єднання (громадські організації також можуть захищати права громадян і впливати на адміністративний процес через свою діяльність). Враховуючи участь цих різних суб'єктів, адміністративний процес стає складною та важливою частиною правової системи, яка сприяє регулюванню відносин між державою, громадянами та іншими суб'єктами суспільства. Важливо розуміти, як ці різні сторони взаємодіють у рамках адміністративного процесу для досягнення його мети - забезпечення законності, справедливості та публічного інтересу [4, с.10]. Оскільки основною ціллю є заздалегідь запланований результат, який може бути досягнутий відповідними засобами або методами, а завдання процесу - це поняття, яке відображає необхідність виконання суб'єктом певної дії для досягнення мети процесу, то таким чином, мета процесу визначає наявність комплексу взаємопов'язаних завдань, вирішення яких дає змогу досягти поставленої мети. З іншого боку в основу мети

покладається належне, тобто те, яке засноване на неухильному дотриманні законів певне регулювання діяльності суб'єктів процесу на всіх його запланованих етапах та стадіях. [1]. З точки зору навчальної дисципліни «Адміністративний процес», до компетенції мети відносяться такі складові:

- розвиток навичок прийняття правових рішень, складання процесуальних документів в адміністративному та судовому процесах, оволодіння логікою, мовою та стилем офіційно-ділового листування;

- сформувати у студентів вищих навчальних закладів навички та компетенції для ефективного застосування адміністративно-процедурного законодавства України та захисту прав і свобод громадян в рамках адміністративних процедур;

- ретельно вивчити всі положення адміністративно-процесуального кодексу України та реальні механізми їх застосування;

- розвинути здатність до самостійного аналізу українського адміністративно-процесуального права та правозастосовчої практики [2, с.5].

Поняття мети процесу ототожнюється з його завданнями. Процес досягнення цілей адміністративного процесу виходить за межі його визначення. Він також включає ще один елемент, а саме створення реалістичних передумов для такої реалізації. Таким чином, процес досягнення цілей є не лише ідеалістичним, але й більш реалістичним. Реалістичність процесу зумовлена наявністю та вирішенням його конкретних завдань. З огляду на це, можна визначити завдання адміністративного процесу як поняття, що відображає необхідність виконання суб'єктом певної дії, спрямованої на досягнення цілей процесу. Найважливішими умовами завдання адміністративного процесу є спрямованість на досягнення мети, об'єктивна необхідність процесуальної регламентації та процесуальні засоби і методи. Формою вираження завдання є діяльність суб'єкта та його функції. Проблема вирішення завдань адміністративної процедури потребує відповідного процесуального інструментарію, чіткої процесуальної регламентації окремих процесуальних дій та визначення їхньої спрямованості. Найважливішим наслідком необхідності вирішення завдань адміністративної процедури та досягнення її цілей є формування та реалізація адміністративно-процесуального статусу громадян [3].

Таким чином, можна дійти висновку, розмежовуючи аспекти мети та завдань процесу на спільні критерії та відмінні. До спільних ми можемо віднести: 1) захист прав та законних інтересів (як мета, так і завдання адміністративного процесу спрямовані на забезпечення захисту прав і інтересів громадян, підприємств та інших учасників в адміністративних справах);

2) справедливість (метою та завданням адміністративного процесу є забезпечення справедливих рішень у вирішенні адміністративних спорів та конфліктів). Відмінні риси: 1) мета є загальною ціллю адміністративного процесу і визначає його сутність. Головною метою є забезпечення законності, справедливості та публічного інтересу в адміністративних справах. 2) завдання- це конкретні дії та обов'язки, які виконуються в ході адміністративного процесу для досягнення мети.

Завдання включають в себе вирішення спорів, контроль за діяльністю державних органів, виконання рішень, захист прав і інтересів. Узагальнюючи, мета та завдання адміністративного процесу спрямовані на забезпечення справедливості і законності в адміністративних справах, але мета визначає загальну ціль, тоді як завдання представляють конкретні кроки та функції, які виконуються для досягнення цієї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративний процес - зміст і загальні риси. URL : <https://lh.pl.court.gov.ua/sud1617/pres-centr/news/313726/> (дата звернення: 13.10.2023)
2. Дмитрук І.М. Адміністративний процес: навч.посіб. ОЛДІ-Плюс, 2021. 164 с. URL : <https://jurkniga.ua/contents/administrativniy-protses.pdf> (дата звернення: 13.10.2023)
3. Мета та завдання адміністративного процесу. URL : https://pidru4niki.com/1879120647569/pravo/meta_zavdannya_administrativnogo_protseu (дата звернення 13.10.2023)
4. Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін. Адміністративний процес: навч.посіб. Харків: ХНУВС, 2022. 412 с

ЗІНЧЕНКО Данііл - слухач магістратури факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції.
Науковий керівник: МАКАРОВА Олена - старший викладач кафедри Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент, майор поліції

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

Воєнний час ставить перед правоохоронними органами унікальні виклики, які вимагають не тільки фізичної, але й психологічної готовності. У цій статті розглядаються ключові психологічні аспекти, що впливають на ефективність роботи правоохоронців у воєнний період.

Психологічний стрес та його вплив на правоохоронців у воєнний час є мультифасетною темою, що охоплює різні аспекти їхньої професійної та особистісної життєдіяльності. Воєнний конфлікт, характеризується невизначеністю,

непередбачуваністю та високим ризиком, створює умови, у яких правоохоронці постійно знаходяться під тиском. Стрес, який вони переживають, варіюється від миттєвих стресових реакцій до тривалих форм стресу, що може призводити до хронічних психологічних проблем. Один з основних впливів психологічного стресу - це зниження когнітивних функцій, що означає утруднення в прийнятті рішень, плануванні та вирішенні проблем. Це може призводити до помилок у ситуаціях, що вимагають швидкої реакції та точного судження, що особливо критично для правоохоронців. Крім того, стрес може викликати емоційні реакції, такі як тривога, роздратування та навіть депресію, що ускладнює взаємодію з колегами та цивільним населенням. Додатковим наслідком підвищеного стресу є фізичне виснаження. Неперервна напруженість та високий рівень гормонів стресу можуть призвести до зниження імунітету, збільшення ризику хвороб та зниження фізичної витривалості. Такі фізичні прояви стресу не тільки впливають на загальне здоров'я, але й знижують професійну ефективність правоохоронців. Важливо також відзначити, що стрес може мати довгострокові наслідки, як-то посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), що вимагає тривалого та спеціалізованого лікування. Вплив ПТСР може суттєво обмежити здатність правоохоронців продовжувати службу та підтримувати особистісну стабільність[2].

На нашу думку, для зменшення впливу психологічного стресу, правоохоронні органи мають впроваджувати стратегії психологічної підтримки та відновлення, які включають регулярну психотерапію, програми стрес-менеджменту, тренінги з розвитку резиліентності, а також створення сприятливого середовища для відкритого обговорення емоційних труднощів. Врахування цих факторів та реалізація відповідних програм може значно підвищити ефективність правоохоронних органів у воєнний час та забезпечити психологічне благополуччя їхніх працівників.

Емоційне вигорання серед правоохоронців у воєнний час є серйозним психологічним станом, що характеризується глибоким фізичним, емоційним та ментальним виснаженням. Воно часто виникає внаслідок довготривалого зіткнення з екстремальними робочими умовами, високим рівнем стресу та емоційним напруженням. Таке вигорання не лише погіршує якість життя працівників, але й знижує їхню професійну ефективність. Серед симптомів емоційного вигорання можна виділити відчуття хронічної втоми, зниження мотивації та інтересу до роботи, песимістичні настрої та відчуття розчарування. Ці ознаки можуть призводити до зниження емпатії, розвитку депресивних станів та проблем із сном. Основними причинами емоційного вигорання є надмірне робоче навантаження, відсутність достатньої підтримки з боку колег та керівництва, а також конфліктні чи травматичні ситуації, які є неодмінними у воєнний період[3].

Ми вважаємо, що для запобігання та лікування емоційного вигорання необхідно впроваджувати комплексні програми психологічної підтримки, забезпечувати баланс між робочим та особистим життям, проводити регулярні тренінги з управління стресом та розвивати навички резиліентності. Також важливим є створення

середовища, де правоохоронці можуть відкрито обговорювати свої емоційні проблеми та отримувати професійну підтримку. Врахування цих аспектів допомагає знизити ризик емоційного вигорання та сприяє психологічному здоров'ю та благополуччю правоохоронців.

Психологічна підтримка в контексті правоохоронної діяльності у воєнний час відіграє критично важливу роль, оскільки вона допомагає зменшити вплив стресу, емоційного вигорання та інших психологічних викликів, які неминучі в екстремальних умовах. Правоохоронці, які стикаються з великою кількістю травматичних подій, потребують стабільної та доступної психологічної підтримки для підтримання свого психічного здоров'я та ефективності на роботі. Надання психологічної підтримки включає в себе не лише індивідуальну психотерапію, але й групові заняття, підтримку з боку колег, тренінги з управління стресом, та програми розвитку навичок резилієнтності[2]. Важливим елементом є також створення середовища, де правоохоронці можуть відкрито ділитися своїми переживаннями та емоційними труднощами без страху стигматизації чи непорозуміння. Психологічна підтримка сприяє зниженню рівня стресу, попередженню вигорання, поліпшенню емоційного стану та збереженню ментальної витривалості. Також вона допомагає правоохоронцям адекватно реагувати на складні ситуації, підтримувати високий рівень професійної ефективності та покращувати якість життя. В умовах воєнного конфлікту, коли емоційне та психологічне навантаження зростає, психологічна підтримка стає невід'ємною частиною забезпечення стабільності та ефективності правоохоронних структур.

Отже, психологічні аспекти роботи правоохоронних органів у воєнний час відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні не тільки ефективності їхньої роботи, але й у підтримці їхнього психічного здоров'я. Стрес, емоційне вигорання та необхідність адаптації до складних умов вимагають від правоохоронців значної психологічної витривалості. Важливість психологічної підтримки у цьому контексті не може бути переоцінена, оскільки вона допомагає знижувати рівень стресу, запобігати вигоранню та зміцнювати психологічну резилієнтність. Програми психологічної допомоги та підтримки повинні бути інтегровані в структуру правоохоронних органів, щоб забезпечувати своєчасне та ефективне вирішення психологічних проблем. Особлива увага має бути приділена розробці стратегій для управління стресом, профілактики емоційного вигорання та розвитку навичок адаптації до екстремальних умов. Врахування цих аспектів є ключовим для підтримки високого рівня професійної ефективності та здоров'я правоохоронців в складних умовах воєнного часу. Зрештою, усвідомлення важливості психологічних аспектів у роботі правоохоронних органів дозволить створити більш стабільну, адаптивну та ефективну систему правопорядку, здатну витримувати виклики, які накладає воєнний стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошин В. Вплив психоемоційного стану оперативного працівника на ефективність оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 (119). С. 376-381

2. Зінченко Д. А. Психологічна підготовка фахівців правоохоронних органів України в умовах воєнного стану. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану*. Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 242-244.

3. Недря К.М. Стресостійкість у роботі поліцейського. *Навч. практич. посіб.* Дніпро: ДДУВС. 2020. 124 с.

КАБАКЧЕЙ Іван - курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник:
КРИЖАНОВСЬКА Олена - доцент кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність дослідження. Система органів правопорядку є важливим складовим елементом у кожній країні, яка відповідає за забезпечення законності та громадського порядку.

Україна, як і інші держави, активно вдосконалює систему підготовки кваліфікованих кадрів для правоохоронної сфери. Проте, існують деякі проблеми та виклики, пов'язані з навчанням таких фахівців в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України (далі - МВС).

Дане дослідження спрямоване на аналіз особливостей підготовки фахівців для системи правоохоронних органів, яку здійснюють в навчальних закладах вищої освіти МВС України. Основний акцент зроблено на виявленні та вирішенні проблем і викликів, що виникають у процесі їхньої підготовки.

Постановка проблеми. Питання підготовки фахівців правоохоронної системи в Україні, зокрема курсантів у закладах вищої освіти МВС, стає особливо актуальним в контексті формування молодих спеціалістів для забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Здобувачі вищої освіти, які обрали цей шлях, вже на етапі навчання стикаються з викликами та завданнями, що вимагають поглибленого вивчення адміністративного та кримінального права, стадій та форм розслідування, розробки ефективних стратегій для забезпечення публічного порядку та безпеки.

Специфіка навчання включає в себе високий рівень фізичного та психологічного навантаження, а також необхідність вивчення спеціальних дисциплін, пов'язаних з правоохоронною діяльністю. Крім цього, існує низка проблем, що потребують значної уваги, серед яких можна виділити наступні:

- недостатній рівень реалізації забезпечення академічної мобільності для курсантів шляхом наявності службових обмежень, зумовлених специфікою підготовки фахівців правоохоронної спрямованості;

- наявність факторів негативного впливу на здобувачів освіти, дисбаланс судової та правоохоронної практики, зокрема з питань юридичної відповідальності, а саме зумовлення невідповідності між правовим ідеалом і результатом його втілення в практичну площину життя;

- неспроможність навчальних полігонів як бази практики, одночасно прийняти та забезпечити належний рівень практичної підготовки здобувачів освіти згідно з графіком освітнього процесу та програмними вимогами;

- невідповідність рівня державного фінансування життєдіяльності закладу освіти основним потребам і перспективам його функціонування та розвитку, національним, європейським і міжнародним стандартам освітньої діяльності, що зумовлено об'єктивними факторами теперішнього стану економічного розвитку країни [2, с. 39].

Для підвищення якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти МВС України, а також для усунення наявних недоліків, можливі такі заходи:

- налаштовувати формат навчання відповідно до існуючих потреб, використовуючи потенціал структурних підрозділів поліції та їх фахівців для швидкої мобілізації у процесі освіти;

- надавати навчальні послуги у вигляді окремих тренінгів та програм з підвищення безпеки, різних освітніх курсів та планів професійного розвитку в рамках системи підвищення кваліфікації;

- важливо забезпечити курсантам доступ до оновлених технологій, розвивати їх навички співпраці з громадськістю, ознайомлювати з професійною етикою та правами людини, а також навчати ефективному вирішенню конфліктів та використанню сучасних методів у поліцейській діяльності;

- створювати спеціалізовані навчальні майданчики, залучати досвідчених практичних працівників, акцентувати увагу на проведенні практичних занять з використанням інтерактивних технологій;

- розробити конкретні методики щодо виявлення, запобігання та розслідування окремих видів правопорушень.

Навчальні програми повинні враховувати специфічні потреби майбутніх правоохоронців, включаючи такі складові елементи:

1. Сучасні техніки розслідування кримінальних правопорушень: навчальні курси мають охоплювати новітні досягнення у сфері криміналістики, експертизи документів та методів збору доказів.

2. Кібербезпека та кіберкриміналістика: оскільки кіберзлочини набувають все більшого значення, навчальні програми повинні включати навички та знання у цьому напрямку. Важливо впроваджувати у навчальні програми інструменти та методи, які допоможуть майбутнім правоохоронцям проводити дослідження у кіберпросторі, зокрема, застосовувати методи відкритого джерела інформації (OSINT) [3, с. 27].

Висновки. Підготовка фахівців для органів правопорядку в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання МВС стикається з численними викликами та проблемами. Серед них – потреба в актуалізації навчальних програм, відсутність практичного досвіду, необхідність вдосконалення методів навчання, а також високий рівень відповідальності, що ставляться до майбутніх правоохоронців.

Одним із способів вирішення зазначених проблем може бути поліпшення навчальних програм та більш широке впровадження практичних аспектів у процес навчання. Важливо, щоб здобувачі вищої освіти мали всі необхідні навички та знання, що є ключовими для забезпечення безпеки та утримання правопорядку в Україні.

Рівень ефективності органів правопорядку і взаємодія між правоохоронцями та громадськістю залежать від підготовки курсантів. Для протидії злочинності та забезпечення безпеки суспільства важливо, щоб здобувачі вищої освіти розуміли свою відповідальність і володіли необхідними навичками та професіоналізмом, що формуються під час підготовки у вищих навчальних закладах МВС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n814> (дата звернення 10.11.2023)

2. Стратегічний план розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 роки. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/pro-akademiyu/konceptsiya-rozvitku-navs/strategichnij-plan-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav.pdf>

3. План реалізації Стратегії розвитку «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ 2018-2028». URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2020/02/Plan.pdf>

КАЛАШНИК Андрій - аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Незважаючи на низку нормативно-правових актів, які використовуються для реалізації поточних заходів з удосконалення та зміцнення національної безпеки, а також численні наукові досягнення у сфері національної безпеки, залишається багато прогалин та невирішених питань, пов'язаних з викликами та загрозами національній безпеці. Остання є рушійною силою для існування та розвитку держави. Забезпечення національної безпеки є одним із основних завдань для будь-якої держави. Про її важливість найкраще свідчить той факт, що у багатьох наукових дослідженнях та стратегічних документах національна безпека визначається як «найвища цінність», «національна мета», «вища ціль державної політики», «найвища екзистенціальна цінність», «національна цінність» тощо.

Існує значна кількість негативних факторів, які послаблюють забезпечення національної безпеки на достатньому рівні.

Для чіткого розуміння даної теми, варто приділити увагу визначенню таких понять, як «національна безпека» та «національний інтерес».

Як зазначається у літературі зарубіжних країн, безпеку слід розглядати як універсальну цінність, яка стосується необмеженої кількості суб'єктів, але при цьому велике значення має безпека окремих осіб, соціальних груп і держав. Основними проявами безпеки є відсутність загроз, відчуття захищеності та можливість вільного розвитку, які тісно пов'язані між собою. Відсутність загроз безпеці формує у людей відчуття захищеності і таким чином створює необхідні умови для мирного існування, самореалізації та безперервного розвитку [1, с. 30].

Зарубіжні вчені, такі як Ж. Абена, Д. Олвея, Дж. Р. Голдена, Р. Келлі, Й. Кукулки, розглядають «безпеку» як певний стан захищеності держави, громадян, народів від різних за видами небезпек.

Словник термінів національної безпеки визначає термін «національна безпека» як одну з основних сфер функціонування держави, що забезпечує можливість виживання, розвитку та свободу реалізації національних інтересів, прийняття викликів, використання можливостей, зниження ризиків і протидії різним видам загроз у заданому безпечному середовищі [2, с.17].

Сьогодні експерти сходяться на думці, що національна безпека є досить складним суспільно-політичним явищем. На думку Г. Ситника, безпека - це, по суті,

наявний (бажаний і очікуваний) рівень (ступінь) захищеності життєво важливих національних інтересів та умов, необхідних для їх реалізації (зокрема, соціально-економічного устрою країни), стан суспільно-політичних інститутів, здатність національних збройних сил протидіяти загрозам територіальній цілісності та незалежності держави тощо, які мають піддаватися багатогранній і комплексній оцінці [3, с. 118].

Національна безпека – це категорія, що характеризує ступінь (міру, рівень) захищеності життєво важливих інтересів, прав і свобод особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, або відсутність загроз правам і свободам людини, основним інтересам і цінностям суспільства і держави, саме таке визначення надає О. Гончаренко у своїй науковій роботі [4, с.19].

В. Ліпкан наголошує, що національна безпека – це безпека її народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні [5].

На думку М. Левицької національна безпека - це захищеність сталого функціонування особи, держави і суспільства, яка ґрунтується на діяльності особи, суспільства, держави та інших суб'єктів щодо виявлення, запобігання, стримування і ліквідації загроз національним інтересам [6, с. 12].

Отже, аналізуючи вищенаведені наукові позиції робимо висновок, що національна безпека являє собою систему заходів, які мають на меті захист держави від небезпеки за усіма її проявами.

Що ж стосується визначення «національного інтересу», варто зазначити, що відповідно до п. 10 ч.1, ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII, національні інтереси України - життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [7].

Пріоритетами національних інтересів України є:

- гарантування та забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина;
- розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів;
- захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві;
- забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України.

Отже, національний інтерес є інтегрованим вираженням інтересів усіх членів суспільства і реалізується через політичну систему кожної держави як компроміс, що поєднує потреби кожної людини і суспільства в цілому.

Як зазначалось раніше, існує значна кількість викликів та загроз національній безпеці та інтересам України, які можна поділити на внутрішні та зовнішні.

Незважаючи на погіршення міжнародної ситуації, багато експертів вважають, що найбільш значущі ризики та загрози для України та її національної безпеки наразі є внутрішньо українськими, а саме:

1) нездатність еліти сформулювати та реалізувати цілісну стратегію розвитку країни. Незрілість та фрагментарність політичної еліти;

2) зрощення влади та бізнесу, високий рівень корупції. Готовність еліт йти на поступки зовнішнім гравцям заради певних преференцій на шкоду національним інтересам;

3) слабкість і неефективність державних інститутів та нездатність керівництва держави забезпечити їх ефективне функціонування на всіх рівнях

4) нестабільність внутрішньої політики

5) некомпетентність органів влади

6) значні регіональні відмінності у політичних, ідеологічних та зовнішньополітичних орієнтаціях населення, які створюють передумови для процесів соціальної фрагментації та дезінтеграції

7) висока енергоємність економіки. Значна залежність української економіки від імпорту енергоносіїв;

8) кризовий стан української економіки (внаслідок світової економічної кризи та війни на території України) та загроза часткової втрати економічного суверенітету

9) зниження рівня доходів населення та зростання соціального невдоволення через поглиблення економічної кризи

10) загроза встановлення авторитарних режимів;

11) екологічні ризики.

Найбільш несприятливими ризиками в умовах воєнного стану в Україні сьогодні є корупція та незрілість політичної влади, що на нашу думку, призводить до високого ступеня незахищеності державної цілісності та громадян в Україні.

До зовнішніх викликів, що загрожують національній безпеці та національним інтересам України, українські експерти [8] відносять:

- війна з російською федерацією.

- світова економічна криза.

- посилення політичної нестабільності у світі внаслідок поглиблення економічної кризи;

- ризик перетворення України на інструмент (розмінну монету) в американсько-російському суперництві за вплив у регіоні.

- невизначеність щодо позиції провідних держав ЄС у питанні визнання статусу та ролі України в міжнародному співтоваристві.

- загроза ізоляції України від глобальних та регіональних економічних інтеграційних процесів.

- зростання напруженості у відносинах між НАТО і Росією;

- наміри США компенсувати глобальну кризу за рахунок європейських та азійських держав шляхом створення осередків нестабільності в Європі та Азії;

- активізація заморожених конфліктів - тенденція до здобуття суверенітету над окремими національними територіями;
- прагнення Туреччини посилити свій вплив у Чорноморському регіоні, включаючи Крим, через контакти з кримськотатарськими організаціями;
- нелегальна міграція;
- міжнародна злочинність, а саме збільшення наркотрафіку через Україну;
- міжнародний тероризм.

Війна України з російською федерацією має негативний вплив майже на всі сфери, що забезпечують національну безпеку в країні. Вторгнення росії стало величезною загрозою не лише для України, а й для всього світу. Найбільший удар припав на функціонування та стабільність світової економіки та державну цілісність багатьох інших країн.

Так, перелічені фактори не зможуть на сто відсотків посилити національну безпеку країни, але зможуть покласти початок для створення нової системи заходів, які зможуть захистити Україну від різних видів небезпек.

Таким чином, національна безпека – це категорія, яка характеризує ступінь (міру, рівень) захищеності життєво важливих інтересів, прав і свобод особи, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, або відсутність загроз правам і свободам людини, основним інтересам і цінностям суспільства і держави.

Питання національної безпеки є одними з найважливіших і найскладніших проблем сучасності.

У сучасних умовах ризик терористичних, політичних, економічних та екологічних загроз значно зріс. На жаль, всі ці проблеми торкнулися і нашої країни через збройну агресію російської федерації.

Основними викликами та загрозами для національної безпеки стали зовнішні й внутрішні фактори. На нашу думку, внутрішньоукраїнські загрози є найвагомішими, адже без подолання таких проблем Україна не може побудувати гідну систему захисту національної безпеки для країни та протистояти вже наявним загрозам.

Для того, щоб подолати та протистояти таким видам загроз національній безпеці та інтересам України, варто викоринити основні проблеми, про які було зазначено вище, а саме:

- 1) «реальне» подолання корупції;
- 2) подолати критичну залежність поставок енергоресурсів з інших держав;
- 3) усунення проблеми безробіття населення;
- 4) досягнення єдиних поглядів суспільства щодо національних інтересів та пріоритетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lis W. Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej, Lublin:Wydawnictwo KUL, 2015. 495 s.

2. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego. Pod kierownictwem dra hab. inż. Bogdana Zdrodowskiego. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej. Wydział Strategiczno-Obronny, 2008. 182 s.

3. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2011. 730 с.

4. Гончаренко О.М., Лисицин Е.М., Вагапов В.Б. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України. *Наука і оборона*. 2022. №1. С. 18-24.

5. Ліпкан в.А. Теорія національної безпеки: підручник. К. : КНТ, 2009. 576 с.

6. Левицька М.Б. Теоретико-правові аспекти забезпечення національної безпеки органами внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2002. 17 с.,

7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 URL: № 2469-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 21.11.2023).

8. Основні загрози та шляхи забезпечення національної безпеки України. URL: http://vabb.com.ua/assets/files/Tema_6_ONB.pdf. (дата звернення: 21.11.2023).

КАШАТІНА Тетяна - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: МЕРДОВА Ольга - завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ к.ю.н., доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Актуальність теми дослідження. Використання технічних засобів у Національній поліції доволі часто призводить до виникнення заперечень між громадянами та представниками правоохоронних органів, які потребують вирішення. Особливо це стосується випадків, коли технічні засоби фіксації правопорушень використовуються з метою протидії правопорушенням, а також при використанні даних технічних засобів як докази.

Деякі аспекти забезпечення законності в процесі використання технічних заходів привертала увагу таких діячів науки, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, С.Ф. Константинов, М.В. Кобець, С.Г. Стеценко, П.П. Артеменко, В.А. Кудінов та ін.

Діяльність Національної поліції України базується на чіткому дотриманні Закону України «Про Національну поліцію», Конституції України та інших підзаконних та законодавчих актах. Вона здійснюється публічно та стосується інтересів громадян, тому будь-які порушення законності завдають збитків інтересам громадян і всій державі в цілому.

Якщо переглядати наукову роботу Є.І Бакутіна, можна зазначити, що забезпечення законності в діяльності поліції – це створення такого адміністративно-правового режиму в суспільстві, при якому вся система органів, виконуючи функції щодо охорони громадського порядку, громадської безпеки, зобов'язана, з одного боку, чітко дотримуватись вимог законів, а з іншого – вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання цих законів та інших законодавчих актів, здійснювати правоохоронні та правозастосовні заходи для зміцнення правопорядку в державі.

Необхідною умовою зміцнення законності в поліції є систематичне підвищення правової культури, спеціальної підготовки, моральних якостей кожного працівника. Відсутність даної роботи призводить до помилок та порушень законності. Забезпечення законності в повсякденній практичній діяльності поліції вимагає також значної організаційної роботи.

Діяльність поліції – одна з основ у справі зміцнення та розвитку загальноєвропейських цінностей, проте, щоб вона була ефективною, дуже важливо, щоб поліція поважала права людини, законність і принципи демократії. Діяльність поліції необхідно розуміти як один із важливих засобів захисту, зміцнення та розвитку загальноєвропейських цінностей – дотримуватися вимог закону, а для поліції – дотримуватися юридичних правил і процедур.

Зсилаючись на ст 20 Додатку до Рекомендації Рес (2001) 10 про Європейський кодекс поліцейської етики організація поліції повинна містити ефективні заходи для забезпечення чесності та належного виконання своїх обов'язків службовцями поліції, зокрема, щоб гарантувати повагу до основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції з прав людини [1].

Додержання законності полягає в обов'язковому вжитті заходів, передбачених нормами законів, які регулюють сферу діяльності правоохоронних органів; у виконанні цих заходів в чіткій відповідності до положень законів і підзаконних нормативних актів; у неприпустимості дій, непередбачених законом, які йому суперечать [2].

У своїй діяльності правоохоронці керуються певними правовими принципами. Так, у Законі “Про Національну поліцію” визначені такі принципи діяльності поліції: верховенство права, дотримання прав та свобод людини, законність, відкритість і

прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства та безперервність (ст. 6-12 Закону) [3].

Документальне оформлення застосування технічних засобів – важлива гарантія дотримання законності. Складання передбачених адміністративно-процесуальним законом документів є необхідною умовою правильного розслідування у справах про адміністративні правопорушення. Воно містить два основних аспекти: а) оформлення прийнятого рішення щодо застосування технічних засобів, яке відтворюється у складанні відповідного документа (плану заходу, рапорту, доручення, довідки, службової записки ініціатора заходу, акта перевірки технічного засобу тощо); б) затвердження факту застосування технічних засобів та отримання при цьому результатів (матеріалів), яке містить складання компетентною особою відповідного процесуального документа – протоколу, акта, рапорту, в якому відбиваються усі обставини щодо застосування технічних засобів та отримання внаслідок цього даних щодо порушення чинного законодавства. Ці документи затверджуються керівниками відповідного рівня і зберігаються зареєстрованими у відповідних справах, чим забезпечується суворий контроль за дотриманням законності.

На думку науковця М.В. Кобець та співавторів, законність застосування технічних засобів – це загальноправовий (процедурний) принцип діяльності правоохоронних органів загалом та застосування технічних засобів для отримання даних у процесі документування і доказування. Законність визначається обов'язковим вжиттям заходів, які передбачені Законом, виконанням їх у чіткій відповідності до положень та вимог, а також недопустимості дій, що не передбачені Законом, а тим більше, які йому суперечать.

Дотримання законності під час проведення досудового і судового розслідування, прийняття адміністративних заходів цілком і повністю розповсюджується на усі випадки (факти) застосування при цьому технічних засобів. Застосування технічних засобів у правоохоронній діяльності повинно суворо відповідати вимогам чинного законодавства та існуючій нормативній базі. При цьому повинні бути всебічно забезпечені гарантії прав, свобод і інтересів громадян та юридичних осіб, що гарантуються Конституцією України.

Принципи додержання законності при використанні технічних засобів в адміністративному судочинстві – це: правомірність застосування технічних засобів; науково-технічна обґрунтованість технічних засобів; етична допустимість застосування технічних засобів; суворо цільовий характер застосування технічних засобів; наявність фактичних підстав для застосування технічних засобів; відповідність застосування технічних засобів; документальне оформлення застосування технічних засобів; правомірність використання даних, одержаних внаслідок застосування технічних засобів; взаємодія з населенням на засадах партнерства у заходах із застосуванням технічних засобів [4].

Аналізуючи висловлене вище, варто зазначити, що основним принципом діяльності поліції є законність співробітників. Даний принцип є основним і у випадках

застосування технічних засобів фіксації. Порядок використання технічних засобів регламентується нормами адміністративного права. Отже, детальне регламентування законодавством основних принципів використання технічних засобів фіксації правопорушень є вагомим аргументом, що принципам приділяється все більша увага і вони не носять загальний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів). URL: <https://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>.

2. Спеціальна техніка: основні поняття, терміни та визначення: навч. посіб. / М.В. Кобець, Б.В. Жуков, П.П. Артеменко, В.А. Кудінов. Київ: Аванпост – Прим, 2013. 192 с.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 19.11.2023).

4. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> (дата звернення: 19.11.2023).

КОВАЛЬ Ірина - здобувач вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник:
СПОДИНСЬКИЙ Олександр - викладач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії у галузі права

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НАСТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

Повномасштабне вторгнення російської федерації та оголошення воєнного стану, викликало необхідність у запровадженні окремих заходів забезпечення зазначеного правового режиму. У зв'язку із зазначеним майже на всій території України, у визначені години, органами виконавчої влади встановлено комендантську годину, і зазначений захід забезпечення реалізується і до сьогодні.

Згідно пункту 5 частини 1 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», комендантська година – це заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень. Протягом комендантської години громадяни повинні залишатися вдома та утримуватися від будь-яких дій, які можуть загрожувати їх особистій безпеці, а також безпеці інших осіб.[1]

Контроль за дотримання комендантської години громадянами покладається на військового коменданта, який організовує створення спеціально виділених для цієї мети комендантських патрулів, які можуть формуватися з поліцейських Національної поліції України, військовослужбовців Збройних Сил України, військовослужбовців Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України.

Комендантська година запроваджується, щоб мінімізувати небезпеку, яка загрожує громадянам під час воєнного стану, особливо в нічний період доби.

Слід зауважити, що на сьогодні немає законодавчо закріпленої адміністративної відповідальності за порушення саме комендантської години.

При цьому, посадові особи комендантського патруля, який шляхом патрулювання здійснює контроль за дотриманням громадяни комендантської години, при виявленні осіб, які порушують комендантську годину, в більшій мірі використовують інші, дотичні норми законодавства, яке встановлює адміністративну відповідальність за дещо інші правопорушення, зокрема, статтю 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Стаття 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановлює відповідальність не за порушення комендантської години, а за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця [2].

Однак, відсутність статті в Кодексі України про адміністративні правопорушення, яка б встановлювала безпосередню адміністративну відповідальність за порушення комендантської години, зумовлює певні негативні наслідки, які проявляються у недотриманні громадянами правових вимог, які встановлює зазначений захід забезпечення правового режиму воєнного стану.

У зв'язку із вищевикладеним, 28 жовтня 2023 року групою народних депутатів до Верховної Ради внесено законопроект № 10195, яким пропонують встановити можливість настання адміністративної відповідальності безпосередньо за порушення комендантської години, доповнивши Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 210² – «Порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану».

У разі, якщо поданий законопроект ухвалять, порушнику комендантської години, тобто людині, яку без спеціальної перепустки чи посвідчення патруль зупинить серед міста в заборонений час, буде загрожувати штраф від 8,5 до 17 тисяч гривень.

Якщо ж особа протягом року, з моменту притягнення до адміністративної відповідальності за вказане правопорушення, знову його вчинить, то буде піддана адміністративному стягненню у виді штрафу в розмірі від 17 до 34 тисяч гривень.

Крім цього, зазначеним законопроектом пропонується встановити відповідальність за порушення суб'єктом господарювання встановлених на відповідній території спеціального режиму світломаскування або режиму роботи під час дії воєнного стану.

Окремо у законопроекті наголошується, що місцеві військові адміністрації можуть змінювати режим роботи підприємств. Але це право не поширюється на державні підприємства та об'єкти критичної інфраструктури.[3]

На нашу думку, зміни до законодавства щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану, зокрема, в розрізі дотримання особами комендантської години, є необхідними, оскільки в умовах сьогодення, коли йде до завершення другий рік повномасштабної війни є багато несвідомих громадян, які порушують цю заборону, оскільки знають про відсутність безпосередньої відповідальності за порушення комендантської години.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 39-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 15.11.2023)
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 15.11.2023)
3. Проект Закону Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання деяких заходів правового режиму воєнного стану № 10195 від 27.10.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43069> (дата звернення 15.11.2023)

КОЗАЧУК Вікторія - курсантка 2 курсу факультету № 3 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: БОНДАР Валерія - доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться на території держави у випадку збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності чи її територіальній цілісності [1;ст.117].

Важливо зазначити, що під час дії воєнного стану повноваження поліції можуть бути розширені, але це здійснюється з метою забезпечення національної безпеки та громадського порядку і може зазнавати змін у своїй роботі та повноваженнях. Основна мета змін – забезпечити безпеку та порядок в умовах загострення ситуації.

Основні зміни, які відбутися в роботі Національної поліції України під час воєнного стану, включають:

1. Збільшення чисельності поліцейських, у зв'язку зі збільшеним ризиком, є потреба у збільшенні кількості поліцейських, щоб забезпечити ефективний контроль ситуації.

2. Зміна режиму роботи поліції, а саме у зв'язку зі складною ситуацією під час воєнного стану введено режиму роботи поліції та тривалості робочого часу – 24/7. Поліцейські працюють у підвищеному режимі та скорочених графіках.

3. Посилення повноважень поліції: У воєнний час поліція отримала додаткові повноваження для ефективного контролю ситуації. Наприклад, Верховна Рада України ухвалила зміни до Закону України «Про Національну поліцію» щодо переліку підстав застосування превентивних поліцейських заходів та заходів примусу, оскільки воєнний стан запроваджений на території України від 24.02.2022 року Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» передбачає надання відповідним органам публічної влади повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, що супроводжується обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина у цей період.

А саме до Закону України «Про Національну поліцію» в пункт 1 ч.1 ст. 32 доповнили словами "або самовільно залишила місце для утримання

військовополонених". В ч.1 ст. 35 доповнили пунктом 11 такого змісту: «якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених»

До ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», внесено зміни до ч.5, а саме: «Під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби».

Також внесені зміни «Під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені цією статтею стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених ст. 43, частинами четвертою та п'ятою ст. 45, а також ч. 9 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» .

Під час дії воєнного стану у разі застосування поліцейським заходу примусу передбаченого ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» стосовно осіб, які здійснюють агресію проти України, та завдання зазначеним особам тілесних ушкоджень, каліцтва, застосування вогнепальної зброї, за наявності можливості, з урахуванням подій на відповідній території, поліцейський усно або за допомогою засобів комунікаційного зв'язку повідомляє свого безпосереднього керівника, який у разі необхідності за можливості повідомляє центральний орган управління поліції та відповідного прокурора" [2].

Отже, сьогодні пріоритетним завданням кожного поліцейського є "служіння народові" тобто захист та охорона прав і законних інтересів громадян України. Кожного дня виконання обов'язків з охорони публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю та попередження адміністративних правопорушень вимагає ефективної роботи правоохоронних органів, в тому числі і органів Національної поліції [3;ст.5].

Важливо зазначити, що зміни в роботі поліції під час воєнного стану є тимчасовими і припиняються після закінчення воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В., Качмарик Д. Діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану. The 17th International scientific and practical conference "System analysis and intelligent systems for management" (May 02 – 05, 2023) Ankara, Turkey. International Science Group. 2023. P.117-121. URL: <https://isg-konf.com/uk/system-analysis-and-intelligent-systems-for-management/>
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Порядок та особливості складання адміністративних матеріалів: посібник поліцейського: навч. посіб. В.В.Бондар, М.Ю.Бездольний, В.М.Галуцько, та ін.- Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020.- 44 с. URL:

КОСИК Еліна - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник:
ШИШКАРЬОВА Олена - викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні проблема зростання правопорушень серед неповнолітніх набуває особливого значення. Профілактика правопорушень неповнолітніх -це насамперед педагогічна проблема, оскільки передбачає вирішення певних виховних завдань. Тому особливе місце в цьому питанні повинна займати рання профілактика, в процесі якої закладаються основи характеру, ставлення до оточуючих і поведінки в буденному житті. Найбільш ефективною є профілактика правопорушень, яку здійснюють шкільні офіцери поліції.

О. Бахур пояснює причини протиправної поведінки підлітків. Розглядає їх як результат взаємодії двох чинників: впливу сім'ї і школи, які сприяють певним психологічним труднощам у спілкуванні та взаємодії. Та індивідуальний чинник який залежить у готовності до дорослого життя і включає в себе обмежені можливості підлітків [1].

Профілактика адміністративних правопорушень у діяльності шкільних офіцерів поліції характеризується комплексним підходом, що включає в себе навчання, регулювання поведінки, сприяння позитивним взаєминам та контроль за дотриманням законодавства. Важливою є також співпраця з батьками, вчителями та іншими учасниками освітнього процесу для покращення безпеки та дисципліни в навчальних закладах [1].

Серед ключових чинників ризику щодо можливості скоєння правопорушення неповнолітніми можна назвати такі: недостатній рівень правосвідомості та правових знань; брак організованої системи дозвілля; вживання алкогольних та наркотичних

речовин; низький рівень правових знань батьків та недостатня увага з їхнього боку до виховання тощо. Відповідно до чинників ризику можна визначити напрями профілактики правопорушень.

Одним з важливих є метод правового виховання, правової пропаганди та агітації, правової освіти неповнолітніх. Норми права застерігають неповнолітніх від небажаної поведінки, формують і розвивають у них правосвідомість, підвищують рівень правової культури, стимулюють їх до правомірної поведінки. Цей метод повинен здійснюватися офіцерами поліції у тісній співпраці з навчальними закладами шляхом проведення спеціально організованої право виховної роботи серед неповнолітніх. Вона повинна навчити неповнолітніх адекватно сприймати процеси, що відбуваються у суспільстві, надавати їм правильну оцінку, правильно розуміти закони і вміло орієнтуватись у різних життєвих ситуаціях тощо [2].

Розглянемо нормативно правові акти якими користуються шкільні офіцери поліції під час проведення профілактичних заходів із запобігання правопорушень. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, яка регулює процедури, правила та вимоги, що стосуються роботи поліцейських в профілактичній діяльності. Зазначає провадження превентивної (профілактичної) діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, ужиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення. Містить рекомендації щодо проведення профілактичної роботи та співпраці з навчальними закладами [3].

Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України регулює планування і реалізацію профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей. Участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей. Проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками [4].

Головними напрями профілактики правопорушень серед неповнолітніх можна вважати: правове виховання, організація дозвілля, профілактика вживання алкоголю та наркотиків. Профілактична діяльність щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх може проводитись як у рамках навчального процесу, так і в позашкільний час. Форми та методи роботи мають відповідати віку дітей, викликати в них зацікавлення та спонукати до роздумів. Профілактика правопорушень відбувається також за методикою “рівний-рівному”, коли самі неповнолітні отримують правову підготовку та проводять заходи для своїх однолітків, організовують їхнє дозвілля, здійснюють консультування [5].

Висновки. Отже, роль поліції у проведенні профілактичних заходів із школярами полягає в тому, щоб надати їм необхідні знання та навички для уникнення правопорушень. Офіцери поліції проводить різноманітні тренінги, лекції та інтерактивні заняття з учнями на теми безпеки в Інтернеті, насильства, злочинності

серед підлітків та інші. Вони також сприяють у формуванні позитивних стереотипів про поліцейську службу та закон, розвивають в школярах вміння приймати відповідальність за свої дії та поведіння.

Поліцейські також співпрацюють з педагогами та батьками, щоб сприяти формуванню здорового способу життя серед дітей та підлітків, виховувати у них повагу до закону та прав людини, а також розвивати навички конфліктного розв'язання. Важливою частиною цього процесу є побудова довіри між поліцейськими та учнями, що сприяє взаєморозумінню та ефективному співробітництву в питаннях безпеки та профілактики правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції : навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Безпалової ; [О. І. Безпалова, Г. В. Джагупов, В. С. Макаренко та ін. ; передм. О. І. Безпалової] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 204 с.

2. Зеленський Є.С., Кравченко І.С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми : монографія / Є.С. Зеленський, І.С. Кравченко. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2016. 124 с.

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : наказ МВС України від 28 липня 2017 року № 650. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2136.

4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. Ст. 1589.

5. Загальна та індивідуальна профілактична діяльність поліції превентивної діяльності. URL: <https://oduvsv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/2-3.pdf>.

КОТЛЯРЕВСЬКА Єлизавета - курсант 3 курсу, факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: ЛАВРЕНКО Анастасія - викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ДІЇ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Великомасштабна війна російської федерації та введення воєнного стану в Україні значно вплинули на усі аспекти нашого життя, включаючи систему виконавчої влади. Виконавча влада та загалом вся наша правова система стали стикатися з небаченими викликами, новими реаліями у сучасних умовах активних бойових дій та повномасштабного вторгнення російських військових на територію України.

На думку А. О. Купріянової, з початку конфлікту основні зусилля та ресурси правоохоронних органів були спрямовані на оборону країни, проведення контрдиверсійних заходів, протидію злочинам проти основ національної безпеки, а також на організацію роботи з виявлення, збирання, фіксації та збереження доказів порушень міжнародного гуманітарного права з боку росії під час війни проти України [1, с. 130].

Як зазначає у своїй праці О. Р. Скобельська, механізм деокупації можна розглядати як комплексний процес, що включає різні структурні елементи:

1. Політичні форми та засоби. Розрізняються на зовнішньополітичні та внутрішньополітичні, спрямовані на відновлення територіальної цілісності та реінтеграцію.

2. Інституційно-організаційні аспекти. Включають аналіз ефективності органів влади в їхніх повноваженнях, спрямованих на деокупацію та реінтеграцію, з метою оптимізації та модернізації системи державних інституцій.

3. Соціально-економічні аспекти. Передбачають перегляд політики у сферах соціальної, міграційної, демографічної, інвестиційної, цінової, грошово-кредитної та освітньої для підвищення рівня життя громадян та створення робочих місць.

4. Правові аспекти. Включають аналіз правових інструментів для забезпечення деокупації та реінтеграції, а також удосконалення нормативно-правової бази.

5. Інформаційно-ідеологічні аспекти. Спрямовані на розвиток інформаційного простору для надання об'єктивної інформації про ситуацію на тимчасово окупованих територіях та заходи з деокупації та реінтеграції [2, с. 96].

Варто зазначити, що Урядом було розроблено План дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад (далі – План дій) [3] від 30 грудня 2022 року № 1219-р, який визначає комплекс першочергових дій та заходів, проведення яких є необхідним для відновлення функціонування деокупованих територій, а також встановлено відповідальних виконавців та строки виконання поставлених завдань.

Реалізація Плану дій включає широкий спектр учасників, таких як органи місцевого самоврядування, військові адміністрації на різних рівнях, центральні органи виконавчої влади, підприємства та організації різної форми власності. Це включає навіть взаємодію з міжнародними партнерами [4].

До заходів, котрі передбачені Планом дій, Уряд відніс:

- 1) надання методичної підтримки для працівників військових адміністрацій;
- 2) відновлення функцій територіальних органів центральних органів виконавчої влади;
- 3) забезпечення відновлення функціонування української мови як державної на деокупованих територіях з урахуванням гарантій вільного розвитку, використання і захисту мов корінних народів і національних меншин України;
- 4) здійснення заходів щодо залучення міжнародної технічної допомоги для відновлення пошкодженої або зруйнованої інфраструктури населених пунктів;
- 5) очищення (розмінування) територій населених пунктів, об'єктів життєзабезпечення населення, гасіння пожеж, розбирання завалів та інші дії;
- 6) визначення та позначення районів, що піддалися радіоактивному, хімічному забрудненню чи біологічному зараженню, інших небезпечних проявів;
- 7) проведення заходів для виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору та багато іншого [3].

Таким чином, План дій визначає конкретні завдання та роль різних суб'єктів, спрямованих на відновлення територій, що перебувають під тимчасовою окупацією. Визначення першочергових заходів та залучення міжнародної допомоги підкреслюють важливість гармонійної дії різних органів та структур для успішного вирішення кризової ситуації.

Реалізація плану сприятиме взаємодії між різними рівнями влади та організацій в управлінні кризовими ситуаціями. Передбачені заходи, такі як надання методичної допомоги та відновлення діяльності місцевого самоврядування, покликані покращити організаційну структуру та функціонування системи управління на місцевому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Купріянова А. О. Забезпечення відновлення функцій держави на

деокупованих територіях територіальних громад органами і підрозділами Міністерства юстиції України. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. № 1. С. 130-135.

2. Скобельська О. Р. Шляхи деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій і відновлення довіри населення до держави Україна. Нове українське право. 2023. № 4. С. 94-99.

3. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 року № 1219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

4. Пресцентр ініціативи «Децентралізація». Уряд затвердив план дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15963> (дата звернення: 10.11.2023).

КРАВЧУК Вікторія - аспірантка
кафедри конституційного і
адміністративного права
Національного авіаційного
університету

ПЕРСПЕКТИВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Захист особистих даних у соціальних мережах відіграє ключову роль у правовому та технологічному контексті. Розвиток адміністративного законодавства в даній області є важливим для забезпечення прозорості та конфіденційності інформації користувачів. Прогнозується посилення контролю та відповідальності за обробку особистих даних та встановлення ефективних механізмів для реалізації стандартів захисту приватності.

Така тенденція стане важливою складовою адміністративно-правового статусу, оскільки передбачає чітке визначення системи підпорядкування та впровадження ефективних механізмів контролю. Це включає процедури залучення громадськості для участі у прийнятті рішень та моніторингу діяльності правоохоронних органів [1, с.83].

Застосування вказаних заходів може поліпшити контроль за даними в соціальних мережах та збільшити довіру користувачів, враховуючи баланс між захистом приватності та можливістю використання даних для розвитку технологій. У майбутньому адміністративне законодавство в сфері захисту персональних даних у соціальних мережах повинно уважно враховувати потреби користувачів, технологічні можливості та правові рішення для створення ефективної системи захисту.

Сучасна епоха визначається використанням персональних даних як інструменту платежу за послуги, забезпечуючи транзакції без фінансових витрат через соціальні мережі та мобільні додатки. Такий феномен проявляється у використанні соціальних мереж, завантаженні мобільних додатків, перегляді текстового та мультимедійного контенту, що є об'єктом обміну між користувачем та постачальниками вказаних послуг, які у свою чергу здобувають визначену кількість інформації про особу.

Стаття 32 Конституції України прямо забороняє втручання в «особисте та сімейне життя» особи, у тому числі «збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди», крім випадків, передбачених даною статтею [2]. Водночас слід визнати, що саме поняття «персональні дані» та юридична практика, пов'язана з їхнім захистом та обробкою, є відносно новими концепціями. Важливо відзначити, що не всі члени громадськості мають достатню обізнаність із зазначеними поняттями, що свідчить про потребу у додатковому освітленні даної теми серед населення.

З 2010 року в Україні проводиться систематична робота зі створення національного регуляторного органу та законодавства у сфері захисту персональних даних у соціальних мережах. Зазначимо, що країна ратифікувала Конвенцію про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додатковий протокол до цієї Конвенції, який регулює діяльність органів нагляду та транскордонні потоки персональних даних [3].

Також держава прагне адаптувати свою законодавчу базу та режим захисту персональних даних в соціальних мережах відповідно до принципів, закладених у Директиві 95/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 1995 року [4]. Важливо підкреслити, що успішна інтеграція країни в ЄС безпосередньо залежить від створення ефективної внутрішньої системи захисту персональних даних у соціальних мережах, яка відповідає європейському законодавству.

Важливим кроком у вказаному напрямку стало прийняття Закону України № 2939-VI від 13.01.2011 «Про доступ до публічної інформації» [5], Закону України № 2297-VI від 6 липня 2010 року «Про захист персональних даних» [6]. Обіг та обробка персональних даних у соціальних мережах є тісно пов'язаними юридичними категоріями. Згідно зі статтею 2 останнього, обробка персональних даних охоплює ряд операцій, таких як збір, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптація, оновлення, використання та поширення (розповсюдження, впровадження, передача), знеособлення та знищення персональних даних, у тому числі за використання інформаційних (автоматизованих) систем. Тобто, такі процеси носять не лише технічний, але і юридичний характер, що визначає їх ролі та взаємозв'язок у контексті нормативно-правового регулювання.

Центральна проблема полягає у нестримному рості розриву між унікальними можливостями сучасного Інтернет-середовища та сучасними електронними пристроями для безконтрольного збору, обробки, зберігання та публікації великого обсягу особистих даних різних видів у соціальних мережах і традиційних «попередньо

визначених» просторах. Правові стандарти та практики цифрової трансформації базуються на традиційних уявленнях про межі та засоби забезпечення приватного життя особи.

Інші значущі рівні ризику безпеки даних визначаються компонентами останньої Третьої ІТ-платформи, яка наразі активно впроваджується в усьому світі та зосереджена головним чином на: 1. зберіганні базової частини інформації про користувачів не на індивідуальних інформаційних носіях, а у віртуальному середовищі хмарних сервісах; 2. швидкісному якісному безпроводному доступі до інтернету.

Отже, характер актуальних проблем захисту персональних даних у соціальних мережах в кіберпросторі обумовлений двома тісно взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими процесами. З одного боку, відзначається постійним швидким зростанням рівня захисту персональних даних у соціальних мережах. Обсяг особистих даних, які громадяни розголошують та/або до яких може бути незаконний доступ у соціальних мережах, є предметом вивчення та аналізу. З іншого боку, реальна можливість звичайних громадян контролювати цей процес, тобто збір та обробку персональних даних у соціальних мережах, остаточно зменшується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Токарева К. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів: поняття і структура. Часопис Київського університету права. 2023. № 2. С. 80–84.
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 16.11.2023).
3. Про ратифікацію Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків даних : Закон України від 06.07.2010 р. № 2438-VI : станом на 1 січ. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2438-17#Text> (дата звернення: 16.11.2023).
4. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) : Регламент Європ. Союзу від 27.04.2016 р. № 2016/679. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення: 16.11.2023).
5. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI : станом на 8 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 16.11.2023).
6. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI : станом на 27 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297->

КРИВЕНЬКИЙ Максим - курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина - професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

ОСНОВНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Актуальність адміністративно-правового забезпечення виконавчого провадження полягає в здійсненні ефективного та справедливого виконання судових рішень та реалізації санкцій у випадку їх порушення в адміністративному судочинстві.

Основні компоненти цього забезпечення включають:

Законодавство: Регулюючі закони та нормативно-правові акти, які визначають процедури та правила виконавчого провадження.

Виконавчі органи: Органи державної влади або спеціально уповноважені організації, відповідальні за виконання судових рішень та накладення санкцій.

Процедури виконання: Це включає в себе процеси і порядки виконання рішень, включаючи процедури стягнення боргів, конфіскації майна, призначення санкцій тощо.

Моніторинг та контроль: Системи контролю за діяльністю виконавчих органів та забезпеченням дотримання прав та інтересів сторін у виконавчому процесі.

Захист прав громадян: Механізми для захисту прав та інтересів осіб, які підлягають виконанню судових рішень.

Виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, зазначених у Законі України "Про виконавче провадження", спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів.

Державна виконавча служба, до речі, створена 25 років тому – у лютому 1998 року, входить до системи органів Міністерства юстиції України. Відповідно до Закону України "Про державну виконавчу службу" примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, підрозділу примусового виконання рішень відділів державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь юстиції, районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділів державної виконавчої служби [1].

Норми права, якими регулюється вирішення цих питань, містяться як в актах, якими регулюється відповідна юрисдикційна діяльність суду (зокрема Цивільний процесуальний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кримінальний процесуальний кодекс України, так і власне порядок примусового виконання рішень (Закон України «Про виконавче провадження», Інструкція з організації примусового виконання рішень) [2].

Закону України «Про виконавче провадження» визначає, що в процесі виконання провадження повинні дотримуватися наступні принципи:

- 1) верховенство права;
- 2) обов'язковість виконання рішень;
- 3) законність;
- 4) диспозитивність;
- 5) справедливість, неупередженість та об'єктивність;
- 6) гласність та відкритість виконавчого провадження;
- 7) розумність строків виконавчого провадження;
- 8) співмірність заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішеннями;
- 9) забезпечення права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців, приватних виконавців.

У Законі України «Про виконавче провадження» визначено перелік рішень, які підлягають примусовому виконанню: рішення, ухвали, постанови судів в адміністративних та цивільних справах; судові накази; виконавчі написи нотаріусів; вироки, ухвали і постанови судів у кримінальних справах та справах про адміністративні делікти (у частині майнових стягнень); посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій; постанови державних виконавців про стягнення виконавчого збору, постанов державних виконавців чи приватних виконавців про стягнення витрат виконавчого провадження, про накладення штрафу, постанов приватних виконавців про стягнення основної винагороди; постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; рішення інших державних органів та рішень Національного банку України, які

законом визнано виконавчими документами; рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», а також рішень інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України; рішення (постанови) суб'єктів державного фінансового моніторингу (їх уповноважених посадових осіб), якщо їх виконання за законом покладено на органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень [3].

Не можуть виступати представниками у виконавчому провадженні:

1) особи, які не мають повної цивільної дієздатності;

2) судді, слідчі, прокурори, працівники підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експерти, спеціалісти, перекладачі, суб'єкти оціночної діяльності – суб'єкти господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавці та помічники приватних виконавців, крім випадків, якщо вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження;

3) інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво. Для з'ясування та роз'яснення питань, що виникли під час виконавчого провадження і потребують спеціальних знань, державний виконавець з власної ініціативи або за наявністю заяви від сторін призначає своєю постановою експерта або спеціаліста, а в інших випадках – кількох спеціалістів або експертів, для оцінювання майна – суб'єктів оцінювальної діяльності – суб'єктів господарювання [4, ст.137].

Виконавець відкриває виконавче провадження на підставі виконавчого документа:

1) за заявою стягувача про примусове виконання рішення;

2) за заявою прокурора у разі представництва інтересів громадянина або держави в суді;

3) якщо виконавчий документ надійшов від суду у випадках, передбачених законом;

4) якщо виконавчий документ надійшов від суду на підставі ухвали про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду (суду іноземної держави, інших компетентних органів іноземної держави, до повноважень яких належить розгляд цивільних чи господарських справ, іноземних чи міжнародних арбітражів) у порядку, встановленому законом;

5) у разі якщо виконавчий документ надійшов від Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів [4, ст.139].

Суб'єктами виконавчого провадження є державний виконавець і приватний виконавець.

Державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з

примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом. Державні виконавці, керівники та спеціалісти органів державної виконавчої служби є державними службовцями.

Приватний виконавець — це суб'єкт незалежної професійної діяльності, уповноважений державою на здійснення діяльності з примусового виконання рішень, визначених законом та у спосіб і порядок, встановлений законом. Приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років і склав кваліфікаційний іспит (частина перша статті 25 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»). Як і для державних службовців, для приватних виконавців встановлено певні обмеження як для доступу до професії, так і під час здійснення незалежної професійної діяльності з примусового виконання судових рішень [5].

У відповідності до частини другої статті 25 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» приватним виконавцем не може бути особа:

- яка не відповідає вимогам частини першої статті 25 Закону;
- обмежена чи позбавлена судом цивільної дієздатності;
- яка має не зняту або непогашену в установленому законом порядку судимість;
- яка вчинила корупційне правопорушення або порушення, пов'язане з корупцією — протягом трьох років зі дня вчинення [6].

Процес здійснення виконавчого провадження складається із сукупності послідовних організаційних етапів та дій, які регулюються правовими нормами, встановленими законодавством України.

Мета відкриття виконавчого провадження полягає у здійсненні виконавчих заходів з метою стягнення заборгованості або виконання судового рішення. Це може включати в себе вилучення майна, розшук боржника, виконання інших судових вироків і рішень для забезпечення прав іншої сторони в справі.

Виконавче провадження має певну структуру, яка включає наступні етапи:

1. Відкриття виконавчого провадження: По завершенні судового рішення стягувач (кредитор або особа, яка має право на виконання рішення) може подати заяву про відкриття виконавчого провадження в орган виконавчої служби.

2. Видача виконавчого листа: Після подання заяви та документів, необхідних для виконання рішення, орган виконавчої служби видає виконавчий лист.

3. Виконавчі заходи: За допомогою виконавчого листа, виконавець (особа, відповідальна за проведення виконавчого провадження) здійснює різні виконавчі заходи для стягнення заборгованості або виконання рішення. Це може включати в себе вилучення майна боржника, оцінку майна, розшук боржника і інші дії.

4. Реалізація майна: Якщо необхідно, майно, вилучене під час виконавчого

провадження, може бути продане або передане кредитору для задоволення вимоги.

5. Закінчення виконавчого провадження: Виконавче провадження завершується, коли вся сума заборгованості або рішення було виконано, інакше воно може тривати до тих пір, поки не буде досягнуто мети [7].

У разі закінчення виконавчого провадження (крім закінчення виконавчого провадження за судовим рішенням, винесеним у порядку забезпечення позову чи вжиття запобіжних заходів, а також, крім випадків нестягнення виконавчого збору або витрат виконавчого провадження, нестягнення основної винагороди приватним виконавцем), повернення виконавчого документа до суду, який його видав, арешт, накладений на майно (кошти) боржника, знімається, відомості про нього виключаються з Єдиного реєстру боржників, скасовуються інші вжиті виконавцем заходи щодо виконання рішення, а також проводяться інші необхідні дії у зв'язку із закінченням виконавчого провадження. Завершене виконавче провадження не може бути розпочате знову, крім випадків, передбачених законом [4, ст. 144].

Виконавчий документ щодо виконання пред'являється у визначені процесуальні строки: виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання – протягом трьох років; посвідчень комісій з трудових спорів – протягом трьох місяців; документ про стягнення періодичних платежів у справах про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок каліцтва чи іншого ушкодження здоров'я, втрати годувальника тощо може бути пред'явлено до виконання протягом усього періоду, на який присуджено платежі. Стягувач, який пропустив строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, має право звернутися із заявою про поновлення такого строку до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції. Державний виконавець після надходження виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження. Копія постанови про відкриття виконавчого провадження надсилається стягувачу, боржнику та органу (посадовій особі), який видав виконавчий документ.

Про закінчення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову, яка затверджується начальником відповідного відділу державної виконавчої служби. Копія постанови у 3-денний строк надсилається сторонам та суду або іншому органу (посадовій особі), які видали виконавчий документ. Постанова про закінчення виконавчого провадження може бути оскаржена сторонами до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби або до суду у 10-денний строк [4, ст. 141].

Адміністративно-правове забезпечення виконавчого провадження включає в себе створення та вдосконалення відповідного законодавства, регулювання процедур виконання рішень, контроль за діяльністю виконавчих служб, та інші аспекти. Це сприяє забезпеченню доступності та ефективності виконавчого провадження, а також допомагає захищати права та інтереси громадян і суспільства в цілому. Ці аспекти є надзвичайно важливим для правової системи, оскільки вони гарантують дотримання закону та виконання судових рішень, що є основними принципами правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство юстиції України, Електронний ресурс URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4756
2. Наукова стаття «Норми права, які регулюють організацію та здійснення примусового виконання рішень в Україні, у системі законодавства України» / Н. А. Сергієнко; Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. – 5 с.
3. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII. Відомості Верховної Ради 2016. № 30 ст. 542 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
4. Адміністративний процес : навч. посіб. / О. Ю. Салманова, А. Т. Комзюк, С. М. Гусаров та ін. ; за заг. ред. О. Ю. Салманової, А. Т. Комзюка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с.
5. Порівняльна таблиця змін Законів України «Про виконавче провадження». URL: <http://antiraid.com.ua/news/38152>
6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016р. №1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
7. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

КРИВОРОДЬКО Маргарита -
здобувач освітнього ступеня
«магістр» групи 501/23-(П)-М-Б,
факультету підготовки фахівців для
підрозділів досудового розслідування
Донецького державного університету
внутрішніх справ.

Науковий керівник: ТУРЕНКО Олег
- професор кафедри загально правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, професор

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

На сьогоднішній час в Україні з 1992 року ведеться постійне реформування судово-правової системи в цілому, та її сфер в тому числі, яке забезпечило певні зміни в судовій концепції, але повного розвитку та удосконалення правових процедур адміністративної юстиції так і не відбулось.

Актуальність досліджуваної теми зумовлюється процесами інтеграції України в європейський правовий простір, яка передбачає перетворення та реформування адміністративної системи України на основі принципів та стандартів, сформованих на європейському рівні, а також недосконалістю чинного законодавства України та появою нових правових актів, що потребують осмислення і узагальнення практики їх застосування. При розгляді актуальної теми та для більш повного її розуміння важливо визначити що ж таке адміністративна юстиція, а також актуальні проблеми, що стосуються адміністративної системи та шляхи їх вирішення в подальшому.

Наразі не існує узгодженого підходу до визначення поняття "адміністративної юстиції" в широкому розумінні, але маються наступні наукові думки: що адміністративна юстиція- це:

1. адміністративна юстиція- це особливий порядок вирішення адміністративно-правових спорів судами та уповноваженими на те державними органами [1]
2. адміністративна юстиція- це не лише особливий вид судових процесів, а й система спеціалізованих судів чи спеціалізованих судових управлінь, які керують адміністративним правосуддям [2].
3. адміністративна юстиція- це захист прав та свобод у судовому порядку у сфері адміністративної діяльності [3].

Актуальні проблеми в сфері адміністративної юстиції в сучасному світі відображають складні аспекти, що стикаються з впровадженням, ефективністю та розвитком адміністративно-правових процедур та систем. Ці проблеми визначаються різноманітністю сфери дії адміністративного судочинства та його впливом на громадян, державні структури та загальну динаміку суспільства. Одними з найбільш актуальних проблем сучасної адміністративної юстиції є:

- недосконалість законодавства, що призводить до нерівності перед законом та проблем з його тлумаченням у практиці. Надто складні або неоднозначні норми можуть стати причиною конфліктів із зацікавленими сторонами та сприяти виникненню ситуацій правової нестабільності.

- нестача висококваліфікованих кадрів у сфері адміністративної юстиції, що стає перешкодою для ефективного та оперативного вирішення справ.

- питання доступності та швидкості судового розгляду адміністративних справ. Час, необхідний для вирішення справ у суді, часто виявляється занадто великим, що призводить до появи складнощів у житті громадян та підприємств, які очікують справедливого вирішення своїх питань.

- відсутність єдиної концепції та чітких стандартів адміністративного судочинства, які б сприяли уніфікації підходів до рішення певних справ та забезпечували більш прозорий і передбачуваний процес. Це може призводити до

суб'єктивізму та різних інтерпретацій одних і тих же правових норм у судовій практиці, порушуючи принцип правової впевненості.

- проблемою корупції та політизації, що може підірвати довіру до судової системи в цілому. Недостатній рівень транспарентності та відкритості процесів призводить до загрози порушення принципу незалежності суддівства.

- неадаптованість до нових викликів, пов'язаних з глобалізацією та швидкою зміною технологій в сучасному світі.

Оптимізація та вирішення проблем адміністративної юстиції в Україні вимагають комплексного підходу.

Для вирішення іншої проблеми, що постає в правовій сучасності України у сфері адміністративної юстиції, необхідно переглянути та оновити чинні законодавства. Публічні консультації з участю різних зацікавлених сторін та фахівців у сфері права допоможуть виявити прогалини та неоднозначності у законодавстві. Результатом цього може бути внесення змін та доповнень до законів для усунення недоліків та створення більш чітких та зрозумілих норм. Крім цього, для доцільного сприяння правильному тлумаченню закону варто створити механізми чіткого пояснення норм законодавства.

Доцільним буде звернути увагу на підвищення якості суддівського корпусу та інших працівників адміністративних судів. Це включає проведення систематичних курсів підвищення кваліфікації, створення спеціалізованих програм для підготовки суддів та інших учасників процесу до роботи у сфері адміністративної юстиції. Такий підхід сприятиме забезпеченню ефективності та компетентності судової адміністративної системи.

Важливо, окрім зазначеного, зміцнити систему контролю та нагляду за діяльністю судів і суддів. Створення незалежних механізмів контролю, які перевіряють дії суддів, може сприяти виявленню та запобіганню випадків корупції. Другим важливим кроком у вирішенні цієї проблематики є забезпечення незалежності судів від політичних впливів. Це може бути досягнуто через зміцнення законодавчої бази, яка гарантує незалежність суддів та забороняє зовнішні втручання у судовий процес. Створення ефективної системи етичних стандартів для суддів та працівників суду, яка включатиме правила поведінки та принципи, забороняючі корупцію та політичний тиск, є також важливим аспектом у боротьбі з наявною корупцією.

Одним із напрямків вирішення проблем є перегляд та удосконалення законодавства, яке регулює сферу, що стосується саме адміністративних справ та їх розгляду. Це включає в себе створення чітких, послідовних та доступних правових норм, які уніфікують підходи до рішення справ, зменшують можливість тлумачення на рівні судової практики та забезпечують стабільність в правовій системі. Такі зміни сприятимуть підвищенню передбачуваності та консистентності (узгодженості) судового процесу. Крім того, важливим є розробка додаткових директив чи клірингових документів, які пояснювали б нюанси і тлумачення окремих норм

законодавства. Це допоможе створити додатковий ресурс для суддів та юристів під час вирішення питань у сфері адміністративної юстиції.

Іншою з ключових сфер є інтеграція новітніх технологій у роботу судів. Впровадження онлайн-платформ для подання документів та можливість проведення судових слухань через відео зв'язок спростить та прискорить взаємодію сторін у судовому процесі, забезпечить доступність інформації та покращить спілкування з учасниками процесу. Це також може включати розвиток онлайн-платформ для подання скарг, моніторингу судових рішень, використання програмних засобів для автоматизації рутинних завдань та інші цифрові інструменти для полегшення процесу судочинства.

Робота з громадськістю та забезпечення прозорості роботи судів важлива для створення довіри до системи юстиції. Залучення громадськості до процесу прийняття рішень, поширення інформації про судові засідання та рішення, а також створення механізмів зворотного зв'язку між громадськістю та судовими органами сприятиме створенню більш відкритої та демократичної системи.

Крім цього, важливою є співпраця з міжнародними партнерами, використання їх досвіду та новітніх практик у вдосконаленні адміністративної юстиції. Обмін досвідом та знаннями з країнами, які мають високо розвинуті системи судочинства, може стати корисним у реалізації ефективних та інноваційних підходів у сфері адміністративної юстиції.

Отже, для вирішення проблем адміністративної юстиції в Україні необхідно зосередити увагу на комплексному підході, який охоплює удосконалення законодавства, підвищення кваліфікації працівників, використання новітніх технологій, співпрацю з громадськістю та міжнародними партнерами. Тільки такий підхід може сприяти покращенню адміністративної юстиції та забезпеченню справедливого та ефективного судочинства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шемшученко Ю.С. Адміністративна юстиція // Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редколегія.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: “Укр.енцикл.”, 1998. Т.1: А-Г. С. 47; Стефанюк В.С. Адміністративна юстиція як провідна форма судового захисту прав громадян // Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Виданичий Дім “Ін-Юре”, 2002. С. 218.

2. Основи адміністративного судочинства й адміністративного права: навч. посіб. /за заг. ред. Р. Куйбіди, В. Шишкіна. Київ : Старий світ. 2006. 576 с.

3. Підручник / Ю. Битяк, В. Гаращук, О. Дьячен-ко та ін. ; за ред. Ю. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.

КРУЦЬ Ельвіра - здобувач вищої освіти Державного податкового університету.

ЮЛДАШЕВ Владислав Сергійович - здобувач вищої освіти Державного податкового університету.

Науковий керівник: МОРОЗ Світлана - доцент кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету, к.ю.н.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОBOB'ЯЗКУ ДОКАЗУВАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ РІШЕННЯ СУБ'ЄКТОМ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ В ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Однією із особливостей розгляду справ в порядку адміністративного судочинства про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень є, передбачений ч. 2 ст. 78 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності відповідачем [1]. Реалізація обов'язку доказування правомірності рішень суб'єктом владних повноважень у порядку адміністративного судочинства є складною та багатогранною проблемою, яка потребує уважного та комплексного вивчення та вирішення. Зазначена тема відображає важливий аспект в сфері адміністративного правосуддя та адміністративної юстиції, оскільки вона стосується забезпечення правопорядку, справедливості та законності в діяльності владних структур.

Приписами ч. 1 ст. 2 КАС України унормовано, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [1].

Частиною 1 ст. 9 КАС України визначено, що розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 77 КАС України кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених статтею 78 цього Кодексу. Так, в ухвалі Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10 квітня 2023 року по справі №990/56/23, зазначається, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи

бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача [4].

В ухвалі Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 22 лютого 2023 року по справі №990/171/22 [2] колегія суддів звертається до основних положень КАС України, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених ст. 78 КАСУ. В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Докази суду надають учасники справи. Суд може пропонувати сторонам надати докази та збирати докази з власної ініціативи, крім випадків, визначених КАСУ [1; 2].

Згідно з ч.ч. 1, 2 ст. 73 КАС України належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування. Предметом доказування є обставини, які підтверджують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухвал [1]. Із зазначених вище норм процесуального права висновується, що кожна із сторін зобов'язана довести обставини, на які посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.

Наведене слугує забезпеченням реалізації принципу змагальності сторін. Предметом доказування у адміністративних справах – є обставини, які підтверджують заявлені вимоги, тобто підстави позову, чи заперечення проти таких вимог.

При цьому, процесуальним законом дещо зміщено тягар доказування та покладено його на відповідача. Тобто саме відповідач, має довести правомірність, законність та обґрунтованість свого рішення. Підтверджуючи правомірність свого рішення, відповідач зобов'язаний подавати докази виключно щодо обставин, які є відносними до правовідносин, що виникли між сторонами, а також підстав позову, які відповідачем заперечуються. При цьому, факт подання чи не подання доказів, подання їх в достатньому чи недостатньому обсязі відповідачем – не матиме негативних наслідків для Відповідача в контексті застосування до нього заходів примусу, а матиме вплив лише на вирішення справи по суті.

Слід зазначити ухвалу Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 травня 2023 року у справа №9901/248/21, де зазначається, що у разі неподання суб'єктом владних повноважень витребуваних судом доказів без поважних причин або без повідомлення причин суд, залежно від того, яке ці докази мають значення, може визнати обставину, для з'ясування якої витребувався доказ, або відмовити у її визнанні, або розглянути справу за наявними в ній доказами, а у разі неподання доказів позивачем - також залишити позовну заяву без розгляду [3].

Отже, загалом, реалізація обов'язку доказування правомірності рішень є важливою складовою справедливого та ефективного адміністративного правосуддя, і вимагає постійного вдосконалення та дотримання високих стандартів законності та правопорядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 07.09.2023 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 26.10.2023 р.).
2. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 22 лютого 2023 року по справі №990/171/22. URL: <https://opendatabot.ua/court/109139218-13d19b57b1a68fb5f3cc2542894fae1c> (дата звернення 26.10.2023 р.).
3. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11 травня 2023 року по справі №9901/248/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110803189> (26.10.2023 р.).
4. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 10 квітня 2023 року по справі №990/56/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110125562> (26.10.2023 р.).

КСЬОНЗ Катерина - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: САХНО Артем - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛЬНИЧНОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність обраної теми. Дільничний офіцер поліції має важливу роль у забезпеченні безпеки та порядку на своїй території. Умови дії правового режиму воєнного стану ставлять перед ним додаткові завдання та вимоги. Зокрема, дільничний офіцер поліції повинен забезпечувати профілактичну роботу серед населення, зокрема, проводити роботу з попередження правопорушень, забезпечувати взаємодію з громадськістю, залучати громадськість до роботи з попередження

правопорушень, забезпечувати взаємодію з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування.

Дослідження цієї теми має велике значення для наукової спільноти, законодавців та державних органів, так як воно може допомогти визначити особливості профілактичної роботи ділнних офіцерів поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. Зокрема, дослідження може виявити нові методи та прийоми профілактичної роботи, які можуть бути використані ділнними офіцерами поліції для забезпечення безпеки на своїй території.

Виклад основного матеріалу. Особливості організації діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед законами України «Про правовий режим воєнного стану» [1], «Про Національну поліцію» і залежать безпосередньо від завдань, які покладені на поліцію. З урахуванням заходів правового режиму воєнного стану, наявної інформації, інших факторів, ці завдання можуть корегуватися.

Конституція є не тільки основою нижченаведеної діяльності, а й основним нормативним документом. Всі установи, інституції, підприємства та організації, а також державний устрій України. Основний закон показує нам, що держава є суверенною, правовою та соціально-демократичною країною. Основні суспільства цінностями є життя і здоров'я людей та громадян, забезпечення основних прав, свобод та законних інтересів.

Засади діяльності поліцейського й дільничного офіцера поліції окрім Конституції України, передбачені також у Законі України «Про Національну поліцію», а саме: верховенства права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість і прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність [2]. Завданнями поліції загалом і дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці зокрема є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки й порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Основним критерієм оцінювання роботи дільничного офіцера поліції є рівень довіри населення, що проживає на території поліцейської дільниці, до конкретного дільничного, який її обслуговує. Для підвищення іміджу поліції, покращення ефективності її роботи дільничний взаємодіє з громадою шляхом проведення спільних проєктів, програм, заходів, нарад, семінарів, круглих столів, відкритих занять тощо [2].

В умовах воєнного стану, дільничний офіцер поліції повинен забезпечувати безпеку на своїй території, зокрема, забезпечувати охорону об'єктів, забезпечувати безпеку на дорогах, забезпечувати взаємодію з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування.

Висновки. В результаті правове регулювання діяльності дільничних офіцерів поліції здійснюється в наступній кількості. Основних серед них правових актів є Конституція України та Загальна декларація прав людини. Принципово нове в діяльності існує нормативне визначення основного завдання поліції, тобто надання поліцейських послуг. Дуже виправдано оцінювати роботу дільничних офіцерів поліції розглядається через призму рівня суспільної довіри. Адже найбільше ефективними можуть бути дільничні офіцери поліції, які є представниками поліції в зоні обслуговування. Взаємодія з суспільством і задовольняти його потреби в різних сферах суспільного життя. Це дозволило б удосконалити взаємодію та розмежування компетенції поліції, військових та правоохоронних органів та вдосконалити організаційні основи щодо забезпечення ефективного виконання заходів правового режиму воєнного стану

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015. URL: <https://www.zakon.cc/law/document/read/389-19>
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Закон України «Про Національну поліцію» : [наук.-практ. комент.] / [О.І. Беспалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.] ; передм. В.В. Сокурєнка, МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. докт. юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с

***ЛАВРЕНКО Анастасія** - викладач кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРИНЦИП БЕЗСТОРОННОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ КОЛЕГІАЛЬНИМИ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ОРГАНАМИ

Зараз наша країна знаходиться на порозі набуття чинності Законом України «Про адміністративну процедуру» (2073-ІХ від 17 лютого 2022 року) (далі - ЗАП) [1]. Вже 15 грудня 2023 року основні засади, принципи та особливості, визначені вказаним нормативно-правовим актом.

ЗАП, серед інших інноваційних змін, чи не вперше на рівні закону надав визначення такому виду повноважень органів публічної адміністрації як дискреційні - такі, що надані адміністративному органу законом, обирати один із можливих

варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано. Варто зауважити, що за ЗАП до адміністративних органів віднесені як органи виконавчої влади, так і органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи та інші суб'єкти, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації [1].

Авторитетна думка авторів вказаного закону доводить, що для правильного застосування ЗАП завжди необхідно керуватися принципами адміністративної процедури. Принципи є основою для усунення прогалин у правовому регулюванні, а також інструментом для вирішення колізій у цій сфері. Саме так визначено у частині 2 статті 3 ЗАП, і в пункті 3 Розділу IX «Прикінцеві і перехідні положення» ЗАП [2, с. 49].

Так, із тринадцяти принципів адміністративної процедури, ЗАП тісно пов'язує питання реалізації дискреційних повноважень саме із принципом законності (стаття 6) [1], адже як звертає увагу Верховний суд, презентуючи свої правові позиції - дискреція не є довільною; вона завжди здійснюється відповідно до закону (права) [3, с. 3]. Але враховуючи їх універсальний характер необхідно мати на увазі, що здійснення кожної адміністративної процедури кожним адміністративним органом має відповідати всім без винятку принципам, описаним у ЗАП.

Теоретичним та практичним продовженням конституційних принципів законності (частини друга ст. 19 Конституції України) та рівності перед законом (ст. 24 Конституції України) [3, с. 70] складає принцип безсторонності. У статті 9 ЗАП він ототожнюється із «неупередженістю» адміністративного органу та передбачає однакове ставлення до всіх учасників адміністративного провадження. Неправомірна заінтересованість адміністративного органу в результатах розгляду та вирішення справи не допускається. Посадова особа адміністративного органу повинна вживати заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у своїй діяльності та діяльності інших посадових осіб, пов'язаній з розглядом та вирішенням справи, відповідно до порядку, визначеного Законом України «Про запобігання корупції» [1].

Науково-практичний коментар до ЗАП говорить, що по суті, це вимога до персоналу адміністративного органу не мати особистої неправомірної заінтересованості в результатах вирішення справи. Підставами для сумнівів щодо неупередженості можуть бути випадки, коли посадова особа адміністративного органу є близьким родичем учасника адміністративного провадження, його близькою особою, або має інший особистий чи майновий інтерес у справі. Детальний перелік підстав для сумнівів безсторонності (неупередженості) посадової особи адміністративного органу визначені у частині 1 статті 23 ЗАП. Наприклад, службовець, який опрацьовує справу про надання дозволу на будівництво, має власну земельну ділянку поряд з пропонованим місцем будівництва, і очевидно не може неупереджено ставитись до цієї справи. Поняття конфлікту інтересів може тлумачитися широко, не обмежуючись особистими інтересами службової або посадової особи адміністративного органу чи її родичів. Адже справа може

стосуватися й інших «близьких осіб» (наприклад, друзів, кумів тощо) або «суспільних (релігійних, громадських тощо) інтересів самої особи» (наприклад, працівник адміністративного органу як член однієї з релігійних громад може надавати допомогу в отриманні земельної ділянки під будівництво храму «своїй» громаді або, навпаки, перешкоджати в отриманні земельної ділянки під будівництво храму «чужою» громадою). Тобто слід індивідуально оцінювати кожен конкретну ситуацію [3, с. 70-71].

Можливі прояви принципу безсторонності, які наводять ідейні засновники ЗАП, на думку автора, є доцільними, коли йдеться про одноосібне прийняття рішень або ж підготовку проекту акту посадовими та службовими особами для подальшого розгляду колегіальним органом. Однак, складне питання виникає, коли йдеться про критеріїв повноти його дотримання в діяльності колегіальних адміністративних органів, що мають повноваження із прийняття індивідуальних адміністративних актів дискреційного характеру. На практиці останніми, у першу чергу, будуть виступати органи місцевого самоврядування.

На наше переконання, доцільно розглянути два випадки: перший, коли мова йде про посадових осіб виконавчих органів місцевих рад (зокрема, посадових осіб місцевого самоврядування). У цьому випадку Закон України «Про запобігання корупції» (розділ V вказаного Закону) говорить прямо: у разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом [4]. Вказане означає, що цей механізм дійсно передбачає умовне «відсторонення» особи від вчинення будь яких дій та прийняття рішень, чим забезпечує безсторонність адміністративного органу та презюмує правомірність виконання ним обов'язків; Така процедура з точки зору авторів ЗАП є доцільною та повною мірою може слугувати запобіжником виникнення обставин, що можуть вплинути на безсторонність. Інша ситуація, із процедурою прийняття рішень депутатами місцевих рад, шляхом голосування на пленарному засіданні, оскільки правила врегулювання конфлікту інтересів у їх діяльності визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів. Таким Законом, зокрема, є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який у частині 2 статті 59-1 надає право брати участь депутату із наявним конфліктом інтересів у прийнятті радою, іншим колегіальним органом рішення, у разі якщо така неучасть призведе до втрати повноважності відповідної ради, іншого колегіального органу [5]. Із цього виникає велике питання: чи можна вважати, що дії депутата у наведеному випадку будуть відповідати критеріям безсторонності адміністративного органу? Формальні вимоги законодавства з питань запобігання корупції виконані, однак чи достатньо цього для подолання неупередженості, якщо депутат все одно має змогу брати участь у прийнятті рішення?

Варто сказати, що однозначна відповідь наразі відсутня, ті засади дискераційних повноважень колегіальних та інших адміністративних органів окрім наведеного можна знайти у практиці ЄСПЛ щодо ст. 6 (1) ЄСПЛ (з питань необхідного обсягу судового контролю) та Рекомендаціях Комітету Міністрів № R (80) 2 стосовно здійснення адміністративною владою дискреційних повноважень [6], однак задля її повного формування має бути чітке та однозначне розуміння ЗАП між законодавцем, посадовими особами адміністративних органів, громадянами та юридичними особами та представниками судової влади. Такий багатосторонній діалог та напрацювання практичних підходів є ключем до подолання проблем, пов'язаних із імплементацію ЗАП у повсякденність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.03.2022 р. № 2073-IX. *Голос України*. 2022. № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023 545 с. URL: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/lap_commentary_web.pdf.
3. Блажівська Н. Дискреція в адміністративному судочинстві. КАС ВС -17 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_diskrecia.pdf.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 11 березня 1980 року № R (80) 2 щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами. URL: <https://rm.coe.int/16804f22ae>.

ЛЕМЕШЕНКО Анастасія - студентка 2 курсу Сумського державного університету.

Науковий керівник: СТЕБЛЯНКО Аліна - асистент кафедри фундаментальної юриспруденції та конституційного права Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, доктор філософії зі спеціальності 081 «Право»

МЕТАМОРФОЗА ПРЕДМЕТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК ФАКТОР МОДИФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

В умовах трансформації правового механізму держави, що зумовлено активізацією євроінтеграційних процесів, відбувається переосмислення сутності та змісту адміністративного права як фундаментальної галузі права України. Зокрема, вплив суспільних перебудов та реформувань спричинив метаморфозу предмета адміністративного права.

Процес модифікації предмета адміністративного права характеризується динамічністю та зумовлений політичними, соціальними, економічними й іншими чинниками. Науковець В. К. Колпаков, досліджуючи перетворення адміністративно-правових відносин, виокремлює 3 етапи генези української концепції адміністративного права. Перший етап становлення базується на радянській правовій думці, відповідно до якої адміністративні правовідносини мають місце лише під час державного управління. Відповідно до цього, предмет галузі права окреслений у межах відносин у сфері державного управління. Завершення етапу пов'язують із прийняттям у 1998 р. Концепції адміністративної реформи, де законодавець акцентував на неефективності та внутрішній суперечливості існуючої системи державного управління, яка консолідує елементи інституту радянської доби та інститутів, які сформувались у період незалежності [2]. Другий етап трансформації характеризується активними соціальними та економічними змінами у суспільстві. Поняття «адміністративно-правових відносин» набуло більш широкого змісту, тому під предметом адміністративного права стали розуміти не лише відносини державного управління, а й інші управлінські відносини, відносини внутрішньої організації органів, відносини у сфері адміністративної юстиції тощо. Третій етап модифікації характеризується узагальненням і систематизацією наявних емпіричних даних. Перед науковцями постало завдання у підтвердженні наявності інтегративних якостей у сукупності структурних компонентів предмета адміністративного права [2, с.10-20].

У результаті суспільних реформувань, підходи до розуміння предмета адміністративного права звільнились від впливу радянської правової школи. Під предметом стали розуміти не лише відносини, які виникають у сфері державного управління, але й інші управлінські відносини, зокрема, які у системі становлять зміст поняття «публічне управління». Варто зауважити, що досить поширеним уявленням є ототожнення термінів «державне управління» та «публічне управління», однак дане твердження є хибним. Слушною є думка науковця А. О. Задихайла, який аналізував співвідношення даних понять та у результаті дійшов висновку, що публічне управління є більш широкою категорією за суб'єктним складом, адже зміст поняття становить діяльність не лише органів державної влади, але й органів місцевого самоврядування, громадських організацій, яка спрямована на досягнення єдиної суспільно-значущої мети, а також характеризується залученням суспільства до механізмів контролю всіх органів публічної влади. Натомість державне управління розуміється як вплив органів виконавчої влади на певну сферу суспільних відносин, тобто управлінню приманний державно-владний вплив [3, с.47].

В аспекті даного питання доцільно розглянути зміну методу адміністративного права, який визначається характером регульованих адміністративно-правових відносин та являється сукупністю прийомів і засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на предмет даної галузі права. У науковому просторі превалує думка, що із трансформацією предмета адміністративного права зазнав змін метод правового регулювання, який на сучасному етапі розвитку характеризується імперативно-диспозитивною природою. Варто звернути увагу на думку О. С. Дніпрова, який констатує той факт, що наразі адміністративно-правові відносини характеризується не лише відносинами влади-підпорядкування, адже також виникають горизонтальні відносини між суб'єктами правовідносин [4, с. 177]. Дослідник мотивує твердження спираючись на сучасний людиноцентристський підхід до розуміння предмета адміністративного права в умовах його трансформації, до якого належать не лише виконавчо-розпорядча діяльність, але й сфера надання адміністративних послуг та публічно-сервісна діяльність. Однак, безумовно, імперативний метод залишається основним методом правового регулювання.

У результаті можна дійти висновку, що під впливом реформувань суспільного життя відбулась трансформація предмета адміністративного права, що зумовило зміну сутності адміністративних правовідносин, розширивши зміст і значення поняття. Зазнав змін й метод правового регулювання даної галузі права, поєднавши імперативний метод із елементами диспозитивного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98/ed19980722#Text> (дата звернення: 13.11.2023).

2. Питання адміністративного права / відп. за вип. Н. Б. Писаренко. 2-ге вид. Харків: ООО «Оберіг», 2018. 182 с.

3. Задохайло О. А. Співвідношення понять «державне управління», «публічне управління» та «публічне адміністрування» в категоріальному апараті адміністративного права. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2020. № 31. С. 43–48. URL: <https://doi.org/10.34142/23121661.2020.31.04> (дата звернення: 13.11.2023).

4. Дніпров О. С. Адміністративно-правові відносини в умовах трансформації предмета адміністративного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 175–179. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.27> (дата звернення: 13.11.2023).

ЛУПАЙ Аліна - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Державного податкового університету.

Науковий керівник: МОРОЗ Світлана - доцент кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПОНОВЛЕННЯ ПРОПУЩЕНОГО СТРОКУ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Зазначена авторами тема є доволі актуальною з теоретичної і практичної точок зору, оскільки дотримання строків оскарження адміністративних рішень є важливим принципом адміністративного процесу. На нашу думку, поновлення пропущеного строку потребує більш чіткого законодавчого регулювання, оскільки, за результатом аналізу існуючої судової практики, ми вбачаємо певні процесуальні неточності застосування норм про поновлення строку, що створює невизначеність для учасників судочинства.

На практиці трапляються випадки пропуску строків подання позовів до суду, що потребує врегулювання правил поновлення дане і дослідження спрямоване на удосконалення законодавства з метою запобігання порушенню прав на судовий захист.

Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб`єктів владних повноважень.

Судді судів адміністративної юрисдикції, в своїх рішеннях, неодноразово звертали увагу на те, що інститут строку звернення до адміністративного суду має на меті полегшення надання учасниками адміністративного процесу доказів, підвищує їх достовірність, а також забезпечує правову визначеність учасників спірних правовідносин. Іншими словами, обмеження строку реалізації права на судовий захист покликане передусім дисциплінувати учасників адміністративних правовідносин.

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує кожному право на справедливий суд, що включає, крім іншого, право на розгляд справи [2]. А отже і відповідно до статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України) визначено, що позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами. Для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів [1].

Згідно законодавства, суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Слід зазначити, що поважними причинами пропуску строку звернення до суду відповідно до вимог КАСУ визнаються обставини, які є об'єктивно непереборними та не залежать від волевиявлення сторони і пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій. [1]

Відповідної правової позиції дотримується і Верховний суд, який у постанові від 21.08.2018 по справі №826/8809/17 зазначає: «Обмеження строку звернення до суду шляхом встановлення відповідних процесуальних строків, не впливає на зміст та обсяг конституційного права на судовий захист і доступ до правосуддя. Такі обмеження направлені на досягнення юридичної визначеності у публічно-правових відносинах, а також стимулюють учасників адміністративного процесу добросовісно ставитися до виконання своїх обов'язків та поважати права та інтереси інших учасників правовідносин. Строки звернення до адміністративного суду з позовом обмежують час, протягом якого такі правовідносини вважаються спірними. Після їх завершення, якщо ніхто не звернувся до суду за вирішенням спору, відносини стають стабільними.

При цьому, судами попередніх інстанцій встановлено та підтверджується матеріалами справи, що позивачем було реалізовано право на звернення до суду з позовом в межах встановлених процесуальних строків. Однак, зважаючи на тривалу процедуру судового оскарження податкового повідомлення-рішення, строк для звернення до суду з позовом вплив. Такі обставини, на думку колегиї суддів, є об'єктивно непереборними та не залежали від волевиявлення сторони, позаяк в період розгляду справи, зокрема процедурою апеляційного та касаційного оскарження,

позивач не мав можливості вчинити будь-які процесуальні дії та впливати будь-яким чином на перебіг строків. Виходячи з цього, колегія суддів приходить до висновку щодо необхідності скасування рішень судів попередніх інстанцій з направленням справи для продовження розгляду до суду першої інстанції» [5].

Виходячи з всього вищезазначеного, наслідки пропусчення строків звернення до адміністративного суду передбачені статтею 123 КАС України. Так, у разі подання особою позову після закінчення строків, установлених законом, без заяви про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду [4].

Відповідно до ч. 3 ст. 121 Кодексу адміністративного судочинства України якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, у письмовому провадженні. А частина 6 вищезазначеної статті трактує про поновлення або продовження процесуального строку, відмову у поновленні або продовженні процесуального строку суд постановляє ухвалу, яка не пізніше наступного дня з дня її постановлення надсилається особі, яка звернулася із відповідною заявою [1].

Отже, процесуальними нормами закріплено обов'язок суду встановлювати факт дотримання позивачем строку звернення до адміністративного суду та у випадку його пропуску за відсутності заяви про поновлення пропущеного строку звернення, або якщо наведені в такій заяві підстави визнаються судом неповажними, суд залишає таку позовну заяву без розгляду, не розглядаючи справу по суті позовних вимог [4].

Можливість особи без перепон одержати судовий захист є головним змістовним аспектом поняття доступу до правосуддя.

Звертаючи увагу на міжнародний досвід, у Європейському суді з прав людини склалась стала практика, відповідно до якої відступлення від принципу правової визначеності через відновлення строку звернення до суду виправдано у випадках необхідності при обставинах істотного і непереборного характеру. Поновленню підлягає той строк, який пропущений з поважних, об'єктивних, не залежних від волі та поведінки особи обставин. При цьому, оцінка поважності причин пропуску строку має здійснюватися індивідуально у кожній справі.

Відтак, одним із механізмів забезпечення реалізації гарантованого Конвенцією, Конституцією України права особи на доступ до правосуддя з урахуванням принципу правової визначеності, є поновлення судом пропущеного з поважних причин строку на звернення до суду.

Зокрема, аналіз практики ЄСПЛ дозволяє виокремити такі фундаментальні обґрунтування на користь прийняття рішення про поновлення пропущеного строку звернення до суду:

1) рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в

демократичному суспільстві; щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права;

2) не можуть бути встановлені обмеження щодо реалізації права на судовий захист у такий спосіб або до такої міри, щоб сама суть права було порушено; ці обмеження повинні переслідувати легітимну мету, та має бути розумний ступінь пропорційності між використаними засобами та поставленими цілями;

3) суворе застосування строку без урахування обставин справи може бути непропорційним щодо цілі забезпечення правової визначеності та належного здійснення правосуддя, а також перешкоджати використанню доступних засобів правового захисту [3].

Отже, тема є значимою, оскільки потребує забезпечення своєчасного та ефективного розгляду справ. Слід зазначити, що існуюче законодавство потребує удосконалення у частині процедурних норм поновлення строків. Подальше наукове дослідження цієї теми має сприяти виробленню єдиного підходу до застосування норм про поновлення строку та забезпеченню реалізації права на судовий захист.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07. 2005 № 2747-IV, (редакція від 04.11.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 23.11.2023).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 24.11.2023).

3. *Берназюк Я.* Строк звернення до суду як елемент принципу правової визначеності, практика ЄСПЛ. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/124382-strok-zvernennya-do-sudu-yak-element-printsipu-pravovoyi-viznachenosti-praktika-yespl> (дата звернення 23.11.2023).

4. Постанова Шостого апеляційного суду від 20 травня 2019 року по справі 826/15429/18. Колегія суддів: Белова Л.В., Безименна Н.В., Кучма А.Ю. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/84334226>.

5. Постанова Верховного суду від 21.08.2018 по справі №826/8809/17. Колегія суддів: Васильєва І.А., Пасічник С.С., Юрченко В.П. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=76673026&red=100003580296501ae85810baf343a81ef00ef1&d=5>.

ЛУЦЕНКО Юлія - студентка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право факультету історії, бізнес-освіти та права Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Науковий керівник: ОКОПНИК Олена - доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Актуальність міжнародно-правових стандартів для правоохоронних органів є надзвичайно важливою в сучасному світі. Це можна пояснити тим, що міжнародні стандарти правоохоронців сприяють підвищенню довіри громадськості до правоохоронних органів. Вони встановлюють прозорість, відповідальність та етичні норми поведінки для правоохоронців, що сприяє зміцненню довіри та співпраці між співробітниками та населенням.

Водночас актуальним питанням залишається визначення міжнародних стандартів діяльності органів охорони правопорядку, які повинні захищати права і свободи людини, утверджувати законність і правопорядок в суспільстві. Належне функціонування цих органів публічної влади є важливою гарантією забезпечення прав людини, досягнення суспільної злагоди та стабільного розвитку держави [1, с. 267].

Міжнародно-правові стандарти правоохоронної діяльності – це уніфіковані для правоохоронної діяльності принципи та правила поведінки посадових і службових осіб цих органів публічної влади, що містяться в міжнародно-правових актах і рішеннях міжнародних правозахисних інституцій, одноманітне застосування яких визнається необхідним на міждержавному й внутрішньодержавному рівнях з метою вирішення завдань правоохоронної діяльності [8, с. 229].

До найпоказовіших прикладів міжнародно-правових актів, розроблених й ухвалених міжнародними міжурядовими організаціями, що містять стандарти правоохоронної діяльності належать: Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р. [3]; Резолюція 690 (1979) Парламенської Асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» 1979 р. [2]; Резолюція восьмого Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та поведінки з

правопорушниками «Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку 1990 р. [7] тощо [8, с. 230].

Загальновідомо, що міжнародно-правові стандарти правоохоронців призначені для гарантування прав і свобод людини, сприяють координації зусиль міжнародного співтовариства у створенні належного та безпечного міжнародного правопорядку, де найважливішою цінністю є людина, її права та безпека.

У грудні 1998 р. міжнародна неурядова організація «Amnesty International» («Міжнародна амністія») спільно з поліцейськими й експертами розробила «Десять основних правозахисних стандартів поведінки для правоохоронних органів»: перший стандарт – рівність перед законом. Особливу увагу необхідно приділяти вразливим групам населення – дітям, людям похилого віку, жінкам, біженцям, переселенцям і представникам національних меншин; другий стандарт – прояв співчуття й поваги до всіх жертв злочинів, охорона їх безпеки та приватного життя; третій стандарт – незастосування сили, за винятком тих випадків, коли вона є необхідною, й у мінімально необхідному обсязі; четвертий стандарт – уникнення застосування сили проти незаконних, але мирних зібрань; п'ятий стандарт наголошує на тому, що смертоносну силу варто застосовувати лише там, де це абсолютно неминуче, щоб врятувати своє життя або життя інших людей; шостий стандарт стосується арешту, який має здійснюватися на достатніх підставах та відповідно до законних процедур арешту; сьомий стандарт – усі затримані відразу після арешту мають отримати можливість зв'язатися з родичами та юристом, а також отримати необхідну медичну допомогу; восьмий стандарт розкривається в контексті гуманного поводження з усіма затриманими; дев'ятий стандарт забороняє вчиняти, наказувати вчиняти й приховувати позасудові страти або «зникнення»; десятий стандарт – про всі порушення цих основних стандартів необхідно повідомляти керівництву та в прокуратуру. Необхідно робити все для того, щоб забезпечити розслідування таких порушень [9, с. 13].

Наближення стандартів професійної підготовки та службової діяльності правоохоронних органів України до загальноновизнаних у міжнародних відносинах норм і стандартів прав людини, а також до відповідних європейських стандартів прав людини є одним з основних напрямів діяльності правоохоронних органів нашої країни. Поліція (поліцейська функція) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ розуміється з урахуванням динамічних змін, які відбуваються в глобалізованому світі та є пов'язаними з новими проявами злочинності [6, с. 216].

Виокремлюючи міжнародні професійні стандарти правоохоронних органів з поміж інших стандартів діяльності співробітників Міністерства внутрішніх справ, окрему увагу необхідно приділити європейським стандартам підготовки та діяльності поліцейських, що містяться в Декларації про поліцію 1979 р. [2] та Європейському кодексі поліцейської етики 2001 р. [4].

Зауважимо, що декларація про поліцію є міжнародно-правовим документом, що був укладений 8 травня 1979 року Парламентською Асамблеєю Ради Європи.

Декларація визначає загальні вимоги до кандидатів на посаду поліцейського етичні принципи роботи поліцейських та їх правовий статус як у мирний час, так і під час війни або інших надзвичайних ситуацій, зокрема окупації іноземною державою. Декларація про поліцію 1979 р. складається з трьох частин: А – «Етика», В – «Статус» і С – «Війна та інші надзвичайні обставини – окупація іноземною державою». Відповідно до Декларації поліція повинна бути державною службою, створеною на підставі закону, що зобов'язана підтримувати й охороняти правопорядок [8].

Наступним міжнародно-правовим актом, що визначає стандарти правоохоронної (поліцейської) діяльності, є Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 року [5]. Цей документ є основою для методології та визначає ключові принципи і інтерпретацію деонтологічних норм і стандартів у сфері забезпечення правопорядку.

Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку складається з 8 статей; кожна з них супроводжується відповідним коментарем сформульованих у ньому правил поведінки зазначених посадових осіб і застосування їх в національному законодавстві та діяльності правоохоронних органів [5]. Статті 1, 2 і 8 документа містять загальні правила поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, згідно з якими ці особи під час виконання своїх обов'язків повинні поважати та захищати людську гідність, права людини, поважати закон і Кодекс [8, с. 235].

Особливе місце серед міжнародно-правових актів, що містять стандарти правоохоронної (поліцейської) діяльності, посідає Резолюція VIII Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та поведіння з правопорушниками 1990 року, яка затвердила Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку [7].

Основні принципи використання сили та вогнепальної зброї посадовими особами, які відповідають за збереження правопорядку, зазначені в Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1990 року [7], Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 року [5], і Європейському кодексі поліцейської етики 2001 року [4]. Ці документи стверджують, що працівники поліції, виконуючи свої обов'язки, повинні, в міру можливості, вживати ненасильницьких заходів до застосування сили або вогнепальної зброї.

Отже, міжнародні стандарти діяльності правоохоронних органів виступають системою міжнародних документів, що дозволяє правоохоронним органам більш ефективно виконувати завдання щодо правової охорони і захисту прав у інтересах особи, держави і суспільства, результативно впливати на реалізацію таких прав з метою їх упорядкування й захисту від протиправних посягань з боку третіх осіб та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боняк В.О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2015. 384 с.

2. Декларація про поліцію: Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи від 08.05.1979. № 690(1979). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU79314> (дата звернення 04.10.2023).

3. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 22.09.1995 № 336/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text (дата звернення 04.10.2023).

4. Європейський кодекс поліцейської етики (додаток до Рекомендації Rec.(2001)10, прийнятий Комітетом міністрів Ради Європи від 19.09.2001. URL:https://hrea.org/wpcontent/uploads/2021/02/RecommendationRec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf (дата звернення: 14.11.2023).

5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_282 (дата звернення: 14.11.2023).

6. Копча В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ. *Публічне право*. 2017. № 2 (26). С. 211–218.

7. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку: Резолюція восьмого Конгресу ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками від 07.09.1990. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU90315> (дата звернення 04.10.2023).

8. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с.

9. Швець Д.В., Расторгуєва Н.О. Вимоги до особистості поліцейського в умовах глобалізації та впровадження міжнародних стандартів поведінки правоохоронців. *Вісник ХНУВС*. 2021. № 3 (94). С. 316-328.

МАЙСТРЕНКО Олександр - курсант 1 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ПЕКАРСЬКИЙ Сергій - доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДІЯЛЬНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Кримінальна поліція є однією з складових системи Національної поліції України. Загальними завданнями підрозділів кримінальної поліції є протидія злочинності, виявлення і розкриття кримінальних правопорушень, захист прав і свобод, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. З впровадженням в Україні правового режиму воєнного стану правоохоронні органи, в тому числі і підрозділи кримінальної поліції залучаються до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності [1, ст. 16] з метою забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії росії проти України.

Дефініцією є те, що в умовах правового режиму воєнного стану збільшилися повноваження підрозділів кримінальної поліції, оскільки доводиться не лише виконувати свої повноваження, які визначені в Законах України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [2] та «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [3], а й протидіяти кримінальним правопорушенням, які пов'язані з наслідками дій країни-агресора.

Проведений нами аналіз законодавчих актів дозволяє констатувати, що відповідно до положень статті 14 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII Генеральний штаб Збройних Сил України організовує підготовку та здійснює керівництво Збройними Силами України, з'єднаннями, частинами та органами інших військових формувань і правоохоронних органів під час виконання ними заходів правового режиму воєнного стану [1, ст. 14]. Згідно з положеннями Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [4] підрозділи кримінальної поліції, яка складова Національної поліції, відносяться до сил безпеки та оборони. Сили безпеки – це

правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [4 п. 17, ст. 1]. Сили оборони – це Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [4, п. 18, ст. 1].

Окрім того, Законом України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 року № 1702-IX до сил і засобів руху опору віднесені сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до здійснення заходів з організації, підготовки та виконання завдань руху опору, а також окремі особи, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору [5]. Тобто зазначаємо, що підрозділи кримінальної поліції та їх співробітники залучаються до виконання завдань територіальної оборони.

Прикладом виконання службових повноважень підрозділами кримінальної поліції в умовах воєнного стану є несення служби на блокпостах, участь у проведенні безпекових заходів в різних населених пунктах та стабілізаційних заходів на деокупованих територіях, виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності колаборантів та пособників країни-агресора тощо.

Отже, на підставі вищенаведеного висновуємо, що підрозділи кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного стану виконують свої загальні завдання, а також залучаються до протидії кримінальним правопорушенням, які пов'язані зі збройною агресією росії проти України. Зазначена нами діяльність підрозділів кримінальної поліції має правову регламентацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (редакція від 12.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 05.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

5. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX (редакція від 03.08.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

МАКАРИНСЬКА Анна - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ХОЗЛУ Іван – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Превенція є однією з найбільш поширених та розгалужених напрямів діяльності Національної поліції України. І якщо раніше превентивна діяльність поліції відбувалась у звичайних умовах, зокрема йдеться про те, що життя було більш стабільне, злочинність на звичному рівні, а злочини були більш прогнозовані та піддавались контролю. Зараз, в умовах війни, ситуація значно змінилась, працювати стало складно. На початку війни, за даними Національної поліції України, злочинність знизилась на 25%, а через декілька місяців значно зросла. Хоча тяжкі та особливо тяжкі злочини не набагато є більшими від показників років без війни. Більш популярними стали такі злочини як: шахрайство, мародерство, незаконне заволодіння транспортними засобами. У поліцейських, на той час, були проблеми з покаранням правопорушників, що вчинили злочини проти держави, які раніше не відбувались. Свій відбиток на кримінальному русі залишив також масовий обіг зброї серед цивільних в Україні з початком війни. На окупованих та деокупованих територіях доступність зброї стала великою, буде то, залишена нашими військовими чи ворожими, різниці немає. І кримінальні злочинці без перешкод її застосовують. Звісно через цей фактор зросли тяжкі та особливо тяжкі злочини і більшість є неконтрольованими та непередбаченими.

Наразі підрозділи превентивної діяльності пристосовуються до нових реалій життя. Початок війни спонукав до значних змін в законодавстві Національної поліції

України та системі Міністерства внутрішніх справ України в цілому. Змінено ст. 26 ЗУ «Про Національну поліцію», а саме нові повноваження:

1. Здійснювати адміністративний нагляд.
2. За письмовим запитом безоплатно отримувати від державних органів, територіальних установ, юридичних осіб інформацію необхідну для виконання поставлених повноважень та завдань поліції, у тому числі стосовно військовополонених.
3. У межах повноважень здійснювати розмінування, що має оперативний характер.
4. Здійснення техніко-криміналістичного огляду місця подій, у тому числі пов'язане зі скоєнням вибуху, повідомлення про виявлення вибухонебезпечних предметів та загрозу вибуху

А також інші зміни. У розділі 5 ЗУ «Про Національну поліцію», саме щодо поліцейських заходів, також внесено зміни:

1. Тепер поліцейські мають право здійснювати перевірку документів та фіксацію даних, якщо особа володіє зовнішніми ознаками або має схожі дані з особою, яка самостійно покинула місце утримання військовополонених.

2. За необхідністю відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, для усунення небезпеки в стані крайньої необхідності, при затриманні особи, що чинить опір, поліцейський відтепер може використати підручні засоби, а ні тільки ті, що прописані в законі.

3. Також, під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію», стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування заборон та вимог цієї статті. Але, за можливості, має в будь-який спосіб повідомити свого безпосереднього керівника. Та інші зміни.

На поліцейських поклали багато завдань та нових повноважень, адже у військовий час за порядок в країні так само відповідає Національна поліція України. Сучасному поліцейському варто бути стійким до всіх змін в країні та з гідністю нести звання поліцейського. За майже два роки війни більшість структур пристосувались до сучасних умов та впроваджує зміни надалі. Національна поліція не виключення, особливо підрозділи превентивної діяльності, на яких покладено не аби-який обсяг роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2123-20> (дата звернення: 25.11.2023).

2. Право в умовах війни. URL: <https://law-in-war.org/naczionalna-policziya-v-umovah-voyennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi/>.

МАРЖАН Єлизавета - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ОКОПНИК Олена - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Побудова української держави в умовах військового стану потребує удосконалення охорони усіх суспільних відносин, і в першу чергу відносин, що становлять зміст публічного порядку та публічної безпеки.

Проблеми публічного порядку та публічної безпеки, їх охорони та забезпечення має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст публічного порядку, публічної безпеки, активність державних органів й громадськості щодо його забезпечення мають значний вплив на стабільність стану охорони й захисту прав і свобод людей особливо під час війни.

Необхідність підвищення рівня дотримання публічного порядку, підтримання стабільності у суспільних відносинах, що складаються під час перебування людей у публічних місцях, зумовлює об'єктивну потребу в подальшому вдосконаленні тактики діяльності Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку і забезпечення публічної безпеки як у звичайних, так і в особливих умовах [4, с.6].

Реалії сьогодення вимагають підготовки фахівців, здатних під час військового стану виконувати свої завдання високопрофесійно.

Особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони публічного порядку в умовах воєнного стану визначено як відомчими нормативними актами так і загальнодержавним законодавством.

Одним із них є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [3], який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового

командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Повноваження ж поліцейських залежать від стану оперативної обстановки в країні.

Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах введення воєнного стану зводиться до сприяння органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави. Органи внутрішніх справ у системі органів держави, що працюють у цій ситуації, займають особливе місце, зумовлене змістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки. Саме в цих напрямках і необхідно уточнити компетенцію органів внутрішніх справ, бо тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед органами внутрішніх справ в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами.

Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції органів внутрішніх справ при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Співробітники органів внутрішніх справ не можуть переступити меж дозволеного в методах і засобах своєї діяльності щодо забезпечення безпеки. Їх коло в цих умовах, на наш погляд, має бути розширено, бо застосування їх не завжди пов'язане з правопорушеннями, а може бути результатом оцінювання обстановки, що складається. Ускладнення компетенції органів внутрішніх справ проявляється і у внутрішньому управлінні кожним з них [2].

Охороняючи громадський порядок в умовах воєнного стану, органи внутрішніх справ при використанні примусу поряд можуть застосовувати також метод соціального регулювання, як переконання.

Роз'яснювальна робота та переконання громадян у необхідності свідомого і добровільного виконання правових вимог, припинення антигромадської поведінки, профілактична робота в трудових колективах і з окремими особами є необхідною умовою сприяння ефективному проведенню, наприклад, мобілізації. Механізм переконання передбачає сукупність різних засобів, форм і методів впливу на свідомість і поведінку людей. Правовим переконанням повинні займатись працівники органів внутрішніх справ, які самі добре знають законодавство, користуються авторитетом і повагою серед населення [1, с. 58].

Підсумовуючи зазначимо, що в умовах воєнного стану забезпечення публічного порядку та публічної безпеки, їх охорони та забезпечення, залежить не тільки від викокваліфікованих працівників органів Національної поліції України, але і плідної співпраці з державними органами влади та органами місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність: навч. посіб. /М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін.; Київ: Правова єдність, 2009. 432 с.
2. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № № 389-VIII. Дата оновлення 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/card2#Card>.
4. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболю, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.

МИРГОРОДСЬКА Ольга - аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Питання адміністративного примусу, форм та способів його здійснення, визначення його місця у системі державного регулювання різного роду суспільних відносин не втрачають своєї актуальності. При цьому в умовах трансформації наукових позицій з питань взаємодії громадянського суспільства із публічною владою набувають особливої значущості аспекти співвідношення адміністративного примусу з іншими, традиційними і новими формами управлінського впливу. Одними з подібних аспектів є визначення співвідношення публічного контролю з адміністративним примусом, обґрунтування наявності або відсутності примусових властивостей у контрольній діяльності суб'єктів владних повноважень, позиціонування публічного контролю у системі заходів адміністративного примусу.

Система публічного контролю є складною і розгалуженою, оскільки контроль здійснюється багатьма державними органами та посадовими особами. Суттєвим для забезпечення законності у державному управлінні, зокрема, при застосуванні заходів адміністративного примусу, є внутрішній контроль, який виконується у відповідних органах їх керівниками або спеціально створеними підрозділами чи окремими спеціалістами [1]. Зазначений вид контролю є універсальним засобом забезпечення законності діяльності органів виконавчої влади [2, с. 98].

Контроль являє собою законну діяльність системи компетентних органів та їх представників щодо стримування протиправних відхилень в процесі реалізації положень нормативних правових актів суб'єктами владних повноважень. Повноваження контролюючих органів виражаються в праві давати підконтрольним об'єктам обов'язкові для виконання вказівки про усунення виявлених недоліків, ставити перед компетентними інстанціями питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у виявлених порушеннях, безпосередньо застосовувати в необхідних випадках заходи державного примусу [3].

Сучасна система публічного контролю складна і неоднорідна, адже контрольно-наглядові заходи досить різноманітні, а частка профілактичної, попереджувальної складової поступово зростає. Більше того, в умовах цифровізації контрольних заходів він все менш процедурно обтяжливий і відчутний для керованої особи. У зв'язку з цим можна говорити про поступове домінування контрольного впливу, позбавленого явним примусом та характеризується адміністративно-процедурним мінімалізмом. Вважаємо, що профілактичний напрямок контрольно-наглядової діяльності в більшості випадків позбавлений примусових властивостей і є управлінським впливом, що не несе обмежень організаційного та іншого характеру. Більше того, сучасна концепція публічного контролю у контексті реформи державного управління передбачає стимулювання сумлінного виконання обов'язкових вимог, у тому числі й шляхом застосування заходів адміністративного примусу.

У той же час результати державного контролю або нагляду виступають як підстава для застосування інших різновидів адміністративного примусу, зокрема адміністративно-карних заходів у вигляді заходів адміністративної відповідальності.

Місце контролю у системі заходів адміністративного примусу доречно розглядати в межах як вузького, так і широкого підходів.

В рамках вузького підходу контрольна діяльність дистанціюється від заходів адміністративного примусу, які пов'язані виключно з неправомірною поведінкою підконтрольних осіб.

У широкому сенсі державний контроль або адміністративний нагляд виступають своєрідними різновидами заходів адміністративного примусу. У цьому випадку виявлення за результатами контрольно-наглядової діяльності порушень, що тягнуть за собою застосування заходів адміністративної відповідальності, трансформує заходи адміністративного примусу стосовно контрольованих осіб. Один різновид заходів адміністративного примусу (адміністративно-запобіжні заходи) змінюється іншим (заходи адміністративного припинення або адміністративної відповідальності). У разі коли за результатами здійснення контролю порушень не було виявлено та діяльність контрольованого суб'єкта визнана відповідною до встановлених обов'язкових вимог, подібною до трансформації заходів адміністративного примусу не буде, після завершення контрольно-наглядового заходу адміністративне примус (адміністративно-процедурний примус) припиниться.

Таким чином, у межах вузького підходу публічний контроль забезпечує законність застосування адміністративно-примусових заходів, він передує примусово-каральному впливу, а з іншого – заходи адміністративно-правового примусу застосовуються під час контролю та нагляду (супроводжують контрольно-наглядову діяльність), що здійснюється стосовно юридичних та фізичних осіб.

У системі заходів адміністративного примусу публічний контроль виступає, з одного боку, різновидом державно-примусових заходів, а з іншого – у переважній більшості випадків основою застосування окремих заходів адміністративного примусу (передусім пов'язаних із адміністративними деліктами). Водночас сама система застосування заходів адміністративного примусу перебуває під контролем держави з метою захисту прав та законних інтересів осіб, які взаємодіють з публічною владою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комзюк М.А. Контроль та нагляд як засоби забезпечення законності застосування органами внутрішніх справ заходів адміністративного примусу, що обмежують особисту свободу громадян URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fadf15c8-bd61-4701-928b-32c5702c2e04/content>.

2. Мельник Р. С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2002. 211 с.

3. Бурангулов А. В., Геращенко О. С., Залевська І. І., Удренас Г. І. Якісний контроль за діяльністю національної поліції України як вимога та умова успішного процесу євроінтеграції України URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/1/3.pdf>.

МІНЕНКО Єгор - аспірант
навчально-наукового інституту
права та політології Українського
державного університету імені
Михайла Драгоманова

ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА ДЕРЖАВНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Українське суспільство сьогодні і в момент здобуття незалежності активно стикається з проблемою стабільності. У 1980-1990-х роках вектор стратегії стабільності українського суспільства перейшов з холістичного підходу до ліберального. Зміна в якості суспільно-політичних процесів в Україні визначалася системними трансформаціями. В період початку 1990-х років, перехід до демократії

був майже беззаперечним для більшості українських науковців і політиків, і суспільство відчувало ейфорію від швидких та позитивних змін, які відбулися завдяки демократизації.

Проте, з плином часу, коли темпи демократизації системи політичної влади сповільнилися, політологічний дискурс розширився, включаючи ідею різноманітних шляхів переходу від тоталітаризму або авторитаризму до демократії. Дискусії тепер також охоплюють "процес переходу", його темпи, затримки та відхилення. Питання якості стабільності політичних інститутів та режимів виступило на задній план.

Проте, для досягнення стабільності суспільства, необхідно визначити та стабілізувати конкретні пріоритети розвитку. Аналіз та оцінка реальних моделей суспільно-політичної сфери, а не лише гіпотетичних чи очікуваних, є невід'ємною частиною цього процесу.

Реалізація дослідження щодо трансформаційних процесів у соціально-політичній сфері українського суспільства вимагає ретельного аналізу. Метою цього аналізу є виявлення параметрів інституціоналізації, які вже в даний час присутні у сучасному українському суспільстві. При цьому важливим є окреслення особливостей цієї інституціоналізації та визначення можливих впливів, на які мають звертати увагу основні учасники політичної діяльності, з метою прискорення досягнення стійкої демократичної якості, як для політичної системи, так і для суспільства загалом.

У ході трансформації створюється нова інституційна база та інфраструктура, і важливо, щоб цей комплекс заходів мав підтримку більшості населення. Цей консенсус може бути виражений через референдуми, нову конституцію, відповідні виборчі процеси, що сприяє легітимізації нової моделі державної та політичної влади.

Однак завершення трансформації та досягнення сталого функціонального стану політичної системи важливо для забезпечення стійкості сучасного українського суспільства. Це означає, що характеристики та якості нової системи стають незворотніми, адже стійка демократія може стати лише одним із можливих результатів процесу руйнування авторитарної системи.

Це засвідчує, що трансформація політичних систем має глибокий вплив на суспільні процеси та розвиток країни, і тому її ретельне дослідження є дуже актуальним і важливим завданням.

У контексті суспільств, що переживають зміни, процес інституціоналізації набуває критичного значення. Це пов'язано з тим, що правила, норми та процедури стають стійкими та сприймаються як універсально прийнятні для всіх учасників політичної взаємодії. Насамперед, стійкі інститути у процесі інституціоналізації сприяють динамічній стабільності політичної системи. Ці інститути здатні адаптуватися до змін та модифікувати умови функціонування суспільства та політичної системи.

Українські державотворці впровадили інституційну систему, незважаючи на власні політичні цілі. Однак інституціоналізація формальних правил, які складають правову основу політичної системи, лише один із аспектів досягнення стабільності.

Так в політичній, так і в економічній сферах, наприклад, правова парадигма поєднується з динамічною системою неформальних норм і угод. Тільки коли ці формальні та неформальні норми та інститути об'єднуються, вони створюють єдину систему.

На сьогоднішній день в Україні відбувається не тільки формалізація демократичних інститутів, але й формалізація сутності поняття демократії, що може бути небезпечним для перспектив стабілізації курсу на демократичний розвиток українського суспільства.

Сучасна суперечність між формальністю та сутністю інституціоналізації сприяє багатогранності трансформаційного процесу і непередбачуваності його наслідків. Ця ситуація посилює одну з ключових рис нестабільних політичних режимів. Системна невизначеність забезпечує можливість швидкого розпаду всієї соціально-політичної системи та зміни/заміни вже встановлених параметрів розвитку. Практично і політично це може вказувати на те, що внутрішні протиріччя, імовірно, будуть вирішені за допомогою встановлення нового радикального авторитарного режиму. Це можливо, особливо якщо тривала та повільна ескалація кризи викличе відчуття втоми як серед громадян, так і серед еліти.

Українське суспільство, зокрема його політична сфера, продовжує залишатися актуальним об'єктом аналізу. Сучасний період надає певну стабільність, але супроводжується також нестабільністю через сам процес модернізації. Ця ситуація створює враження, що самі спроби модернізувати суспільство можуть спричинити політичну нестабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. К. : ПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.
2. Захаренко К. Відкритість інформаційного простору та контроль за доступністю інформації. 2020. Вип. 14. С. 46–55.
3. Кіянка І. Б. Політична стабільність: суть і основні засоби її досягнення в Україні : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Львів нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2003. 18 с.

НЕМОНОВА Лола - курсант 2 курсу
Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ.

**Науковий керівник: МАКСИМОВА
Маргарита** - викладач кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Підлітки – це найбільш уразлива частина нашого суспільства, тому що вони найменш стресостійкі та схильні до швидкого збудження. Їхній духовний стан може бути легко порушено внаслідок негативного впливу засобів масової інформації, соціальних мереж. Величезний вплив на підлітків має навколишнє суспільство, сім'я, розповсюдження «легких» наркотиків, розлучення батьків, що значно впливає на зростання кількості дітей, позбавлених належного виховання [1, с. 261].

Під адміністративною відповідальністю слід розуміти вид юридичної відповідальності, яка передбачає відповідальність особи за порушення норм адміністративного права. Вона виникає внаслідок невиконання чи неналежного виконання адміністративних обов'язків чи порушення адміністративних правил.

Грунтуючись на вищевикладеному, можна сказати, що однією з основних передумов скоєння адміністративних правопорушень неповнолітніми є відсутність або неналежне виховання [1, с. 262].

Адміністративна відповідальність неповнолітніх має свої особливості. Відповідно до чинного законодавства України особи у віці від 14-ти до 18-ти років вважаються неповнолітніми. Адміністративна відповідальність неповнолітніх є особливим видом юридичної відповідальності. Вона є дуже актуальним питанням, якому наразі приділяється величезна увага.

До неповнолітніх віком 16-18 років, які скоїли адміністративні правопорушення, можуть бути застосовані заходи, передбачені ст. 241 КУпАП, а саме [2]:

1. зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим;
2. попередження;
3. догана або сувора догана;

4. передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Заходи впливу на неповнолітніх можуть бути застосовані з метою корегування їхньої поведінки та виховання, а також для попередження вчинення злочинів чи правопорушень. Зазвичай такі заходи впливу включають в себе різноманітні форми виховної, соціальної та юридичної роботи. У сукупності ці заходи утворюють систему, що складена з урахуванням збільшення тяжкості примусових заходів - від менш суворих до суворіших.

Найменш суворим заходом є зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим. Особа може публічно визнати свою помилку чи некоректні дії перед групою людей, серед яких вона вчинила порушення, або широким загалом. Це може включати в себе офіційні заяви, прес-конференції чи інші засоби масової інформації. Особа може звернутися безпосередньо до потерпілого чи потерпілої, щоб особисто вибачитись. Це може відбуватися особисто, по телефону, письмово або через інші комунікаційні канали. Неповнолітній може вжити заходів для виправлення збитків або налагодження ситуації, яка виникла через її дії.

Попередження – суворий захід виховного впливу, що використовується з метою надання інформації про недоречні дії чи поведінку, а також для встановлення відповідальності та навчання вірних цінностей і стандартів. Однак важливо враховувати особливості взаємодії з дітьми та використовувати підходи, які сприяють їхньому розвитку та вихованню. Визначити можливі наслідки, які можуть виникнути в результаті неправильної дії чи порушення правил. Важливо зрозуміти, що неповнолітні можуть не завжди повністю розуміти потенційні наслідки своїх дій.

Догана або сувора догана є заходами морально-психологічного впливу. Догана стосовно неповнолітніх може виникати у випадках порушення ними законів, правил чи норм, які регулюють поведінку осіб молодшого віку. Догана може бути застосована як виховні заходи для неповнолітніх, які порушили правила, але ще не досягли повноліття. Догана стосовно неповнолітніх може виникати у випадках порушення ними законів, правил чи норм, які регулюють поведінку осіб. Догана може бути застосована як виховні заходи для неповнолітніх, які порушили правила, але ще не досягли повноліття.

Передання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, накладають зобов'язання з посилення виховного впливу на неповнолітню особу.

Отже, можемо зробити висновок, що накладення на неповнолітніх адміністративної відповідальності є дуже складною процедурою. Метою цієї процедури є виховання та корекція поведінки неповнолітнього, а не лише на застосування покарань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пастух Н. В. Сутність та причини злочинної поведінки неповнолітніх. Луганськ: Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2015. № 1 (290). С. 260-267
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. № 8073¹-Х, поточна редакція від 14.10.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (Дата звернення 18.11.2023).

НЕСТЕРЕНКО Марина - курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина - професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент підполковник поліції

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Адміністративний процес пройшов складний шлях становлення та розвитку, великий інтерес до змісту якого не стихає вже понад сто років.. Загальна історія адміністративного процесу в Україні свідчить про численні перетворення та реформи, які спрямовані на покращення державного управління, підвищення рівня правової держави та гармонізацію з міжнародними стандартами. Україна працює над поліпшенням своєї адміністративної системи з метою забезпечення ефективності та справедливості в державному управлінні.

Втілення положень Конституції України значною мірою залежить від організації публічного управління. Активний процес адміністративної правової реформи в Україні, її євроінтеграційна спрямованість ставить завдання приведення змісту діяльності органів публічної адміністрації у відповідність до сучасного етапу розвитку громадянського суспільства, його демократичних прагнень. [1, ст. 84]

Розвиток наукової думки щодо адміністративного процесу можна розглядати наступним чином:

1. етап охоплює період до кінця 1950-х років ХХ століття.
2. етап, з 1960-х років до 1990 року.

3. етап від 1991 до 2006 року, який включає в себе пострадянський період.

4. етап з 2007 року до сьогоднішнього часу, що відповідає сучасному періоду розвитку наукової думки про адміністративний процес.

Перший етап починається з другої половини 19 ст. і до кінця 50-х років 20 ст. термін “адміністративний процес” не вживався, натомість широко був розвинений термін “адміністративне судочинство”. Спричинено це було тим, що у Європі до кінця 19 ст. розвивалися та функціонували адміністративні суди. Відомий український вчений адміністративіст Панейко Ю.Л. у своїй праці “Наука адміністрації й адміністративного права”: 1. характеризує спори, що розглядають адміністративні суди;

Другий етап починається з 60-х років 20 ст. до 1990 року і в цей період широко використовується термін “адміністративний процес” в працях радянських вчених. Щоправда цей термін викликав багато нарікань із більшості представників адміністративної доктрини та термін використовувався лише в поодиноких працях вчених.

Третій етап розпочинається з 1991 року до 2006 року він характеризується тим, що більшість науковців продовжило розвивати концепцію адміністративного процесу як у широкому, так і у вузькому тлумаченні. Тобто в цей період переважали праці вчених, у яких аргументувався широкий підхід до визначення змісту адміністративного процесу. Це, також, вплинуло на кодифікаційну роботу, яка на той час проводилась в Україні з провадженням адміністративної юстиції.

У Юридичній енциклопедії 1998 р. визначено: «Адміністративно-процесуальне право – підгалузь адміністративного права, що складається з правових норм, якими регламентуються процес, форми, порядок і методи реалізації матеріальних норм адміністративного права. Норми адміністративно-процесуального права регулюють адміністративний процес у його широкому і вузькому розумінні». [1, ст. 15]

Останній четвертий етап - це сучасний період, який розпочинається з 2007 року. У цей час в наукових джерелах, навпаки, переважає думка про вузьке розуміння адміністративного процесу. Але слід підкреслити, що широке трактування адміністративного процесу продовжує відстоюватись у працях видатних науковців, а саме Кузьменко О.В.

В юридичній літературі, адміністративний процес визначався як сукупність правовідносин, що виникають у спеціальному судовому порядку під час захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб від незаконних дій (рішень) державних органів, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, які, залежно від характеру своєї діяльності, відзначаються виконанням адміністративних функцій на підставі законодавства [2, ст. 45]

Отже, адміністративний процес — це урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації, спрямована на реалізацію норм відповідних матеріальних галузей права в ході розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ. Історичний огляд розвитку сучасних підходів до

визначення сутності адміністративного процесу розкриває коріння та призводить до розуміння розбіжностей і конфліктів, які існують як у теорії адміністративного права і процесу, так і в національному законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чистоклетов Л.Г., Когут Я.М., Хомишин І.Ю., Адміністративний процес України. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4843/1/AdminProces_20-01-2021.pdf.

2. Адміністративний процес: навч. посіб. / Салманова О.Ю. та ін. Харків, 2022. 412 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0cc7ac62-2263-4a23-95e2-96f29de5ea93/content>.

ОРЛОВА Єлизавета - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: САХНО Артем - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Сьогодні українське адміністративне право є однією з найскладніших та розгалужених галузей права, його норми регулюють широке коло суспільних відносин і містяться у значній кількості нормативно-правові акти, серед яких, зокрема, закони та кодекси, прийняті Верховною Радою України, укази Президента України, Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, постанови Ради Міністрів України, розпорядження, інші нормативно-правові акти, розпорядження голів місцевих державних адміністрацій тощо. Основними проблематиками цього питання є розвиток адміністративної юстиції, правове регулювання публічних послуг, протидія корупції в публічній адміністрації.

Розвиток адміністративної юстиції в Україні є проблемою, оскільки цей процес пов'язаний із низкою викликів, зокрема як недостатнє фінансування. Адміністративні суди в Україні фінансуються недостатньо, що негативно впливає на їхню роботу. Саме це призводить до нестачі коштів на забезпечення належної матеріально-технічної бази судів. **Низька кваліфікація суддів** може призводити до ухвалення неправосудних рішень. **Недосконалість законодавства** стосується удосконалення процедури адміністративного судочинства, розширення кола осіб, які мають право на адміністративне оскарження, та підвищення ефективності механізмів відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади та місцевого самоврядування. Вирішенню цих проблем сприятимуть подальші реформи в галузі адміністративної юстиції, а також активна наукова та практична діяльність у цьому напрямку. **Підвищення фінансування адміністративних судів, запровадження системи підготовки та підвищення кваліфікації суддів адміністративних судів, вдосконалення адміністративного законодавства – це ті заходи, які можуть бути здійснені для вирішення проблем розвитку адміністративної юстиції в Україні.**

Основними проблемами правового регулювання публічних послуг в Україні є декілька питань. **Невизначеність кола суб'єктів, які надають публічні послуги**, у чинному законодавстві не визначено, які суб'єкти мають право надавати публічні послуги. Це призводить до того, що публічні послуги можуть надаватися не тільки органами державної влади та місцевого самоврядування, а й іншими суб'єктами, які не мають для цього належних повноважень. **Недосконалість механізмів контролю за наданням публічних послуг** ускладнює забезпечення дотримання вимог законодавства при наданні публічних послуг. У чинному законодавстві не визначено ефективних механізмів контролю за наданням публічних послуг. Це призводить до того, що публічні послуги можуть надаватися з порушенням вимог законодавства. Для вирішення цих проблем необхідно запровадити **визначене коло суб'єктів, які мають право надавати публічні послуги**, це дозволить забезпечити належний контроль за наданням публічних послуг. **Також запровадити ефективні механізми контролю за наданням публічних послуг**. Це дозволить забезпечити дотримання вимог законодавства при наданні публічних послуг.

Корупція є однією із найбільших проблем, з якими стикається публічна адміністрація в Україні. Вона негативно впливає на ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також підриває довіру громадян до держави. **Причини корупції в публічній адміністрації можуть бути наступними: низький рівень прозорості та підзвітності публічної адміністрації, відсутність доступу громадськості до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування може ускладнювати виявлення та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення. Недосконала система запобігання та протидії корупції, відсутність ефективних механізмів виявлення та розслідування корупційних правопорушень може ускладнювати притягнення до відповідальності за корупційні злочини.** Для вирішення цих питань необхідно підвищити прозорість та

підзвітність публічної адміністрації, зокрема, шляхом запровадження доступу громадськості до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, розширення можливостей громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації. Необхідно вдосконалити систему запобігання та протидії корупції шляхом запровадження ефективних механізмів виявлення та розслідування корупційних правопорушень, впровадження системи запобігання корупції на ранніх стадіях, розширення співпраці з міжнародними організаціями у сфері протидії корупції. Реалізація цих заходів сприятиме створенню ефективної системи запобігання та протидії корупції в публічній адміністрації, яка буде сприяти забезпеченню доброчесності та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Вивчення актуальних питань адміністративного права та процесу є важливою складовою професійної підготовки та розвитку в галузі адміністративного права та процесу. Реалізація цих заходів сприятиме створенню ефективної системи захисту прав і свобод громадян у сфері адміністративно-правових відносин, розвивати професійні навички та знання у сфері адміністративного права та процесу, покращити розуміння сучасної системи адміністративного права та процесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком. Інтер, 2003. 544 с.
2. Шемшученко Ю. С. Адміністративне право України: монографія/ Відп.ред. академік НАН України Ю.С.Шемшученко. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018. 574 с.
3. Актуальні питання сучасної юридичної науки : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 11-12 червня 2011 року. у 2-х томах. Х., 2011. Т.1. С. 88–89.

ПЕКАРСЬКА Євгенія - студент I курсу факультету підготовки фахівців права, управління та економічної безпеки Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: ПЕКАРСЬКИЙ Сергій - доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОПЕРАТИВНЕ РЕАГУВАННЯ ТА ОПЕРАТИВНЕ ІНФОРМУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В умовах правового режиму воєнного стану [1] ефективність діяльності органів підрозділів Національної поліції України при надходженні заяв та повідомлень про адміністративні та кримінальні правопорушення залежить від оперативного реагування та оперативного інформування. Відповідно до положень статті 18 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII поліцейський незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції [2]. Саме тому, поліцейський відповідно до покладених на неї завдань вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень, а також припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення.

Реагування поліцейських на заяви та повідомлення про адміністративні та кримінальні правопорушення має правову регламентацію. Безпосередньо порядок реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також оперативного інформування в центральному органі управління поліції, міжрегіональних територіальних органах Національної поліції України, територіальних органах поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, їх територіальних (відокремлених) підрозділах встановлює Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, яка затверджена наказом МВС України від 27 квітня 2020 року № 357 [3]. Відповідно до положень

зазначеної Інструкції під оперативним реагуванням розуміємо скоординовані дії чергової служби, нарядів патрульної поліції, ГРПП та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події з метою припинення правопорушення, установлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів правопорушення, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції.

До сил реагування відносяться: чергові частини територіальних підрозділів Національної поліції, групи реагування патрульної поліції, наряди патрульної поліції, поліції охорони, поліції особливого призначення, слідчо-оперативні групи, дільничні офіцери поліції, пошукові групи кримінальної поліції, інші сформовані наряди (у тому числі спільні наряди поліцейських різних підрозділів), які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них.

Під оперативним інформуванням розуміємо єдину систему збирання, опрацювання та подання до чергової служби вищого рівня інформації про правопорушення або подію з метою організації контролю за встановленням і затриманням осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також оперативного реагування на надзвичайні ситуації. Саме тому працівниками поліції під час оперативного реагування на заяву чи повідомлення про кримінальне правопорушення інформаційна формується довідка про правопорушення або подію, тобто електронний або паперовий документ визначеної форми, адресований Голові Національної поліції України, начальникам ГУНП та/або ТВП, що містить опис правопорушення або події.

Відповідно до вимог попередньо зазначеної нами Інструкції строк оперативного інформування обчислюється з моменту надходження до органів (підрозділів) поліції первинних відомостей (повідомлення телефоном або іншими видами зв'язку, усної чи письмової заяви, матеріалів з інших правоохоронних органів тощо) про вчинення правопорушення або виникнення події [3].

Отже, з урахуванням отриманої інформації про вид, ступінь тяжкості, стадію та наслідок правопорушення або події, їх завершеності (закінченості), часу, який минув після вчинення правопорушення або виникнення події, місця перебування правопорушника та його суспільної небезпеки, заяви (повідомлення) поділяються на такі, що: мають високий ступінь загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії «Альфа»); потребують негайного оперативного реагування (повідомлення категорії «Бета»); відпрацьовуються в звичайному режимі (повідомлення категорії «Гамма»); не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії «Дельта») [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (редакція від 12.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 05.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 27 квітня 2020 року № 357 (редакція від 24.12.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

ПОПОВА Анжеліка - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: САХНО Артем - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Соціальний захист поліцейських завжди є актуальною темою для обговорення, особливо в умовах воєнного стану. З початку повномасштабного збройного конфлікту Російської Федерації проти України, ця тема набула дискусійного питання.

Соціальний захист працівників Національної поліції України є одним із видів соціального захисту населення, який має свою специфіку, зумовлену статусом суб'єкта соціального захисту. Оскільки вони належать до тієї категорії суб'єктів, які з огляду на виконання специфічних обов'язків та професійної діяльності постійно перебувають у зоні підвищеного ризику й небезпеки. І тому, як зазначає Д. О. Марусевич, їх соціальний захист потребує особливої уваги, адже йдеться про вагомий

чинник мотивування поліцейського до виконання своїх завдань на високому професійному рівні, самовіддано й максимально ефективно. Адже від рівня їх соціального захисту залежить результативність діяльності Національної поліції як правоохоронного органу загалом [1, с. 23].

Закон України «Про Національну поліцію», зазначає, що проблематиці соціального захисту працівників Національної поліції приділено недостатньо уваги, оскільки задекларовані норми не відображають гідних умов соціального захисту, а також практично відсутня можливість реалізації заявлених соціальних гарантій у зв'язку з незлагодженою роботою державних органів, відсутністю чіткого нормативно-правового закріплення та механізму застосування [2, с. 59].

Результативний соціальний захист поліцейського неможливий без нормативно-правового забезпечення, так в розділі IX Закону України «Про Національну поліцію» [3] соціальні гарантії працівників поліції розширені, зокрема звертають на себе увагу розміри компенсацій у випадку втрати працездатності або смерті працівників поліції. Водночас аналізуючи даний Закон необхідно відзначити, що проблематиці соціального захисту працівників Національної поліції все ж таки приділено недостатньо уваги, оскільки задекларовані норми не відображають гідних умов соціального захисту, а також практично відсутня можливість реалізації заявлених соціальних гарантій у зв'язку з незлагодженою роботою державних органів, відсутністю чіткого нормативно-правового закріплення та механізму застосування.

Грунтуючись на сучасному стані законодавства та наукових розробках, О.П. Клипа [4, с. 228], пропонує наступні пріоритетні напрями, які потребують негайного доопрацювання та додаткового гарантування:

1) чітке розмежування робочого часу та часу відпочинку, оскільки сьогодні немає законодавчого визначення й чіткого розмежування цих категорій, внаслідок чого поліцейські працюють понаднормово за рахунок особистого часу;

2) медичне страхування поліцейського у зв'язку зі специфікою служби та підвищеною загрозою життю та здоров'ю;

3) житлове забезпечення поліцейських та членів їх сімей, які проживають з ними й потребують такого забезпечення (відомчі програми житлового фінансування);

4) гідна оплата праці з урахуванням усіх професійних ризиків;

5) психоемоційна адаптація працівників поліції, адже проходження служби в правоохоронних органах нерозривно пов'язане як з фізичним навантаженням, так і з психоемоційним перевантаженням та напруженістю.

Підсумовуючи вищезазначену тему, можемо зробити висновок, що соціальний захист поліцейського в умовах дії режиму воєнного стану, потребує більш глибокого вивчення та більш чіткого врегулювання нормативно-правових актів, оскільки потрібно проведення економіко-правових заходів, спрямованих на надання належного рівня грошового, медичного, житлового, речового, продовольчого та інших видів забезпечення їх життєдіяльності, враховуючи складність виконання покладених на них спеціальних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марусевич Д.О. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 236.
2. Клипа О.П. Організаційно-правові заходи вдосконалення соціального захисту Національної поліції України. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 9. С. 226–229. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2020/56.pdf.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 17.11.2023).
4. Бугайчук К. Правове регулювання підвищення рівня соціального захисту поліцейських. Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 квіт. 2019 р.). Харків, 2019. С. 59–61.

ПОПОВИЧ Єлизавета – курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: МЕРДОВА Ольга - завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

ЮВЕНАЛЬНА ПРЕВЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ювенальна превенція є однією з найважливіших форм діяльності органів поліції, спрямованої на захист прав та свобод дитини, запобігання правопорушенням і злочинності серед неповнолітніх. Вона передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку дитини, формування у неї позитивних цінностей і навичок, а також на усунення негативних чинників, які можуть призвести до вчинення правопорушень.

В Україні ювенальна превенція є одним із пріоритетних напрямів діяльності органів поліції. Відповідно до Закону України "Про Національну поліцію" підрозділи ювенальної превенції поліції здійснюють профілактичну роботу з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, правопорушниками, а також з особами, які мають намір вчинити правопорушення [1].

На підрозділи Національної поліції покладається обов'язок щодо здійснення превентивних заходів, пов'язаних із перевихованням і подальшою соціальною підтримкою дитини, що потрапила у конфлікт із законом. Водночас реалізація цих напрямів має посилити відповідальність сім'ї, суспільства та держави за процес виховання і становлення дітей, забезпечення додержання прав і свобод дітей, котрі потрапили у конфлікт із законом, шляхом підвищення рівня їх правового та соціального захисту, зменшення рівня дитячої злочинності [2].

За даними Національної поліції України, у 2023 році підрозділами ювенальної превенції було проведено понад 2,5 мільйона заходів з профілактичної роботи з дітьми. Зокрема, було проведено:

- 500 тисяч бесід з дітьми на тему протидії правопорушенням;
- 200 тисяч профілактичних рейдів у місцях масового скупчення молоді;
- 100 тисяч відвідувань сімей, які виховують дітей у складних життєвих обставинах.

Також у 2023 році підрозділами ювенальної превенції було припинено понад 20 тисяч злочинів, вчинених неповнолітніми. Ці показники свідчать про значні успіхи, які було досягнуто в галузі ювенальної превенції в Україні. Однак, незважаючи на це, існує ряд проблем, які потребують вирішення.

У зв'язку з цим важливе значення являється правильне визначення форм та методів реалізації ювенальними органами своїх повноважень у всіх областях діяльності, в тому числі й у сфері забезпечення прав і свобод громадян. Тривалий час у науковому світі не було однозначного бачення щодо поняття форм управлінської діяльності. На сьогоднішній день в юридичній літературі визначено однозначний підхід до цього визначення, який зводиться до розуміння зовнішнього організаційно-правового вираження конкретних однорідних подій, що виконуються з метою практичного здійснення поставлених завдань [3].

Таким чином, можна зазначити, що ювенальна превенція здійснюється у різних формах, до основних яких належать:

- Інформаційна профілактика, яка спрямована на поширення інформації про шкідливі наслідки правопорушень та злочинів, а також про позитивні цінності та норми поведінки. Вона проводиться через різні канали, зокрема, через освітні заклади, засоби масової інформації, соціальні мережі тощо;
- Соціальна профілактика спрямована на надання допомоги дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах, а також сприяння створенню сприятливих умов для їхнього розвитку. Дана профілактика може включати в себе такі заходи щодо допомоги як: надання соціальних послуг, яка проявляється у матеріальній

допомозі, допомозі у працевлаштуванні; робота з сім'ями, які виховують дітей у складних життєвих обставинах; створення безпечного середовища для розвитку дітей;

- Правоохоронна профілактика спрямована на виявлення та припинення правопорушень, вчинених неповнолітніми. Вона включає в себе такі заходи, як: профілактичні рейди у місцях масового скупчення молоді; контроль за відвідуванням навчальних закладів.

Говорячи щодо методів роботи з дітьми схильних до вчинення правопорушень можна зазначити такі види:

- Бесіди, лекції, тренінги, семінари;

- Профілактичні рейди, відвідування сімей, контроль за відвідуванням навчальних закладів;

- Індивідуальна робота з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, правопорушниками, а також з особами, які мають намір вчинити правопорушення.

Зазначимо, що з метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини поліцейський підрозділу ювенальної превенції заводять обліково-профілактичну справу та вносить відомості про взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми бази даних, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, дітей, щодо яких поліцейські ювенальної превенції здійснюють профілактичну роботу [4].

Противоправні прояви неповнолітніх мають свою специфіку, яка відрізняє їх від злочинності дорослих. Ця специфіка вимагає розробки та реалізації спеціально адаптованих програм та підходів до запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. Успішна робота з неповнолітніми неможлива без своєчасного та якісного отримання інформації про них. Своєчасна робота зі збору інформації про неповнолітніх правопорушників, її обробка, аналіз, чітке утримування і зберігання допомагають вчасно реагувати і припинити можливі правопорушення в майбутньому.

На підставі викладеного ювенальна превенція - це діяльність підрозділів Національної поліції, яка регулюється нормами адміністративного права, має організаційно-розпорядчий характер, є підзаконною та публічно-владною. Ця діяльність спрямована на запобігання вчиненню адміністративних і кримінальних правопорушень неповнолітніми, виявлення та усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень неповнолітніми [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні : Указ Президента України від 24 травня 2011 р. №597/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/597/2011>.

3. Захист дитинства в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади [Текст] : монографія / І. О. Бандурка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутріш. справ. Харків : Золота миля, 2017. - 432 с.

4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19 грудня 2017 № 1044. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/z0686-18>.

5. Беспалова О.І. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України: навч. посіб. Харків, 2021. 227 с.

ПРОЦЕНКО Олександра - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: МЕРДОВА Ольга - завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Сучасна поліцейстика постійно оперує терміном оцінювання ефективності поліцейської діяльності, проте «на жаль, поняття «ефективність діяльності органів поліції» нормативно не закріплене, а щодо системи оцінювання ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції на законодавчому рівні визначені лише окремі аспекти, які теж потребують додаткового опрацювання» [1, с. 77], так само як і відсутнє законодавчо визначене поняття «оцінювання ефективності поліцейської діяльності», що породжує полісемантичність визначень зазначених юридичних категорій у сучасній юридичній науці, зокрема серед вчених адміністративістів.

Перш ніж перейти до їх дослідження спробуємо здійснити лексико-семантичний аналіз слів, що його утворюють.

Слово «оцінювання» походить від дії за значенням «оцінювати», що означає визначати якості, цінність, достоїнства і т. ін. кого-, чого-небудь [2; 3, с. 871]. В свою чергу «ефективність» є характеристикою якого-небудь об'єкта (пристрою, процесу,

заходу, виду діяльності), що відображає його суспільну користь, продуктивність та інші позитивні якості [2; 3, с. 358].

Тобто простими словами оцінювання ефективності певної діяльності – це визначення її якості, суспільної корисності та продуктивності. Враховуючи те, що поліцейською діяльністю визнається врегульована нормами права специфічна державно-владна діяльність спеціально уповноваженого органу виконавчої влади – Національної поліції України, метою якої є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [4, с. 16], то з лексико-семантичної точки зору «оцінювання ефективності поліцейської діяльності» є визначення якості, суспільної користі та продуктивності специфічна державно-владна діяльність спеціально уповноваженого органу виконавчої влади – Національної поліції України.

Аналізуючи сучасні наукові доробки вчених, присвячені тим чи іншим питанням оцінювання ефективності поліцейської діяльності, можемо дійти висновку про неоднаковий підхід вчених щодо його визначення.

Д.М. Ластович, спираючись на саме лише загальномовне тлумачення терміну «оцінювання», говорить про те, що оцінити будь-яку діяльність означає визначити її позитивні та негативні аспекти, якості і, на підставі співвіднесення їх показників, зробити висновки (скласти уявлення) про рівень корисності, раціональності та доцільності цієї діяльності, про її відповідність тим завданням і очікуванням, на виконання і задоволення яких вона орієнтована [5]. Натомість, у спеціалізованому монографічному дослідженні питань проведення ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України, проведеному Н.С. Андрійченко, зазначається, що оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави є значно ширшим поняттям, ніж оцінювання досягнутих зазначеними органами результатів діяльності у сфері захисту фінансово-економічних інтересів держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, оскільки останнім етапом оцінювання є не формулювання судження про ефективність діяльності вищезазначених суб'єктів, а підготовка пропозицій щодо покращення виконання правоохоронними структурами своїх повноважень [6, с. 52].

Так, В.Г. Залужний, розглядаючи поняття «оцінювання службової діяльності поліцейського» у широкому розумінні пропонує визначати його, як порядок визначення ефективності, результативності та дієвості службової діяльності поліцейських усіма уповноваженими на це суб'єктами (контролюючими органами та представниками громадськості) та вузькому, як передбачений законодавством порядок встановлення відповідності професійних та особистісних характеристик поліцейського тим вимогам, що висувуються у залежності від займаної посади, і визначення показників результативності його діяльності у межах процедури атестування) розумінні [7, с. 14]. Запропоноване автором тлумачення у широкому

розумінні, на нашу думку, цілком є доречним і щодо визначення оцінювання ефективності поліцейської діяльності.

Н.С. Григор'єва оцінювання ефективності поліцейської діяльності, пропонує розглядати як процес із реалізації відповідних організаційно-правових, управлінських, соціологічних, статистичних та інших заходів, спрямований на встановлення відповідності між реальними результатами поліцейської діяльності та очікуваними, а також їх здатності приносити позитивний результат суспільству [8, с. 27-28].

Цілком погоджуючись з позицією про те, що оцінювання ефективності поліцейської діяльності це певний процес, навряд чи можна погодитися, що він є системою заходів, оскільки, на нашу думку, він обумовлений тріадою ключових елементів роботи з інформацією: «збір – аналіз – оцінка».

З огляду на це, узагальнюючи лексико-семантичне розуміння терміну, що розглядається, а також проаналізовані нами позиції вчених, вважаємо за доцільне оцінювання ефективності поліцейської діяльності визначити як процес збору, аналізу та оцінки різних показників, спрямованих на визначення якості виконання покладених на поліцію завдань, що полягає у встановленні відповідності між реальними результатами поліцейської діяльності та очікуваними, а також їх здатності приносити позитивний результат суспільству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лупало О.А. Оцінка ефективності діяльності Національної поліції України: адміністративно-правові аспекти. *Правове регулювання економіки*. 2019. № 18. С. 73-85.

2. Словник української мови у 20 томах. URL: <https://1677.slovaronline.com/78169-%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8> (дата звернення 07.11.2023).

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

4. Поліцейська діяльність : підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

5. Ластович Д.М. Адміністративно-правові форми оцінювання ефективності надання поліцейських послуг. *Право UA*. 2016. № 1. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2026/administrativno_pravo_vi_formi_ocinyuvann.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 11.11.2023).

6. Андрійченко Н.С. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. докт. філос. 081 «Право». Суми, 2020. 234 с.

7. Залужний В.Г. Оцінювання службової діяльності поліцейського в Україні: теорія, правове регулювання, практика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2019. 24 с.

8. Григор'єва Н. Поняття, сутність, значення та види оцінювання ефективності поліцейської діяльності. *Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року. Кропивницький, 2023. С. 26-31.

РАЧКОВАН Данило - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: МЕРДОВА Ольга – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ, ЩО УСКЛАДНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНУ ОБСТАНОВКУ

Адміністративно-правова діяльність поліції є невід'ємною складовою її роботи в будь-яких умовах. Однак, навіть в звичайних обставинах, поліцейські стикаються зі складними ситуаціями, які можуть ускладнювати оперативну обстановку. Такі умови можуть включати масові протести, терористичні загрози, епідеміологічні кризи та інші події, які ставлять під загрозу громадський порядок і безпеку.

Перед початком будь-якої адміністративно-правової діяльності, поліцейські повинні ретельно вивчити ситуацію та оцінити потенційні загрози. Це включає аналіз інформації, збір розвідувальних даних та співпрацю з іншими правоохоронними органами. Цей етап допомагає поліції отримати повну картину про те, з якими викликами вони стикаються, і розробити стратегію для ефективного впорядкування ситуації.

Ускладнена оперативна обстановка вимагає від поліції максимальної мобілізації ресурсів. Це означає, що поліцейські повинні бути готовими швидко реагувати на

будь-які виклики і мати достатньо персоналу, обладнання та інших ресурсів, щоб ефективно протидіяти загрозам. Крім того, зв'язок та координація між різними підрозділами поліції і іншими зацікавленими сторонами відіграють важливу роль у забезпеченні успішного вирішення складної ситуації.

У деяких випадках, коли загроза для громадського порядку є серйозною, поліція може вжити силових заходів. Проте, це повинно бути зроблено з дотриманням закону та з урахуванням принципів правової держави. Поліцейські повинні діяти в межах своїх повноважень, забезпечуючи безпеку громадян та захист прав громадян. При застосуванні силових заходів необхідно дотримуватись принципу пропорційності і уникати необґрунтованого застосування сили [3, с. 189].

Незалежно від складності ситуації, поліцейські повинні завжди дотримуватись принципів захисту прав громадян. Це включає захист прав на свободу вираження думки, мирні зібрання та інші конституційні права. Поліцейські повинні розуміти, що їхня роль полягає не тільки в забезпеченні безпеки, але й у збереженні прав та свобод громадян.

Важливо побудувати довіру та співпрацю з громадою, щоб отримати підтримку та сприяння в розв'язанні проблем. Поліцейські мають встановити відкритий діалог з громадою, вислуховувати їхні побоювання та думки, і враховувати їхні потреби під час роботи в ускладнених умовах.

У контексті ускладненої оперативної обстановки, постійний професійний розвиток поліцейських є надзвичайно важливим. Поліція повинна забезпечувати своїх співробітників необхідними знаннями, навичками та тренуваннями, щоб вони могли ефективно впоратися з новими викликами та стратегіями злочинності. Це може включати навчання у сфері антитерористичних операцій, кризового менеджменту, спеціальних тактик та інших важливих аспектів.

Для ефективного управління ускладненою оперативною обстановкою, поліція повинна мати систему моніторингу та оцінки. Це означає збір і аналіз інформації про злочинність, загрози та інші важливі фактори, що впливають на безпеку громадян. Шляхом постійного моніторингу ситуації, поліція може реагувати на зміни та приймати відповідні заходи для забезпечення громадської безпеки [1, с. 58].

В сучасному світі інформаційна та технологічна підтримка важлива для адміністративно-правової діяльності поліції в ускладнених умовах. Використання передових технологій, таких як системи відеоспостереження, аналітичні програми та бази даних, допомагають поліції збирати, аналізувати та обробляти інформацію ефективніше. Це поліпшує їхню здатність передбачати та реагувати на потенційні загрози.

Ускладнена оперативна обстановка може вимагати співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями. Обмін інформацією, спільні розслідування та оперативна підтримка можуть допомогти поліції ефективніше боротися з транснаціональною злочинністю, тероризмом та іншими загрозами. Міжнародне

співробітництво також дозволяє поліції використовувати передовий досвід та найкращі практики з інших країн¹⁰. Залучення громадськості [2, с. 119].

Громадське партнерство, програми співпраці та зв'язку з громадою допомагають поліції отримувати цінну інформацію, забезпечувати підтримку громади та покращувати довіру до поліції. Це може включати організацію зустрічей, громадських консультацій, спільних проектів та інших ініціатив, що сприяють активному взаємодії між поліцією та громадою.

Ускладнена оперативна обстановка може мати значний вплив на психологічне благополуччя поліцейських. Довготривала експозиція до стресових ситуацій, високий рівень напруги та відповідальності можуть спричинити психологічні проблеми. Поліція повинна забезпечити належну психологічну підтримку своїм співробітникам, включаючи доступ до консультування, програми реабілітації та психологічного супроводу. Це допомагає зберегти здоров'я та ефективність поліцейського персоналу.

Поліція повинна активно співпрацювати з іншими службами, агентствами та громадськістю для виявлення потенційних загроз та запобігання злочинності. Це може включати проведення профілактичних патрулювань, інформаційних кампаній, навчальних програм та інших заходів, спрямованих на попередження злочинності та забезпечення безпеки громадян.

У контексті ускладненої оперативної обстановки важливо забезпечити ефективну співпрацю поліції зі засобами масової інформації. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у повідомленні громадськості про поточні події, розповсюдженні інформації про підозрілих осіб або можливі загрози. Співпраця з журналістами та засобами масової інформації допомагає поліції швидше і ефективніше виявляти та розслідувати злочини, а також забезпечує прозорість та відкритість діяльності поліції перед громадськістю.

Поліція повинна активно працювати над розбудовою партнерства з різними сегментами суспільства, такими як громадські організації, школи, бізнес-спільнота та інші зацікавлені сторони. Це може включати спільні програми, консультації, зустрічі та інші форми співпраці, спрямовані на підвищення свідомості громади щодо безпеки та покращення взаєморозуміння між поліцією та громадою.

Також поліція повинна дотримуватися принципів прав людини та забезпечувати прозорість у своїй діяльності. Це означає, що поліцейські повинні поважати права та гідність кожної особи, незалежно від обставин. Також важливо забезпечувати прозорість у роботі поліції, зокрема шляхом публікації інформації про дії поліції, розгляду скарг та проведення розслідувань. Це сприяє збереженню довіри громадськості та підвищує ефективність поліцейської роботи.

Поліція має інвестувати в розвиток кримінальної аналітики, використовуючи сучасні технології та методи для збору, аналізу і інтерпретації кримінальної інформації. Це допомагає виявити тенденції, шаблони та зв'язки у злочинності, а також передбачити можливі загрози і розробити ефективні стратегії протидії.

Поліція потрібно активно залучати технології, такі як відеоспостереження, аналітичні системи, системи розпізнавання лиць, бази даних та інші інструменти, які сприяють збору, обробці та аналізу інформації. Це допомагає поліції ефективніше виявляти злочини, швидше реагувати на них і забезпечувати безпеку громади.

Ускладнена оперативна обстановка покладає на поліцію велику відповідальність, і важливо мати системи контролю за її діями. Внутрішні механізми контролю, такі як служби внутрішнього контролю, етичні комісії та незалежні органи, допомагають забезпечити виконання закону та дотримання прав людини поліцією. Також важливо мати зовнішні механізми контролю, такі як незалежні служби скарг, органи громадського контролю та омбудсмани, які допомагають забезпечити прозорість, об'єктивність та відповідальність поліцейської діяльності.

Ускладнена оперативна обстановка вимагає комплексного підходу до поліцейської роботи, який включає постійний аналіз та оновлення стратегій поліції, співпрацю з різними зацікавленими сторонами, використання сучасних технологій, дотримання прав людини, забезпечення прозорості та контролю за діями поліції.

Забезпечення безпеки громади в ускладнених умовах вимагає активної участі громади та взаємодії з поліцією, а також залучення різних ресурсів та знань для ефективного виявлення та протидії злочинності. Дотримання цих принципів сприятиме збереженню легітимності та ефективності поліцейської роботи в ускладнених умовах, забезпечуючи безпеку та довіру в громаді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Резнік О.М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис.докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/72685>.
2. Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Правовий часопис Донбасу. Кривий Ріг, 2018. № 3 (64). С. 94-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2018_3_16.
3. Паршикова А. Процедури підготовки поліцейських в країнах-членах ЄС (навчальні заклади та програми, стандарти оцінки, законодавче регулювання) : інформ. довідка / Європ. інформ.-дослідниц. центр та ін. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28957.pdf> (дата звернення: 27.02.2019).

САКОВСЬКИЙ Данило - курсант 2 курсу навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: МАКСИМОВА Маргарита - викладач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КОДИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

На сьогоднішня адміністративне право в Україні є однією з найбільш комплексних правових галузей, яка регулює коло суспільних відносин, які зазначеній кількості нормативно-правових актів. Тобто переважна більшість норм українського права-це норми адміністративного права. Багато сфер життєдіяльності людини підпадають під регулятивний вплив саме норм адміністративного права.

Аналізуючи розвиток системи адміністративного права, слід зазначити, що спроби реформування адміністративного права, розпочалися з указу президента України « Про заходи впровадження концепції адміністративної реформи в Україні», який набрав чинності 22 липня 1998 року, в якому регламентовано про шляхи виходу з трансформаційної кризи та запровадження сучасної, ефективної та нової системи державного управління, яка має бути створена шляхом саме адміністративної реформи [1, с. 123].

Зараз питання кодифікації законодавства є доволі актуальним, не розкритим, та необхідним, тому що національне законодавство не розкриває сутності поняття кодифікації, що є вагомим недоліком у формуванні та розвитку правової системи України. Причиною відсутності чіткого визначення поняття «кодифікація» на законодавчому рівні, є відсутність єдиного закону, що може регламентувати нормативно-правові акти [2, с. 150].

Слід зазначити, що термін кодифікація походить від латинської мови *codification*, *codex*-закон, а *fatio*-робити. Іншими словами робити закони.

Аналізуючи напрацювання деяких дореволюційних вчених-юристів, можемо зауважити, що кодифікація-це опрацювання діючого закону, систематична переробка чинного законодавства у його повному обсязі. Тобто кодифікація – це один із провідних способів систематизації адміністративного права, заснований на змістовній переробці й узгодженні певної групи юридичних норм, пов'язаних загальним предметом регулювання й об'єднанні їх в єдиному новому акті.

Головним завданням кодифікації є змістовне усунення на виявлення суперечностей між правовими нормами. Це впливає на удосконалення законодавства, наслідком якого є, новий за формою і змістом законодавчий акт.

Можна виокремити декілька важливих видів кодифікації [3, с. 45]:

1. Загальна кодифікація – тобто прийняття цілої серії кодифікованих актів і створення на цій основі внутрішньо узгодженої та об'єднаної системи кодексів
2. Галузева кодифікація – спрямована на законодавство певної галузі права
3. Спеціальна кодифікація – видання актів, що регулюють правовий інститут.

Загальними рисами кодифікації є: акт кодифікації має складну структуру і складний за обсягом; предмет кодифікації визначається розподілом системи законодавства на галузі і інститути; цей складний процес розрахований на створення стійких і стабільних норм з тривалим терміном дії; у кодифікованому акті містяться норми, що регулюють важливі питання громадського життя. Не менш важливою рисою є те, що кодифікований акт являє собою зведений акт, який регулює значну сферу суспільних відносин [3, с. 34].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальне адміністративне право : підручник / [І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та ін.] ; за заг. ред. І. С. Гриценка. К. : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
2. Про нормативні правові акти : проект Закону України // Вісн. Акад. прав. наук України. 1995. №4. С. 141–163.
3. Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види : монографія / Є. А. Гетьман. Х. : Право, 2012. 192 с.

ТАЛІМАЗАН Аріна - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник:
ШИШКАРЬОВА Олена - викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день, враховуючи дію правового режиму воєнного стану на всій території України, питання забезпечення безпеки громадян виходить на перший план. У зв'язку з цим, було внесено багато нових законодавчих положень, не виключенням залишається й Кодекс України про адміністративні правопорушення в частині посилення відповідальності на період дії воєнного стану.

У статті 35 КУпАП закріплені обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Законопроектom № 7356 від 09.05.2022 року [1] пропонується внесення змін до наведеної статті, а саме до пункту 5. Так, вчинення адміністративного правопорушення не тільки в умовах стихійного лиха, а й під час воєнного, надзвичайного стану або будь-якої іншої надзвичайної обставини пропонується вважати обтяжуючою обставиною. Така зміна зумовлена насамперед тим, що під час воєнного стану наявна підвищена злочинність. Незважаючи на забезпечення виконання першочергових завдань, які постали сьогодні – забезпечення національної безпеки України, її суверенітету та територіальної цілісності, не потрібно забувати про загальний правопорядок у державі. Наведена зміна також зумовлює замислитись над тим, чи всіх адміністративних правопорушень вона буде стосуватись або тільки певної категорії.

Згідно з ч. 2 ст. 64 Основного Закону нашої держави, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. З аналізу актуальної судової практики вбачається, що досить часто за порушення комендантської години особи притягаються до адміністративної відповідальності за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків – ст. 185 КУпАП. Також, на сьогодні, існує близько тисячі судових справ по протоколам, що були складені за порушення комендантської години, зокрема:

- 130 КУпАП – перебування за кермом у стані сп'яніння;
- 126 КУпАП – керування автомобілями за відсутності спеціальних документів;
- 187 КУпАП – порушення правил адміністративного нагляду;
- 178 КУпАП – розпивання алкоголю у невстановлених місцях;
- 173 КУпАП – дрібне хуліганство [3].

З наведеного випливає, що окремої норми за дане правопорушення законодавством не передбачено, хоча в ст. 25 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлено, що особи, винні у порушенні вимог або невиконанні заходів правового режиму воєнного стану, притягаються до відповідальності згідно із законом [4]. Тобто, особи як і у мирний час, притягаються до адміністративної відповідальності за ті ж самі «загальні» правопорушення, просто вчинені в період дії комендантської години, а не за порушення останньої, відповідальності за яку взагалі не передбачено.

Таким чином, на період дії воєнного стану обмежується свобода пересування (ст. 33 Конституції України), що не суперечить ст. 64 Конституції, яка встановлює перелік прав і свобод, що не можуть бути обмежені [2]. Доречним було б запровадити адміністративну відповідальність за порушення комендантської години.

Розглядаючи питання притягнення до адміністративної відповідальності за порушення комендантської години, необхідно зазначити, що деякі науковці пропонують передбачити виключення адміністративної відповідальності внаслідок крайньої необхідності чи поважної життєвої обставини. Проте, тут слід зазначити, що адміністративному праву взагалі невідома така категорія як «крайня необхідність», це поняття належить кримінальному праву, а «поважна життєва обставина» - досить розпливчате поняття, яке буде викликати тільки незрозумілість.

Висновки. Враховуючи все вищенаведене, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день, в умовах воєнного стану врегулювання адміністративної відповідальності є дуже актуальним та важливим питанням. Створення та забезпечення належного й ефективного механізму правового регулювання заходів правового режиму воєнного стану є запорукою законності та забезпечення прав людини. Отже, посилення адміністративної відповідальності за адміністративні правопорушення в умовах правового режиму воєнного стану повинне бути обґрунтованим, відповідати засадам верховенства права та законності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану (7356 від 09.05.2022). *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569>.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073¹-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 19.10.2023 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

ТКАЧЕНКО Дар'я – курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ХОЗЛУ Іван – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ТА ЇХНЮ ЛЕГІТИМНІСТЬ

У сьогоденнішніх умовах важко уявити якусь окрему сферу життєдіяльності людини, у якій би не застосовувалися інформаційно-комунікаційні технології. Перевагами їхнього використання є: підвищення продуктивності праці; економія часу та ресурсів; забезпечення спрощення й відкритості спілкування з громадськістю; зниження корупційних ризиків [1]. Вона впливає на всі сфери життя, включаючи адміністративні процедури.

Адміністративна процедура – визначений законом порядок розгляду та вирішення справи [2]. Тобто, це сукупність дій, які виконуються органами державної влади та місцевого самоврядування для реалізації своїх повноважень. Цифрові технології можуть суттєво вплинути на адміністративні процедури, зробивши їх більш ефективними, прозорими та доступними для громадян.

Переваги цифровізації адміністративних процедур. Цифровізація адміністративних процедур має ряд переваг, зокрема:

–Збільшення ефективності. Цифрові технології можуть допомогти органам державної влади та місцевого самоврядування автоматизувати багато адміністративних процедур, що може призвести до їхнього прискорення та спрощення.

–Підвищення прозорості. Цифрові технології можуть зробити адміністративні процедури більш прозорими для громадян, забезпечивши доступ до інформації про них у режимі реального часу.

–Збільшення доступності. Цифрові технології можуть зробити адміністративні процедури більш доступними для громадян, незалежно від їхнього місця проживання чи часу.

Вплив цифровізації на легітимність адміністративних процедур. Цифровізація адміністративних процедур може мати також вплив на їхню легітимність. Легітимність - це визнання законності та справедливості адміністративних процедур громадянами.

Головною метою цифровізації адміністративних послуг є полегшення комунікації з органами державної влади та місцевого самоврядування. З одного боку, цифровізація може сприяти підвищенню легітимності адміністративних процедур, зробивши їх більш прозорими та доступними для громадян. Це може підвищити довіру громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування. Проте у процесі реалізації постала проблема так званої «цифрової нерівності». Користування інтернет-технологіями передбачає наявність у особи відповідних знань та навичок, проте внаслідок низького рівня цифрової грамотності не всі громадяни можуть користуватися новим способом отримання адміністративних послуг [4], тому іншого боку, цифровізація може також призвести до зниження легітимності адміністративних процедур, якщо вона буде проведена без урахування потреб громадян.

Наприклад, якщо цифрові технології будуть складними у використанні або недоступними для певних груп громадян, це може призвести до їхнього невдоволення.

Запобігання негативному впливу цифровізації на легітимність адміністративних процедур

Для запобігання негативному впливу цифровізації на легітимність адміністративних процедур необхідно враховувати такі фактори:

–Потреби громадян. При розробці та впровадженні цифрових технологій необхідно враховувати потреби громадян, щоб вони були простими у використанні та доступними для всіх.

–Забезпечення прозорості. Необхідно забезпечити прозорість адміністративних процедур, щоб громадяни мали доступ до інформації про них.

–Забезпечення доступу до правосуддя. Необхідно забезпечити громадянам доступ до правосуддя у разі порушення їхніх прав під час адміністративних процедур.

Наразі у стані цифрової нерівності перебувають близько 8 мільйонів українців [3]. На мою думку, такі проблеми як цифрова нерівність та цифровий розрив - є тими бар'єрами, які необхідно подолати, щоб продовжити шлях до цивілізованої цифровізації.

Загалом, цифровізація адміністративних процедур має потенціал для підвищення їхньої ефективності, прозорості та доступності. Однак для того, щоб цифровізація не призвела до зниження легітимності адміністративних процедур,

необхідно враховувати потреби громадян та забезпечувати прозорість та доступність адміністративних процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цифровізація адміністративної процедури: сучасний стан і перспективи розвитку. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/tsyfrovizatsiia-administratyvnoi-protsedury-suchasnyi-stand-i-perspektyvy-rozvytku/> .
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2073-20> (дата звернення: 25.11.2023).
3. Мохова Ю. Л. Оцінка діяльності центрів надання адміністративних послуг в умовах цифровізації України. Публічне управління та митне адміністрування. 2021 URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/2/6.pdf>.
4. Краковська А.Є., Бабик М.К. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022 URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2357/1/Цифровізація%20Ужгородський%20ун-т.pdf>.

ФАРІНЯК Роман - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: МЕРДОВА Ольга - завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

ДО ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ, МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Службова підготовка поліцейських є невід’ємною складовою їх професійного навчання і відповідає сутності концепції «lifelong learning» («навчання протягом життя»). Ця концепція відповідає потребам будь-якої сучасної діяльності, а тим більше правоохоронної, яка має здійснюватися з урахуванням усіх тенденцій розвитку суспільства та законодавства, враховувати кращі світові надбання тощо [1, с. 157].

Усвідомлюючи важливість набуття, закріплення, оновлення знань, умінь та навичок поліцейськими у системі Національної поліції України запроваджено обов'язкову службу підготовку для її персоналу.

На сьогоднішній день порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України у системі службової підготовки визначає Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50. Проте в цьому нормативно-правовому акті визначено поняття службової підготовки, як «система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності» [2]. Поряд з цим зазначене визначення закріплено також в п. 4 ч.1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію», в якому дається така дефініція: службова підготовка – це система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [3]. Як бачимо, у Законі України «Про Національну поліцію» подано більш розширене визначення службової підготовки, зокрема, зазначено те, що вона здійснюється з урахуванням оперативної обстановки.

Відомо, що поняття «оперативна обстановка» широко використовується в нормативних і методичних документах органів Національної поліції, спеціальній літературі. В юридичній літературі зазначається, що у найширшому розумінні – це сукупність значущих для організації діяльності органів Національної поліції факторів і умов зовнішнього і внутрішнього середовища, в яких вони реалізують свої правоохоронні і правозастосовні функції [4, с. 123].

Автори підручника «Поліцейська діяльність» за редакцією С.С. Вітвіцького, що «одна з найважливіших особливостей діяльності Національної поліції України полягає в тому, що така діяльність може відбуватися в обстановці, що швидко змінюється й ускладнюється. Успішне виконання завдань, що раптово виникли, можливе лише за умов максимального використання всіх сил та засобів Національної поліції України, які повинні бути приведені у стан готовності» [5, с. 330]. Якщо така обстановка змінюється, то мова йде про її ускладнення.

Фахівцями зазначається, що ускладнення оперативної обстановки у сфері охорони громадського порядку визначається різними явищами (соціального, природного, техногенного характеру), що створюють для органів Національної поліції України незвичайні, особливі умови діяльності [5, с. 330]. Безумовно, такі фактори впливають і на організацію службової підготовки. Як приклад, наразі в Україні введено правовий режим військового стану і всі органи і підрозділи поліції переведено на посиленій режим несення служби у зв'язку із ускладненням оперативної обстановки, обумовленої військовими діями. У такій обстановці звичайна реалізація системи заходів в межах службової підготовки неможлива. Саме тому ускладнення

оперативної обстановки може впливати як на саму її організацію, умови проведення занять, так і на зміст її складових.

Отже, як бачимо, наголошення в Законі України «Про Національну поліцію» умови щодо врахування оперативної обстановки для організації і проведення службової підготовки є цілком важливим і доречним.

Крім того, цілком погоджуємося із О.М. Мердовою та О.П. Цурканом про те, що «система заходів службової підготовки не завжди спрямована на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок, оскільки ці дві складові передбачають наявність у працівників поліції знань, вмінь та навичок, проте існують такі випадки, коли заходи службової підготовки спрямовані на набуття таких знань. Як, приклад, перемінний склад закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, в межах службової підготовки саме набувають знання вміння та навички. Ще одним прикладом, є прийняття нових нормативно-правових актів, які вивчаються поліцейськими в межах службової підготовки, також є набуттям знань, оскільки раніше їх не було» [6, с. 118-119].

З урахуванням цього цілком доречним казати про те, що службова підготовка – це система заходів, спрямованих на набуття, закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції.

Враховуючи вищезазначене, під службовою підготовкою поліцейських пропонуємо розуміти процес реалізації системи заходів спрямованих на формування, закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності. Саме тому, вважаємо за необхідне внести зміни до п. 3 розділу I Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 в частині визначення терміну «службова підготовка» у новій редакції.

Слід відзначити, що на сьогоднішній день нормативно не визначено мети службової підготовки, проте вона є важливою категорією при її характеристики.

Загальновідомо, що мета тлумачиться як «те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти; ціль» [7].

Т. Сивокінь справедливо зазначає, що «мета означає стан в майбутньому, котрий можливо змінити відносно теперішнього та варто, бажано або необхідно досягнути. Тим самим мета є бажаною кінцевою точкою процесу, як правило дії людини» [8].

З огляду на це, цілком доречно казати про те, що в буквальному розумінні мета службової підготовки відповідає на питання «для чого?» реалізуються її заходи.

Заходи службової підготовки спрямовані на формування необхідних знань, умінь і навичок і реалізуються для ефективного виконання завдань поліції в цілому та службових обов'язків поліцейськими.

Отже, мета службової підготовки полягає у формуванні, закріпленні та оновленні необхідних знань, умінь та навичок працівників поліції для ефективного виконання завдань поліції в цілому та службових обов'язків поліцейськими.

Що стосується завдань службової підготовки, то вони закріплені п. 5 розділу I Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50.

Так, основними завданнями службової підготовки є:

- підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;
- вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;
- удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими [2].

Не заперечуючи зазначений перелік основних завдань, вважаємо, що в ньому не враховано одного із важливіших завдань службової підготовки, як формування психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у різних ситуаціях оперативно-службової діяльності поліцейських, хоча аналіз змісту Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 свідчить, що воно забезпечується реалізацією комплексу заходів таких видів службової підготовки, як загальнопрофільна підготовка, до складу якої входить безпека життєдіяльності, домедична підготовка, психологічна підготовка, та тактична підготовка.

Саме тому, вважаємо за необхідне п. 5 розділу I Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 доповнити новим завданням такого змісту:

«формування психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у різних ситуаціях оперативно-службової діяльності поліцейських».

Не претендуючи на беззаперечність висловлених нами висновків і пропозицій, сподіваємося, що їх врахування сприятиме удосконаленню теоретико-правових засад службової підготовки поліцейських.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бугайчук К.Л. Застосування технологій дистанційного навчання в післядипломній освіті працівників Національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. матеріалів / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 157-161.

2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 861.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст.379.

4. Драган В.В. Щодо факторів, які впливають на стан оперативної обстановки у сфері державних закупівель. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2018. С. 122-124.

5. Поліцейська діяльність : підручник / С.С. Вітвіцький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

6. Мердова О.М., Цуркан О.П. Адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських : монографія. Київ: ВД «Дакор», 2020. 186 с.

7. Словник української мови: в 11 томах. АН УРСР. Інститут мовознавства. За ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка. 1970-1980. Т.4. С. 683. URL:http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/ (дата звернення: 15.11.2023).

8. Сивокінь Т. «Мета», «ціль», «завдання» - спробуємо розібратися <https://21tsmay.wixsite.com/acupofthins/single-post/2015/09/29/> (дата звернення: 15.11.2023).

ХАЙ Ірина - курсант 3 курсу факультету № 2 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: БОНДАР Валерія - доцент кафедри АПАП факультету № 3 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У 2014 році почалася збройна агресія російської федерації проти України та триває вже дев'ять років. Протягом цього часу процесуальні закони зазнали змін, метою яких було спрощення доступу громадян до суду. Сьогодні Україна переживає дуже складний період, але суди мають продовжувати здійснювати правосуддя і в таких умовах, адже у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів, а їх повноваження не можуть бути обмежені (ст. 124 Конституції України, ст. 10, 12-2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану») [1].

Затвердження Верховною Радою України низки нових нормативно-правових актів, відіграє ключову роль у діяльності органів Національної Поліції безпосередньо під час дії воєнного стану. Ключовою складовою зміцнення та покращення законодавства України під час дії особливого правового режиму, повинна бути витончена система захисту прав свобод людини і держави, верховенство права, протидія злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку, а також захисту і безпеки держави в цілому [2, с. 117].

Нормативно-правовим документом, що регулює відповідальність за адміністративні правопорушення в умовах воєнного стану є Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану» (реєстр. № 7356 від 09.05.2022).

Найбільш актуальним є Положення щодо доповнення статтею 210-2 КУпАП, яка встановлює адміністративну відповідальність за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану [3].

Об'єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини у сфері встановленого порядку управління, а саме правопорушення посягає на встановлений режим комендантської години та спеціальний режим світломаскування. Обов'язковим елементом об'єктивної сторони даного правопорушення є умови, за яких вчиняється правопорушення – під час дії воєнного стану. Режим воєнного стану вводиться в дію Указом Президента України на всій території держави або на окремій його частині у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачається статтею 210-2 КУпАП, є формальним, тобто для кваліфікації діянь правопорушника не потрібне настання наслідків, достатньо вчинених дій.

Введені обмеження під час запровадження комендантської години в Україні акцентують увагу на тому, що не тільки обмежене пересування людей та рух автотранспорту складає зміст такого режиму, на чому наголошено в запропонованій нормі. Стосовно спеціального режиму світломаскування, які обмеження – не досить зрозуміло (наприклад, чи дозволяється приглушене світло, наскільки саме воно може бути яскравим, чи дозволяється світлова сигналізація автомобілів, тощо). Запровадження режиму воєнного стану в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року, спричинило цілий ряд обмежень, які стосуються правил поведінки цивільних осіб.

Наслідками порушень встановлених обмежень можуть стати людські втрати, перепони для проведення військових дій силами ЗСУ, надання пасивної допомоги збройним силам російської федерації, невиконання положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», тощо. Застосування з боку держави засобів для унеможливлення вказаних дій – першочергове завдання, яке мало бути реалізоване ще від початку військового вторгнення [4].

Участь особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, в судовому засіданні є важливою гарантією дотримання її прав.

З чим у зв'язку з масовим переміщенням громадян до інших місць перебування, виникла низка проблем при розгляді справ про адміністративні правопорушення. Не завжди учасники судового провадження можуть прибути в суд для участі у судовому засіданні, а дехто може використовувати такі обставини для уникнення відповідальності через закінчення строків накладення адміністративного стягнення, що тим самим породжує безкарність провокує на нові правопорушення.

Щоб забезпечити можливість громадянам прийняти участь у судовому засіданні навіть у таких складних умовах, Верховна Рада України на пленарному засіданні 01.07.2022 року прийняла за основу проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо здійснення судочинства в умовах воєнного стану».

В Законопроекті йдеться про призупинення під час дії правового режиму воєнного стану в Україні перебігу строку давності виконання постанов про накладення адміністративних стягнень до дня його припинення або скасування в установленому законодавством порядку. Але, всі сили держави спрямовані на відсіч збройної агресії, то значні сили органів, на які покладено повноваження виконувати постанови про накладення адміністративного стягнення задіяні на інших більш пріоритетних напрямках [3].

Згідно частини 2 статті 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції. Але частина 5 цієї норми говорить про те, що, якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 цього Кодексу. Цей протокол є додатком до постанови у справі про адміністративне правопорушення [5].

Таким чином, адміністративними правопорушеннями в умовах воєнного стану, є в першу чергу, не дотримання світломаскування та режиму комендантської години. Що стосується судових засідань, пов'язаних з адміністративними правопорушеннями,

то є можливості розгляду в умовах воєнного стану, або призупинення розгляду до моменту припинення воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : розділ VIII ПРАВОСУДДЯ. *Відомості Верховної Ради*. 1996. ст. 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4761>
2. Бондар В., Качмарик Д. Діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану. The 17th International scientific and practical conference “System analysis and intelligent systems for management” (May 02 – 05, 2023) Ankara, Turkey. International Science Group. 2023. P.117-121. URL: <https://isg-konf.com/uk/system-analysis-and-intelligent-systems-for-management/>
3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану: Закон України від 09.05.2022 р. №7356. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ji07383a?an=4&lang=ua>
4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: *Відомості Верховної Ради*. 1984. Додаток до № 51, ст.ст.185-3, 210-2, 256, 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

ЦЯПКАЛО Станіслав - курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я - старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ ПРОЦЕДУРІ

У суспільстві на постійній основі здійснюється безліч адміністративних процедур, всі вони вчиняються задля задоволення інтересів осіб які є їх учасниками,

проте звісно не завжди процедура та її результати задовольняють всіх причетних до неї осіб і особливу роль в такому конфлікті інтересів мають заінтересовані особи.

В Україні на даний момент набирає чинності Закон України « Про адміністративну процедуру, і однією із новел даного Закону, є введення нової категорії учасників адміністративної процедури , а саме «заінтересовані особи».

Доречно б було навести приклад , одне із найпоширеніших питань, де права, законні інтереси саме заінтересованих осіб зачіпаються , це питання великих будівництв, або ж надання дозволу на будівництво проти якого виступають заінтересовані особи. Саме в таких питаннях найчастіше в процесі здійснення адміністративної процедури і залучаються зазначені особи.

Для початку визначимо що з себе представляє адміністративна процедура.

Адміністративна процедура - офіційно встановлений порядок розгляду та вирішення органами публічної адміністрації справ фізичних та юридичних осіб, спрямований на прийняття адміністративного акта або укладання адміністративного договору [1].

В наведеному раніше прикладі, в разі звернення мешканців до адміністративного органу - спільнота мешканців будинку виступатиме і як заявник (зазначимо, що заявником - є особа, яка звертається із заявою до адміністративного органу, тобто ініціює заявну адміністративну процедуру) [2], і як адресат. В літературі зазначають, що, адресатом є учасник адміністративної процедури, на набуття, зміну чи припинення прав та обов'язків якого спрямовано адміністративний акт [2].

Відповідно до п. 2 ст. 27 розділу 2 Закону України «Про адміністративну процедуру» заінтересованою особою є особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт [3].

Важливо наголосити, що всі учасники адміністративної процедури мають однакові права та обов'язки.

Згідно з ст. 28 цього ж закону заінтересовані особи мають наступні права та обов'язки які не поступають іншим учасникам адміністративного провадження.

Учасники адміністративного провадження мають право:

- отримувати від адміністративного органу роз'яснення щодо порядку здійснення адміністративного провадження, а також щодо змісту своїх прав та обов'язків у межах адміністративного провадження, визначених законом;

- брати участь в адміністративному провадженні особисто або через своїх представників;

- ознайомлюватися з матеріалами справи (крім відомостей, що відповідно до закону віднесені до інформації з обмеженим доступом), робити з них витяги, копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, під час здійснення та після завершення адміністративного провадження, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження;

- бути заслуханими адміністративним органом з питань, що є предметом адміністративного провадження, до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес такого учасника;
- отримувати та надавати документи, інші докази, що стосуються обставин справи;
- бути поінформованими про дату, час і місце слухання у справі (в разі його проведення);
- подавати клопотання про: відвід посадової особи адміністративного органу, яка розглядає справу, а також відвід особи, яка сприяє розгляду справи;
- бути поінформованими про результат вирішення справи;
- отримати адміністративний акт;
- досягти примирення на будь-якому етапі здійснення адміністративного провадження за скаргою;
- оскаржити у передбаченому законом порядку адміністративний акт, процедурне рішення або дію, бездіяльність адміністративного органу;
- користуватися іншими визначеними законом правами в адміністративному провадженні[3].

Учасники адміністративного провадження зобов'язані:

- подати до адміністративного органу у порядку, встановленому законом, наявні у них документи та інші докази, необхідні для здійснення адміністративного провадження;
- надати адміністративному органу свої контактні дані (номер телефону (за наявності), адресу електронної пошти (за наявності), адресу місця проживання (перебування), місцезнаходження або іншу адресу для зв'язку), своєчасно повідомляти адміністративний орган про зміну таких даних;
- своєчасно повідомляти про неможливість прибуття на запрошення адміністративного органу із зазначенням причини;
- сумлінно виконувати вимоги, встановлені цим Законом та іншими актами законодавства [3].

Отже, узагальнюючи викладений матеріал, можна сказати, що заінтересовані особи мають майже такий самий вплив на адміністративну процедуру, як і заявник окрім можливості відкликання заяв. Залучення заінтересованої сторони в адміністративну процедуру, є обов'язковим у випадку, якщо права цієї особи зачіпаються безпосередньо. Важливим є те, що заінтересовані особи беруть участь в адміністративній процедурі на рівні з іншими учасниками, особливо у справах з імовірним негативним рішенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошук В. П. Адміністративна процедура. Велика українська енциклопедія : веб-сайт. URL: <https://vue.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2023).

2. Адміністративне право України. Повний курс. 7.4.2. Адресат (зокрема заявник).LibNet : веб-сайт. URL: <http://surl.li/nmnsj> (дата звернення: 19.11.2023).

3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с.

ЧОРНА Ірина - курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: ГІДЕНКО Євген - старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Україна стикається з численними викликами і загрозами з боку зовнішніх сил, що загрожують національній безпеці та територіальній цілісності країни. Основними проблемами службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України є:

Збройний конфлікт на сході країни. Незаконні збройні формування на сході України продовжують провокувати напади та випадки насильства, що призводить до загибелі людей та пошкоджень майна. Російська Федерація через соціальні мережі пропагандує мешканцям Донецької області те, що саме Україна усі 8 років не давали спокійно їм жити, що через нас там страждали мирні жителі, погибали ні в чому не винні діти.

Російська агресія. З початку повномасштабного вторгнення Росія підтримує проросійських сепаратистів на Донбасі та Луганські, примушує їх до отримання російських паспортів, переїзду на територію Росії. Ця агресія призвела до загибелі тисяч мирних українців, військовослужбовців та значних матеріальних збитків для нашої країни.

Недостатня фінансова підтримка. Україна поки що не має достатнього фінансування для підтримки своїх сил безпеки і оборони, не дивлячись на те, що з першого дня повномасштабного вторгнення союзники України надають всю можливу допомогу. Це призводить до недостатньої підготовки військових та недостатньої зброє забезпеченості.

Необхідність реформ. Силам безпеки і оборони України потрібна реформа для покращення їх ефективності та здатності відповідати на виклики з боку зовнішніх загроз.

Брак професійних кадрів. Україна стикається з проблемою браку професійних кадрів у сфері безпеки і оборони, що призводить до недостатньої підготовки та здатності відповідати на сучасні виклики. Але завдяки підтримці країнам союзникам ми отримуємо всю можливу техніку та зброю для відбивання російського наступу.

Інформаційна війна. Російська Федерація веде інформаційну війну проти України, розповсюджуючи дезінформацію та пропаганду, а саме те, що ми завдаємо самі по своїй країні ракетних ударів, проте що наша влада не робить нічого можливого для нашої перемоги, що може призводити до збурення громадської думки та погіршення стану національної безпеки. Для протидії впливу російської пропаганди Державний комітет телебачення і радіомовлення України з літа 2014 року розпочав боротьбу з матеріалами сепаратистського й антидержавного характеру в ЗМІ.

Усі ці виклики та загрози потребують відповідних заходів з боку української влади та сил безпеки і оборони для забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конфлікт на сході України спричинений агресією Росії – Євросоюз. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3277635-konflikt-na-shodi-ukraini-spricinenij-agresieiu-rosii-evrosouz.html>.

2. Російська інформаційна війна в Україні провалюється - Ніна Янковіч. Інтерв'ю. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/jankowicz-russian-disinformation-failing/6961072.html>.

3. Російсько-українська війна (з 2014 року). Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_\(%D0%B7_2014\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_(%D0%B7_2014)).

ШАЄЦ Єлизавета – курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції.

Науковий керівник: ХОЗЛУ Іван – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

ЩОДО ПРАВОВИХ ПІДСТАВ ПРИМУСОВОЇ ЕВАКУАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ЗОН АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Україна, перебуваючи в умовах воєнного стану, стикається з викликами щодо захисту та забезпечення прав найбільш уразливої категорії населення – дітей. Ця актуальна проблема неодмінно привертає увагу представників різних державних та недержавних інституцій, оскільки вона стає темою глобального обговорення та спільних зусиль для забезпечення благополуччя дітей в умовах воєнного конфлікту.

Підписання Меморандуму про взаєморозуміння з Представництвом Дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй свідчить про зростаючу увагу до цього питання від сторони влади. Слова першої леді, Олени Зеленської, відзначають загрозу, яку несе війна для дитинства та необхідність міжнародного реагування [1].

Органи державної влади, зокрема Міністерство внутрішніх справ України, активно діють для захисту прав дітей, виконуючи завдання, передбачені правовим режимом воєнного стану. Зусилля цих органів направлені на забезпечення безпеки та захисту законних інтересів дітей у найбільш складних умовах. Ця діяльність стикається з новими викликами, і важливо досліджувати дії та результативність Міністерства внутрішніх справ та його органів у цьому контексті. Актуальність такого дослідження обумовлена необхідністю адаптації діяльності органів до умов воєнного стану та забезпечення захисту прав дітей в цих надзвичайних обставинах.

Примусова евакуація дітей із зон активних бойових дій стає важливим аспектом правового регулювання, враховуючи надзвичайні обставини, пов'язані із збройними конфліктами. Забезпечення безпеки та добробуту дітей у таких умовах вимагає глибокого аналізу правових підстав для застосування примусової евакуації.

Ця проблема не тільки стосується внутрішніх законів країни, але й має міжнародний вимір, оскільки дитина має право на захист від будь-якої форми насильства, згідно з Конвенцією про права дитини. У контексті воєнного конфлікту, забезпечення цих прав набуває особливого значення.

З метою захисту дітей, що перебувають у зоні воєнних дій та збройних конфліктів під час воєнного стану, обласні військові адміністрації, узгоджуючись з органами військового командування на відповідній території та Координаційним штабом з питань проведення обов'язкової евакуації населення, можуть приймати рішення про обов'язкову евакуацію дітей з їхніми батьками, особами, які їх замінюють, або іншими законними представниками з конкретного населеного пункту в зоні бойових дій.

Це передбачено в постанові Кабінету Міністрів від 7 березня 2023 року № 209, яка набула чинності з 10 березня 2023 року. Евакуація здійснюється за участі одного з батьків, особи, яка їх замінює, чи іншого законного представника [3].

Рішення, пов'язане з обов'язковою евакуацією дітей в умовах воєнного стану, повинно включати в себе важливу інформацію, яка орієнтує громадян та забезпечує безпеку дітей.

За результатами виконання цього рішення обласна військова адміністрація щоденно інформує Координаційний штаб з питань проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану. Це важливий етап у забезпеченні взаємодії та висвітленні ходу евакуаційних заходів [2].

Не допускається відмова батьків, осіб, які їх замінюють, або інших законних представників від обов'язкової евакуації дітей в примусовий спосіб. Це забезпечує не лише ефективність, але і безпеку самих дітей у разі надзвичайних обставин.

Головне управління Національної поліції в Донецькій області виявило себе як приклад ефективної організації та проведення евакуації дітей з населених пунктів, зазначених у зонах бойових дій [4]. Спритнятливий та добре розроблений алгоритм дій цього органу служить позитивним досвідом, що може бути використаний для удосконалення аналогічних процедур.

Основні позитивні аспекти досвіду Головного управління Національної поліції включають:

- ✓ Організація спільно з іншими державними та місцевими структурами складання списків родин з дітьми та визначення їх статусу для ефективного планування евакуаційних заходів.

- ✓ Проведення систематичної роз'яснювальної роботи через різні засоби масової інформації для підвищення свідомості населення щодо необхідності евакуації до безпечних регіонів.

- ✓ Створення евакуаційних груп та їх підготовка, включаючи працівників поліції та спеціальні групи, що вже мають досвід у цій сфері.

- ✓ Систематичні перевірки місць проживання родин з дітьми для з'ясування основних аспектів, таких як умови проживання, наявність наміру евакуюватися, або причини відмови від евакуації.

- ✓ Залучення медичних працівників та психологів для забезпечення медичної допомоги та підтримки евакуйованим громадянам.

✓ Організація супроводу транспорту та здійснення евакуації громадян до визначених пунктів безпеки.

✓ Підготовка оновлених списків дітей та їх родин для подальшого моніторингу та координації заходів після завершення евакуації.

Зазначений досвід відображає важливість взаємодії між різними державними та громадськими структурами, а також використання інноваційних підходів та технічних засобів для успішної реалізації евакуаційних заходів [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олена Зеленська продовжить співпрацю з ЮНІСЕФ у сфері захисту дітей та навчання під час війни. UNICEF Україна. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/olena-zelenska-and-unicef-continue-partner-protect-children-ukraine-and-their-access>.

2. Ковальова О. Роль поліцейських у здійсненні евакуації дітей. Актуальні питання превентивної діяльності підрозділів Національної поліції України: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 28 квітня 2023 року. Кропивницький, 2023. 150 с.

3. Примусова евакуація дітей: що передбачено постановою Кабміну? URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/218033_primusova-evakuatsya-dtey-shcho-peredbacheno-postanovoyu-kabmnu.

4. Про проведення обов'язкової евакуації населення Донецької області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 серпня 2022 року № 679-р. Офіційний вісник України. 2022. № 63. Ст. 3814.

ШАПОВАЛОВА Катерина -
*аспірант кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ, капітан поліції*

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СТВОРЕННІ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ

Безбар'єрний простір – це середовище, в якому люди з різними можливостями мають рівний доступ до всіх сфер життя: освіти, праці, культури, спорту, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Створення безбар'єрного простору в Україні є одним з пріоритетних напрямів державної політики, який передбачає забезпечення реалізації прав і свобод людей з інвалідністю та інших вразливих груп населення.

Органи Національної поліції України (далі – НПУ) є одними з ключових суб'єктів, які впливають на формування безбар'єрного простору в Україні. НПУ здійснює функції забезпечення правопорядку, охорони громадського порядку,

запобігання та розкриття злочинів, захисту прав і свобод людини та громадянина, надання адміністративних та інших послуг громадянам. У зв'язку з цим, потрібно враховувати потреби та інтереси людей з різними можливостями, забезпечувати їм належний рівень доступності та якості своїх послуг, а також дотримуватися принципів толерантності та недискримінації у своїй діяльності.

Формування безбар'єрності в органах НПУ є також складовою євроінтеграційної політики України, оскільки відповідає зобов'язанням, які Україна взяла на себе в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин та інших міжнародних документів. Україна прагне до гармонізації свого законодавства та практики з європейськими нормами та стандартами у сфері дотримання прав людини, в тому числі у сфері безбар'єрності.

Формування безбар'єрного простору в Україні зараз набуло особливого значення у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України, яке призвело до військового конфлікту та численних порушень прав людини, зокрема, масових вбивств, поранень, зникнень, тортур, засуджень, вимушеного переміщення тощо.

Станом на кінець 2023 року відсутні точні статистичні дані щодо кількості постраждалих, у тому числі, загиблих і поранених осіб внаслідок воєнних дій. Водночас, за даними Мінсоцполітики станом на 01 січня 2020 року, в Україні 2,7 млн осіб мають інвалідність, у тому числі 222,3 тис. осіб з I групою інвалідності, 900,8 тис. осіб з II групою інвалідності, 1416,0 тис. осіб з III групою інвалідності та 163,9 тис. дітей з інвалідністю. За даними New York Times, число жертв у війні РФ проти України вже сягнуло 500 тис осіб: Україна втратила 70 тис загиблими і 100–120 тис. пораненими, Росія втратила 120 тис загиблими і 170–180 тис пораненими.

За даними Державної служби статистики України, на 1 січня 2023 року в Україні проживало 2 мільйони 650 тисяч людей з інвалідністю, що становило 6,1% від загальної кількості населення. З них 1 мільйон 380 тисяч були чоловіками, а 1 мільйон 270 тисяч - жінками. Найбільша кількість людей з інвалідністю проживала в Дніпропетровській (223 тисячі), Донецькій (214 тисячі), Харківській (199 тисячі) та Львівській (184 тисячі) областях. Найменша кількість людей з інвалідністю проживала в Чернівецькій (46 тисяч), Житомирській (64 тисячі), Івано-Франківській (67 тисяч) та Тернопільській (68 тисяч) областях[1].

Зараз кількість людей з інвалідністю в Україні стрімко росте, а після закінчення воєнних дій потреба у якісному наданні послуг буде стояти гостро. Тому суспільство має бути готовим до викликів, які ставить перед ним формування безбар'єрного простору для людей з інвалідністю та інших вразливих груп населення. Це вимагає не тільки зміни законодавчої бази, але й зміни ставлення, свідомості, культури, освіти, інфраструктури тощо. Це також вимагає залучення всіх зацікавлених сторін, зокрема державних органів, громадських організацій, міжнародних партнерів, медіа, бізнесу, наукової спільноти, релігійних установ тощо. Органи НПУ мають відігравати активну

роль у цьому процесі, оскільки вони є одними з головних гарантів дотримання та захисту прав людини в Україні.

Метою нашого дослідження є аналіз ролі Управління дотримання прав людини, яке входить до складу Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України (далі – УДПЛ) у створенні безбар'єрного простору в органах Національної поліції України, а також оцінка основних завдань, які УДПЛ виконує у цьому напрямку.

Зазначимо, що УДПЛ є структурним підрозділом НПУ, який здійснює функції забезпечення дотримання та захисту прав і свобод людини та громадянина в діяльності НПУ, а також сприяє підвищенню рівня правової освіти та правової свідомості громадян. Разом із тим, УДПЛ НПУ є важливим суб'єктом створення безбар'єрного простору в Україні. Одним з головних завдань УДПЛ є забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, недопущення та усунення проявів дискримінації в діяльності органів (підрозділів) поліції.

Нагадаємо, що провідними документами щодо створення безбар'єрного простору в Україні, зокрема є Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, Конвенція про права осіб з інвалідністю, ратифікована Законом України від 16 грудня 2009 р. № 1767-VI, Європейська соціальна хартія (переглянута), ратифікована Законом України від 14 вересня 2006 р. № 137-V, Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, міжнародна ініціатива «Партнерство Біарріц».

Відповідно до Національної стратегії, «безбар'єрність» – загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності. Метою Стратегії є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики[2].

У Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, який має на меті підвищити пріоритетність реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони, забезпечити його модернізацію й приведення у відповідність із стандартами, яких повинна досягти Україна на шляху до членства у ЄС, пріоритетними серед змін визначено гарантування прав і свобод людини та громадянина, а також подальша розбудова демократичної держави, у якій неухильно забезпечується верховенство права.

Одним із напрямків цього Плану є відкритість, прозорість, підзвітність та незалежність, що, зокрема, передбачає впровадження комплексного гендерного підходу та дотримання принципів інклюзії[3].

Розпорядженням Уряду від 25 квітня 2023 року № 372-р затверджено План заходів на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, а також визначено показники результативності на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії. У свою чергу, наказом Національної поліції від 23.06.2023 № 552 затверджено План заходів на 2023–2024 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Національній поліції України на період до 2030 року (далі – План). Відповідно до згаданого наказу, на УДПЛ покладено завдання щодо контролю за його виконанням і узагальненням результатів реалізації заходів, визначених Планом.

Згідно Плану визначено основні напрями діяльності НПУ щодо його реалізації та стратегічні цілі, зокрема: фізична безбар'єрність, інформаційна безбар'єрність; суспільна та громадянська безбар'єдність, економічна безбар'єрність передбачає, що умови праці та робочі місця є зручними та доступними для різних категорій громадян, підвищення кваліфікації та навичок працівників НПУ, співпраця з громадськими організаціями та міжнародними партнерами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особам з інвалідністю. URL: Міністерство соціальної політики України. Особам з інвалідністю - Міністерство соціальної політики України (msp.gov.ua).
2. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.
3. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023 – 2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>.

ШЕВЧЕНКО Андрій - здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня Державного податкового університету.

Науковий керівник: МОРОЗ Світлана - доцент кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОРЯДКУ ВИТРЕБУВАННЯ СУДОМ ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ВІД СУБ'ЄКТА ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Забезпечення прав та свобод людини і громадянина переважно потребує законодавчого закріплення відповідних правових інструментів, котрі формують собою єдиний механізм, що слугує гарантією здійснення та захисту вищезгаданих прав. Разом з цим, ключовим компонентом такого механізму безпосередньо є система судового захисту та види судового провадження, котрі встановлені державою. Таким чином, судовий захист як уніфікований, єдиний механізм, являє собою найбільш дієву юридичну, закріплену законодавством гарантію щодо поновлення прав і свобод людини і громадянина, інших порушених інтересів [1, с.143].

Зокрема, перевагою адміністративного судочинства як форми юридичного захисту та відстоювання правової позиції є те, що переважно преференції дотримання прав, інтересів забезпечується безпосередньо позивачу, аніж відповідачу. Таким чином, механізм витребування судом доказів в адміністративному судочинстві від суб'єкта владних повноважень займає переважне місце в правовій проблематиці, оскільки є складним механізмом в судовому провадженні та характеризується переважною відсутністю доказів у відповідача, чим забезпечує перевагу позивачу [2].

Слід зауважити, що приписи адміністративного судочинства згідно до частини 1, статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України унормовують, що основним завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [3]. Разом з цим, положення статті 9 вищезазначеного нормативного акту наголошують на тому, що по-перше розгляд та вирішення справ в судах здійснюється на основі змагальності сторін та надання доказів з подальшою переконливістю, також акцентуючи увагу на тому, що позивач уповноважений розпоряджатись своїми вимогами на власний розсуд, таким чином маючи повноту права на витребування доказів від суб'єкта владних повноважень. Доречно зазначити, що реалізація процесуальних прав сторін перш за все має бути спрямована на

досягнення основних засад адміністративного судочинства, а саме: справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Оскільки, позивач в адміністративному судочинстві наділений правом визначати предмет спору та на подання заперечень проти позовних вимог та доказів у підтвердження таких заперечень, разом з цим відповідач фактично не зобов'язаний реалізувати таке право, оскільки це залежить від його волі, котру останню може не мати. Незважаючи на це, згідно частини 1, статті 77 Кодексу адміністративного судочинства України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення. Разом з цим, частина 2, вищезазначеної норми визначає, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Тому, обов'язок відповідача в особі суб'єкта владних повноважень зобов'язує надати усі наявні матеріали та документи, що можуть бути доказовою базою у провадженні, обґрунтовуючи цим правомірність, законність прийнятого рішення. Разом з цим, з метою підтвердження свого рішення та вищезазначених підстав його прийняття, відповідач зобов'язаний надавати докази виключно щодо обставин, які є відносними щодо правовідносин, котрі виникли між сторонами та до підстав позову, що заперечуються відповідачем. Але, факт надання або не надання доказів, подання їх в недостатньому обсязі для розгляду справи, фактично не несе негативних наслідків для відповідача в аспекті застосування обов'язкового примусу, оскільки впливає переважно на вирішення справи по суті.

Підсумовуючи все вищевикладене, доцільно наголосити, що адміністративне судочинство як правовий механізм судового захисту сприяє поновленню прав та інтересів, віддаючи перевагу у доказуванні безпосередньо позивачу. Разом з цим, витребування доказів у відповідача в особі суб'єкта владних повноважень залишається проблемним аспектом в процесі адміністративного провадження, оскільки потребує додаткових затрат часу та дотримання процесуальних формальностей. Оскільки, в більшості випадків суб'єкт владних повноважень не надає доказів своєчасно, таким чином залишається потреба у зміні процесуального законодавства щодо процедури витребування доказів, чим обумовлюється науковий інтерес до даного правового інституту [4, с.190-191].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінницький О.А. Актуальні проблеми доказів і процесу доказування в адміністративному судочинстві. *Юридичний вісник*. №1. 2020. С.143-148.
2. Окрема думка судді Конституційного суду Маркуш М.А. стосовно Рішення Конституційного Суду України №16-рп/2012 від 29.08.2012 року. Відомості

Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/%20show/n16d710-12/para2#n2>. (дата звернення: 23.11.2023).

3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України №2747-IV від 06.07.2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

ШЕВЧУК Михайло - студент 2-го курсу факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОЇ НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

В сучасних умовах розвитку державної служби в Україні важливого значення має чітке нормативне врегулювання та практичне впровадження її принципів. Одним із них є принцип політичної неупередженості, сутність якого полягає в недопущенні впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків.

Принцип політичної неупередженості закріплюється в законодавстві багатьох іноземних держав. Наприклад, в Кодексі державної служби Великої Британії неупередженість («impartiality») врегульована як обов'язковий стандарт для дотримання всіма державними службовцями, те ж саме прописано і в Законі про конституційну реформу та управління (GRAG) [1, 2]. Подібну практику можна знайти і у Сполучених Штатах Америки. Закон Хетча забороняє державним службовцям в органах виконавчої влади брати участь в певних видах політичної активності, а саме: розповсюджувати агітаційну літературу, брати активну участь у політичних зборах, розповсюджувати петиції щодо висунення кандидатів, відвідувати політичні з'їзди, окрім як глядачів, публікувати лист із закликом проголосувати за кандидата та будь-яку діяльність, що б виражала їх політичну позицію.

В українському законодавстві політичній неупередженості теж присвячено окрему увагу. Законом України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. закріплено, що державні службовці зобов'язані неупереджено виконувати доручення керівників незалежно від їх політичної приналежності або особистих переконань та не має права демонструвати свої політичні погляди, вчиняти дії або бездіяльність що демонстрували б його особливе ставлення та могли б загрожувати іміджу держави, обіймати керівні посади в партіях, проводити передвиборчу агітацію та будь-яким чином зловживати своїм службовим положенням на користь своїх політичних цілей. Деякі групи державних службовців, а конкретно посадові особи категорії «А», взагалі

не можуть бути членами будь-яких політичних партій [4]. Обмеження політичної активності має місце і в Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р., у якому виділений розділ про правила етичної поведінки. У ньому використовується термін «політична нейтральність», а неупередженості надається більш загальний характер, який не вичерпується лише політичними мотивами особи [5].

Згідно із Законом за порушення правил етичної поведінки або неналежне виконання своїх службових обов'язків державному службовцю може загрозувати дисциплінарна відповідальність. При цьому, окремим дисциплінарним проступком державного службовця є порушення вимог політичної неупередженості. Закон «Про державну службу» передбачено, що за порушення вимог щодо політичної неупередженості державний службовець може бути попереджений про неповну службу відповідність (п. 8 ч. 2 ст. 65). Однак, таке стягнення може здатись занадто легким, особливо враховуючи закони європейських країн та США, що встановлюють значно більш сувору відповідальність, включаючи штрафи та ін. Важливо розуміти, що незначущість відповідальності та розмите визначення принципів професійної поведінки може призводити до зловживання посадовими особами своєю владою, створювати нерівні та дискримінаційні умови для звичайних громадян.

Підсумовуючи, зазначимо, що принцип політичної неупередженості державної служби є актуальним та важливим на сучасному етапі реформування державного управління в Україні. Від практичного впровадження принципу політичної неупередженості значною мірою залежить успіх у розбудові професійної, ефективної та стабільної державної служби за європейськими стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Civil Service code. UK Government. 16.03.2015. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/civil-service-code/the-civil-service-code>
URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/civil-service-code>
(дата звернення: 22 листопада 2023)
2. Josh Harris, Institute for Government/ Legislating for a Civil Service. 2013.
URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/Legislati%20for%20a%20civil%20service.pdf>
3. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Hatch Act". *Encyclopedia Britannica*, 13 Jun. 2023, <https://www.britannica.com/topic/Hatch-Act-United-States-1939>.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. №889-VIII. Дата оновлення: 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 22 листопада 2023).
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 19.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 22.12.2023).

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВИХ КЕРІВНИКІВ

АНІСІМОВ Кирило - викладач
кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету № 2
Донецького державного університету
внутрішніх справ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ

Як відомо, медіація як одна із альтернативних форм вирішення конфліктів, що включає в себе взаємодію сторін конфлікту під керівництвом нейтрального посередника з метою досягнення взаємовигідного рішення, давно увійшла і активно застосовується в юридичній сфері. Поряд з цим, в діяльності Національної поліції цей інструмент не отримав належного застосування, проте в останні роки можливість використовуватися медіації в поліцейській діяльності для вирішення конфліктів та полегшення відносин між громадою та правоохоронними органами не виключається, а навпаки активно обговорюється як вченими, так і правозастосовувачами, у тому числі в межах різних безпекових проєктів у громадах. Як приклад, такі проєкти, як Регіональна програма профілактики правопорушень серед дітей на території Донецької області на 2019-2022 роки, «Кожній школі – медіатор».

На нашу думку, основні аспекти медіації в діяльності поліції в Україні можуть реалізовуватися працівниками поліції для розбору конфліктів або ситуацій, де взаєморозуміння може бути досягнуте через конструктивний діалог, у тому числі для вирішення конфліктів між окремими особами або групами в межах громади.

Медіація може служити інструментом для вирішення непорозумінь між громадянами та правоохоронцями, а також покращення взаємин із зацікавленими сторонами, оскільки вона може допомагати поліцейським та громадянам в розумінні позицій один одного та сприяти конструктивній взаємодії.

Крім того, використання медіації може відображати зобов'язання поліції до прозорості, партнерства і активної участі громади в розв'язанні проблем.

Проведений нами у попередніх наукових дослідженнях аналіз правових засад застосування медіації в Україні свідчить про необхідність використання механізму медіації не тільки в процесі виникнення приватно- та публічно-правових спірних правовідносин, але й щодо врегулювання правовідносин, підставою виникнення яких виступають делікти, зокрема, адміністративно-правові. На жаль на сьогоднішній день положення Кодексу України про адміністративні правопорушення не врегульовують порядок та підстави примирення правопорушника з потерпілим за допомогою інституту медіації та не визначають роль в цьому процесі посадових осіб, наділених

правом притягувати порушників до адміністративної відповідальності [1, с. 131]. Однак, виключати можливість її закріплення на рівні зазначеного законодавчого акту та запровадження в адміністративно-юрисдикційну діяльність поліції, на нашу думку, безпідставно, враховуючи наявність такого механізму в положеннях інших деліктних нормативно-правових актах, як-то Кримінальний кодекс України та Кримінальний процесуальний кодекс України, який передбачає застосування процедури примирення для найбільш суспільно-небезпечних діянь – злочинів.

Отже, пріоритетним напрямком покращення взаємодії органів Національної поліції з територіальними громадами є запровадження в адміністративно-юрисдикційну діяльність органів Національної поліції інституту медіації, як альтернативного способу врегулювання конфліктів між правопорушником та потерпілим, шляхом доповнення КУпАП статтю 22-1 «Звільнення від адміністративної відповідальності у зв'язку із примиренням особи, яка притягається до адміністративної відповідальності та потерпілого», із визначенням права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності та потерпілого, на укладення угоди про примирення за ініціативи одного з вищевказаних учасників адміністративного провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімов К. І. Взаємодія поліції та територіальних громад на засадах партнерства: адміністративно-правовий вимір: дис. ... д-ра філ.: 081 / Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 215 с.

БОЧАРНИКОВ Сергій - викладач
кафедри адміністративно-правових
дисциплін факультету № 2
Донецького державного університету
внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України є спеціально-створеними підрозділами в її структурі, на які безпосередньо покладаються повноваження щодо таких ключових аспектів поліцейської діяльності у цій сфері:

1. Профілактика правопорушень серед дітей, яка передбачає реалізацію і розвиток програм та заходів, спрямованих на запобігання вчиненню злочинів і адміністративних правопорушень в дитячому середовищі, профілактиці деструктивної поведінки дітей, запобігання розповсюдженню таких негативних явищ як наркоманія, алкоголізм, ігроманія тощо.

2. Проведення інформаційних кампаній та навчальних заходів для дітей з питань безпеки, правопорядку та важливості дотримання законів, спрямованих на формування в них правосвідомої поведінки

3. Робота з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в органах поліції, розвиток програм для їхньої підтримки та соціальної адаптації.

4. Розвиток партнерства поліції з громадою, який передбачає співпрацю з громадськістю, школами, організаціями громадянського суспільства та іншими партнерами для забезпечення взаємодії та підтримки у реалізації програм ювенальної превенції.

5. Реагування на правопорушення вчинені дітьми і відносно дітей з обов'язковою розробкою ефективних систем втручання в разі вчинення правопорушень такими особами, включаючи альтернативні форми покарання та програми реабілітації.

Важливо зауважити, що стратегії та підходи можуть змінюватися відповідно до конкретних потреб та ситуацій в країні та у кожному регіоні.

Як приклад, однією з умов, що спричинила зміну підходів в діяльності підрозділів ювенальної превенції стало запровадження правового режиму воєнного стану в Україні, в результаті чого на перший план в діяльності зазначених підрозділах постали питання безпекової складової дітей.

У зв'язку із чим 07 квітня 2023 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію безпеки закладів освіти, зокрема в якій визначено такі проблеми, що потребують розв'язання, і стосуються сфери діяльності Національної поліції України:

- відсутність встановленого порядку організації охорони закладів освіти, зокрема із залученням органів поліції охорони (із встановленням комплексу тривожної сигналізації) з підключенням до пунктів централізованого спостереження та реагування;

- недостатній рівень охоплення закладів освіти превентивними поліцейськими послугами, спрямованими на запобігання та попередження вчинення правопорушень [1].

Зазначимо, що наразі Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України напрацьовується комплекс заходів із реалізації завдань, визначених Концепцією безпеки закладів освіти.

Одним із актуальних питань діяльності підрозділів ювенальної превенції на сьогоднішній день визначено подолання насильства щодо дітей в Інтернеті. Сьогодні в умовах стрімкого цифрового розвитку з'являються нові виклики та загрози благополуччю дітей, які вимагають пошуку дієвих інструментів їх подолання та забезпечення комплексного підходу до забезпечення безпеки дітей в кіберпросторі.

Поряд із зазначеними актуальними питаннями діяльності підрозділів ювенальної превенції також можемо виділити такі:

- розшук дітей, які зникли безвісти, депортовані або примусово переміщені, за допомогою інструментів та методів AI та OSINT;

- використання розвідданих на основі відкритих джерел, їх аналізу та новітніх технологій, включаючи розпізнавання обличчя;
- запровадження інноваційних методик та сучасних практик в діяльності поліції щодо формування безпечного освітнього простору для дітей;
- удосконалення превентивної роботи уповноважених органів Національної поліції України щодо протидії вчиненню самогубств і навмисних самоушкоджень дітьми з урахуванням сучасних ризиків та небезпечних тенденцій у кіберпросторі тощо.

Безумовно, що зазначений нами перелік актуальних питань діяльності підрозділів ювенальної превенції не є вичерпним, про те це, на нашу думку, найбільш важливі аспекти сьогодення в діяльності зазначених підрозділів, які потребують негайного вжиття комплексу організаційно-правових заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету міністрів України від 07 квітня 2023 року №301-р. *Офіційний вісник України*. 2023. № 40. Ст. 2182.

*ЗАГУРСЬКИЙ Олександр - доцент
кафедри права та публічного
управління ЗВО «Університет Короля
Данила», кандидат юридичних наук,
доцент*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

Погані рішення чиновників як місцевої, так і державних адміністрацій негативно впливають як на інтереси держави (вони зменшують бюджет, спричиняють економічні збитки), так і громадян, призводять до закриття компаній, позбавлення власності та, в крайньому випадку, ув'язнення, також спричиняють негативні соціальні наслідки.

«Офіційним обов'язком посадової особи є дотримання прав громадян, створення умов для задоволення їх потреб (безпека, охорона здоров'я, соціальна допомога, доступ до освіти, культура). Ефективні дії та кроки, спрямовані на усунення будь-якої протиправної поведінки, сприятимуть прозорості в адміністрації, покращать імідж посадової особи в очах громадськості та змусять державу сприймати як організацію, що відповідає її основним цілям – гарантуючи основні громадянські права та цінності та забезпечуючи безпеку» [1].

Адміністративне право спрямоване на створення однозначного розподілу ролей у державі та суспільстві, де існує постійний розподіл завдань і легко оцінити відповідальність на основі таких класичних правових інститутів, як завдання, обов'язок, компетенція, юрисдикція, шкода, збитки, вина, компенсація і т.п.

«Забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини є прямим обов'язком держави. Цей принцип поширюється на всі сфери суспільного життя, а оскільки суб'єкти публічного права приймають участь майже у всіх, аспект їхньої відповідальності повинен розглядатися окремо. Публічні суб'єкти права є проміжною ланкою, яка встановлена між державою та громадянами, адже вони взаємодіють із суспільством особливим чином та відіграють особливу роль у його становленні та життєдіяльності» [2, с. 233].

Відповідальність, як додатковий елемент адміністративно-правового статусу, установлює певний захист від їх протиправних діянь, оскільки не лише припиняє, а й попереджує різного роду правопорушення. Інститут адміністративно-правової відповідальності публічних суб'єктів права є запорукою належного виконання ними своїх повноважень.

Правовою підставою для відповідальності всіх перелічених суб'єктів, які виконують завдання у сфері державної влади. Якщо повноваження щодо здійснення публічних повноважень були передані іншому суб'єкту господарювання на підставі угоди, заподіяна шкода несе солідарну відповідальність, як суб'єкт господарювання, що розпоряджається виконанням завдань органу влади.

Результати Моніторингу сприйняття прогресу реформ, що проводить TNS спільно з Національною радою реформ, свідчать, що переважна більшість українців вважають, що ідеальний держслужбовець повинен дотримуватись законів, шукати шляхи для вирішення питання, а не для відмови, бути справжнім фахівцем у своїй справі та ставитись з повагою до громадян (Рис. 1).

Рис. 1. Портрет ідеального держслужбовця

Примітка: складена автором за [3].

Н. Христинченко під адміністративною відповідальністю публічних осіб, розуміє «регламентовану адміністративно-деліктними нормами реакцію з боку уповноважених суб'єктів на діяння посадової (службової) особи, які виявилися в порушенні нею встановлених законом заборон або невиконанні покладених на неї обов'язків, що полягає в застосуванні до посадової (службової) особи заходів державного примусу у вигляді адміністративних стягнень, які тягнуть за собою несприятливі наслідки особистого, майнового та іншого характеру і владний осуд винного суб'єкта з метою запобігання та припинення правопорушення» [4, с. 935].

Таким чином, відповідальність публічних суб'єктів права є одним з елементів правового регулювання суспільних відносин у сфері державного управління. Також, юридична відповідальність є складовою адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного права і виражається через застосування до них певних заходів державно-правового примусу за неналежне виконання своїх повноважень залежно від сфери діяльності, якою вони займаються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. I. Bogucka, T. Pietrzykowski. Etyka w administracji publicznej, Warszawa 2009. 290 s.
2. Цвік М., Петришин О., Авраменко Л. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. Харків: Право, 2009. 584 с.
3. Ідеальний держслужбовець очима українців: міф чи реальність? URL: <https://tns-ua.com/news/idealny-derzhsluzhbovets-ochima-ukrayintsiv-mif-chi-realnist>. (дата звернення: 20.11.2023).
4. Христинченко Н. Застосування адміністративної відповідальності до посадових. Форум права. 2011. № 2. С. 933-938.

КІБЛИК Дар'я – старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ІНСТИТУТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Фундаментальна основа інституту адміністративної відповідальності та її ознаки мають досить глибоке історичне коріння, яке за весь свій період пережило не одну правову трансформацію, що зумовлювалась наявністю різних форм держав у суспільстві.

Нині питання залишається відкритим, оскільки намагання нашої держави бути частиною загальноєвропейських цінностей, потребує здійснення реформ та нових поглядів на вдосконалення інституту адміністративної відповідальності яке здебільшого проявляється в гарантованості та забезпеченості правопорядку саме в тій сфері суспільних відносин, де перш за все присутнє державне регулювання й управління як засіб забезпечення, що стосується захисту прав і свобод людини й громадянина та ефективність захисту цих конституційних прав і свобод за умови якщо здійснюється притягнення до адміністративної відповідальності [4].

Питанням дослідження інституту адміністративної відповідальності займалися такі вчені як, В. Марчук, О. Якуба, Л. Коваль, В. Авер'янов та багато інших. В наукових працях досить часто наголошувалось про здійснення нормативно – правової трансформації інституту адміністративної відповідальності, але слід зауважити, що за наявності наукових праць, навчальних посібників, дисертацій сам інститут не досліджено в повному обсязі.

Наприклад, якщо брати до уваги трансформацію адміністративної відповідальності яку пов'язують з поліпшенням системи адміністративних стягнень, які є юридичною формою реалізації цієї відповідальності за рахунок їх розширення, ми маємо на увазі про чіткий регламент зазначених стягнень як до фізичної особи, так і юридичної особи за фактичне вчинення адміністративного проступку який полягає у стягненні – штрафу. Але, на практиці можуть застосовувати також:

- звільнення з посади та займати будь – яку посаду в органах державної влади;
- депортація іноземних громадян та осіб без громадянства за межі території

України – вважається як додаткове адміністративне стягнення.

Наразі, законодавство яке віднесене до сфери адміністративної відповідальності має значну кількість недоліків які проявляються в несистематичності навіть за умови наявного кодифікованого акту – (далі КУпАП України). Самі ж положення, що фактично охоплюють сферу адміністративного правопорушення мають місце в різних за своєю правовою природою нормативно – правових актах. На практиці така хаотичність призводить до невідповідностей у застосуванні санкцій за такий самий адміністративний проступок, а це дає нам вважати, що такий стан не може відповідати демократичній державі [2]. Тобто, це наводить на думку, що інститут адміністративної відповідальності не відповідає реаліями сучасності зокрема суспільному розвитку.

Також, нагальним залишається питання адміністративних стягнень за адміністративні правопорушення, на думку Грищук Н.І. «вони є занадто м'якими й невідповідними масштабам небезпечних наслідків, які завдаються адміністративними правопорушеннями. У перспективі, для юридичних осіб також необхідно розробити відповідну систему адміністративних стягнень» [3, с. 111]

З введенням на території України воєнного стану ВРУ було прийнято рішення про перегляд ряду правових норм зокрема і норм, що стосуються адміністративних правопорушень.

В січні 2022 року набрав чинності ЗУ № 2839-ІХ від 13.12.2022 року «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці», де було здійснено посилення суворості санкцій статей КУпАП; включення до диспозицій окремих частин статей 172-10, 172-11, 172-13 КУпАП застереження «крім воєнного стану»; в результаті такого включення ці диспозиції набули однотипного нормативного змісту: «діяння, передбачене (передбачені) частиною першою (частинами першою або третьою) цієї статті, вчинене (вчинені) в умовах особливого періоду, крім воєнного стану ... » [1].

Проте, такі видозміни на нашу думку потребують вдосконалення, адже, : «внесення змін до всіх санкцій статей 172-10 – 172-20 КУпАП у черговий раз продовжило ще одну досить поширену тенденцію законодавчої практики Верховної Ради України: закон, який вносить зміни до інших законів України, часто виходить за межі того предмету регулювання, що вказується в пояснювальній записці (на етапі, коли такий закон був ще законопроект) і відображається в його назві.» [5].

Висновки. Підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновок, що питання інституту адміністративної відповідальності потребує, швидкого переосмислення та вироблення чіткої правової концепції в вигляді нового кодифікованого акту який буде відповідати сучасній демократичній державі та суспільним відносинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2839-ІХ: станом на 26 листопада 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2839-20> (дата звернення 26.11.2023)

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х: станом на 26 листопада 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10> (дата звернення 24.11.23).

3. Грищук Н. Історико-правовий генезис інституту адміністративної відповідальності: порівняльно-правові аспекти. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 12. С. 111–115.

4. Коробцова, Д. В. "Перспективи розвитку інституту адміністративної відповідальності." Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: тези доп.

учасників Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Харків, 30 черв. 2017 р.). Харків, 2017. С. 141-143, 2017.

5. Новели в законодавстві про адміністративну та кримінальну відповідальність за військові правопорушення: хотіли як краще. URL: https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/novely-v-zakonodavstvi-pro-administratyvnu-ta-kryminalnu-vidpovidalnist-za-vijskovi-pravoporushennya-hotily-yak-krashhe/#google_vignette (дата звернення 24.11.23).

МЕРДОВА Ольга - *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ З ПИТАНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: НОВІ ІДЕЇ, НОВІ ВИКЛИКИ

В останні роки законодавство з питань вищої освіти динамічно розвивається в частині удосконалення освітнього процесу. Лише за останні три роки до основного базового нормативно-правового акту у цій сфері – Закону України «Про вищу освіту» сімнадцять разів вносилися зміни, які стосувалися таких узагальнених питань:

- приведення норм зазначеного нормативно-правового акту у відповідність до положень інших законів, які зазнали відповідних змін, або нових правових документів;

- наближення положень національного законодавства до європейських вимог, стандартів та підходів у вищій освіті;

- визначення і удосконалення механізмів забезпечення якості освіти;

- посилення гарантій учасників освітнього процесу;

- забезпечення утвердження української національності і громадянської ідентичності, виховання патріотизму, формування оборонної свідомості;

- врегулювання питань військової освіти і науки тощо.

Окрім цього слід відзначити, що протягом останнього року підготовлено ряд законопроектів у сфері вищої освіти, які наразі перебувають на розгляді у Верховній Раді України, в нормах яких закладено нові ідеї, які відзначаються своєю революційністю.

Серед таких законопроектів особливої уваги заслуговує проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)», головною метою якого є модернізація закладів вищої освіти задля підвищення якості та ефективності роботи системи вищої

освіти, збільшення довіри до вищої освіти з боку держави, суспільства та бізнесу. Так, законопроектом передбачено формування передумов модернізації мережі закладів вищої освіти на основі унормування змін в організацію функціонування територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти, коледжів, сфери управління вищою освітою, а також внесення змін до умов прийому на навчання для здобуття ступеня доктора філософії або доктора мистецтва [1].

Аналіз положень зазначеного проектного документу, на нашу думку, дає право стверджувати про дискусійність питання щодо ліквідації територіально відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти.

На думку ініціаторів законопроекту «Найбільш суперечливою частиною системи вищої освіти є територіально відокремлені структурні підрозділи (ТВСП) закладів вищої освіти. Їх створення було виправдано наближенням освітніх послуг до місця проживання здобувачів освіти. Сучасний розвиток інформаційних технологій та досвід організації дистанційного навчання в 2020-2023 роках довели доступність освітніх послуг закладів вищої освіти в будь-якій точці України та світу. Коледжі в системі вищої освіти не отримали значного поширення порівняно з закладами фахової передвищої освіти. Більшість ТВСП і коледжів є невеликими, дублюють спеціальності місцевих закладів вищої освіти та мають обмежені кадрові і матеріально-технічні ресурси для забезпечення високої якості вищої освіти. Для вирішення цієї проблеми в законопроекті пропонується реорганізація або припинення ТВСП, які здійснюють освітню діяльність у сфері вищої та фахової передвищої освіти, з одно-дворічним перехідним періодом, що дозволить трансформувати найбільш розвинені ТВСП і коледжі в самостійні та відповідальні університети, академії чи інститути, решту трансформувати в заклади фахової передвищої освіти, приєднати до місцевих ЗВО або припинити» [2]. Не заперечуючи такого підходу, зазначимо, що навряд чи такі зміни можуть бути прийнятними для вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, враховуючи такі аспекти:

- по-перше, не велику розгалуженість таких специфічних закладів вищої освіти, у структурі яких є територіально відокремлені структурні підрозділи, припинення функціонування яких може негативно позначитися на розвитку сектору безпеки і оборони в цілому;

- по-друге, реорганізація територіально відокремлених структурних підрозділів в самостійні в самостійні та відповідальні університети, академії чи інститути призведе до датоткового фінансового навантаження на державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання;

- по-третє, приєднання територіальних відокремлених структурних підрозділів до інших місцевих закладів вищої освіти взагалі є неможливим враховуючи специфічність освітнього процесу вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання.

У зв'язку із чим, вважаємо за доцільним перегляд положень проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)» в частині залишення функціонування територіально відокремлених структурних підрозділів для вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, як виключення із загального правила.

Крім того, прогресивністю характеризуються положення проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті», метою прийняття якого є розширення можливостей здобувачів вищої освіти у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій та автономії закладів вищої освіти в розробленні та реалізації освітніх програм шляхом деталізації поняття індивідуальної освітньої траєкторії, розширення практики міждисциплінарних освітніх програм на всі рівні вищої освіти, закріплення алгоритму визнання результатів попереднього навчання здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо [3].

В цілому позитивно оцінюючи вказаний законопроект, зазначимо, що його положення не позбавлено певних недоліків. Так, норми Закону України «Про вищу освіту» пропонується доповнити статтею 9-1 «Освітні програми», в якій визначається, що Назви освітніх програм у межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, встановлюються стандартами вищої освіти. На нашу думку, пропозиція щодо визначення назви освітніх програм у межах спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, у стандартах вищої освіти, по-перше, суперечить пропонованим в частині 2 ст. 9-1 положенням, а саме: «Заклади вищої освіти (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством, та вимог стандартів вищої освіти», оскільки визначення назви освітньої програми відноситься до процесу її розробки, та ч. 2 ст. 32, в якій пропонується визначити таке положення «Заклади вищої освіти мають рівні права, що становлять зміст їх автономії та самоврядування, у тому числі мають право: 1) самостійно або разом з іншими закладами освіти, науковими установами, підприємствами, іншими юридичними особами розробляти та реалізовувати освітні програми в межах ліцензії»; по-друге, пропонована норма суперечить принципу автономії закладів вищої освіти, закладеному у положеннях Закону України «Про вищу освіту».

Підсумовуючи зазначимо, що визнаючи необхідність удосконалення законодавства у сфері вищої освіти як беззаперечну умову подальшого її розвитку, вважаємо за доцільне застосовувати виважені, економічно і науково обґрунтовані підходи при підготовці законопроектів, які повинні враховувати сучасні тенденції розвитку вищої освіти та євроінтеграційні процеси в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МОН пропонує до громадського обговорення проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-zakonu-ukrayini-pro-vnesennya-zmin-do-deyakih-zakoniv-ukrayini-shodo-stvorennya-peredumov-dlya-modernizaciyi-merezhi-zakladiv-vishoyi-osviti> (дата звернення: 15.11.2023).

2. Звіт про громадське обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/11/15/Zvit-ho-proyekt.ZU.Pro.vnes.zmin.do.deyakikh.ZU-shchodo.stvor.peredumov.dlya.modern.merezhi.ZVO-15.11.2023-1.pdf> (дата звернення: 20.11.2023).

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2040609> (дата звернення: 20.11.2023).

НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ

Олександра - доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

З розвитком інституту адміністративного судочинства в Україні все більшу увагу привертають питання пов'язані із предметом регулювання даного правового інституту. Закордонний досвід свідчить про різні підходи до визначення предмета адміністративного судочинства, насамперед це стосується переліку спорів, які підлягають вирішенню адміністративними судами.

Публічно-правовий спір є видом правового спору, для якого характерні такі ознаки: спір виникає з публічно-правових відносин; сторонами спору є суб'єкти публічно-правових відносин, серед яких особливим правовим статусом наділені органи публічної адміністрації; сфера виникнення спору зумовлена реалізацією публічного інтересу; предметом спору є рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів публічно-правових відносин, які порушують або можуть порушити права, свободи та інтереси інших суб'єктів [1, с. 125].

Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин. Отже, справою адміністративної юрисдикції може бути переданий на розгляд до адміністративного суду спір, який виник між конкретними суб'єктами відносно їх прав та обов'язків в конкретних публічно-правових відносинах, в яких один суб'єкт законодавчо уповноважений владно керувати поведінкою інших суб'єктів.

Водночас приватноправові відносини вирізняються наявністю майнового чи немайнового інтересу учасника. Спір має приватноправовий характер, якщо він обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу, як правило майнового, конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо до порушення приватного права чи інтересу призвели управлінські дії суб'єктів владних повноважень. Тобто, до компетенції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих або вчинених ними при здійсненні владних управлінських функцій.

Відповідно до положень КАС України, публічно-правовий спір як предмет адміністративної юрисдикції є адміністративною справою. У науково-практичній літературі зазначають, що справі адміністративної юрисдикції властиві такі ознаки:

1) це публічно-правовий спір, тобто спір принаймні між двома учасниками публічно-правових відносин щодо цих відносин;

2) хоча б однією зі сторін цього спору є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства в тому числі на виконання делегованих повноважень;

3) цей спір передано на вирішення адміністративного суду шляхом звернення з адміністративним позовом, за яким суд відкриває провадження [2].

На відміну від України розгляд публічно-правових спорів в інших країнах передбачає різні підходи до вибору організаційної форми адміністративної юстиції і вирішальну роль у цьому контексті відіграють національні особливості, до яких можна віднести історичні етапи розвитку кожної держави на шляху до покращення демократичних засад їх функціонування, дотримання принципу законності, пріоритетності обслуговуючої функції над функцією управління в діяльності всіх органів публічної влади, чіткого визначення їх повноважень та дієвість інституту відповідальності органів публічної влади за результати своєї діяльності.

Особливості реалізації змісту, способу та форми адміністративно-правового захисту прав і свобод людини у судовому порядку в зарубіжних країнах залежать від

виду системи адміністративної юстиції. Є чотири таких способи (що корелюється із системами адміністративної юстиції, наведеними вище).

Першим способом захисту порушеного права є захист шляхом звернення до спеціально створеного суб'єкта оскарження. У такому разі система адміністративної юстиції умовно є «складником» органу державної влади, і адміністративні суди не функціонують як окремі суб'єкти провадження [3].

Другим способом захисту порушеного суб'єктивного публічного права є звернення до суду загальної юрисдикції – у порядку цивільного судочинства (наділені таким правом звернення фізичні особи та юридичні особи). Цей спосіб досить успішно реалізується в Бельгії, Нідерландах тощо.

Третій спосіб реалізації розгляду та вирішення публічно-правових спорів полягає у зверненні до спеціальних комісій (трибуналів), що функціонують як складники системи загальних судів (Сполучені Штати Америки, Великобританія та інші країни англо-саксонської системи адміністративної юстиції). І нарешті, останній спосіб захисту порушеного суб'єктивного публічного права визначає відокремлена гілка судів адміністративної юрисдикції (Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Королівство Іспанії) [4, с. 3]. До цієї групи, безумовно, відноситься і Україна [3].

Окремим предметом розгляду публічно-правових спорів є правові відносини, що виникають з приводу відчуження земельних ділянок, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, урегульовані відповідним Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» [5]. Ця категорія справ є однією з невеликої кількості адміністративних справ, підставою для розгляду якої є позов не фізичної особи чи юридичної особи до суб'єкта владних повноважень, а навпаки, суб'єктом подання позову виступає саме суб'єкт владних повноважень. Кількість розглянутих апеляційними адміністративними судами даної категорії справ у 2020 році становила 159 справ, що у порівнянні з понад 4 тис. справ, розглянутих апеляційною інстанцією є невеликою [6]. Однак з урахуванням резонансності цих справ, складності їх розгляду, викликаній по суті порушенням хоча і в судовому порядку основного із найбільш охоронюваних прав громадян – права власності та вагомістю результатів їх вирішення для розвитку громад дана категорія справ та процесуальний порядок судового їх провадження викликає не аби який науковий інтерес та має прикладне значення з огляду на можливість визначення вад такого провадження та висловлення науково обґрунтованих пропозиції щодо його удосконалення.

У порівнянні з іншими країнами Україна пішла шляхом реалізації континентальної моделі адміністративної юстиції, тобто запровадження інституту адміністративної юстиції у вигляді діяльності системи спеціалізованих адміністративних судів, розвиток якої має призвести до виокремлення

внутрішньосистемної градації компетенції щодо розгляду окремих категорій адміністративних справ, що в кінцевому результаті за слушною думкою С.В. Бакуліної, має підвищити рівень законності їх розгляду та в перспективі виключить або принаймні мінімізує спір про судову підвідомчість цієї категорії справ [7, с. 33].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що чинне українське законодавство в цілому дозволяє підвладним особам захищатися від зловживань з боку представників влади шляхом оспорування правомірності їх діяльності в адміністративному (позасудовому) й судовому порядку. Останній здається більш виразним, на це наголошує й зарубіжна практика, адже описується у кодифікованому акті, що дозволяє мінімізувати неузгодженість правових норм, ліквідувати прогалини в регулюванні тощо. Водночас, як свідчить практика, інституційні механізми судового розгляду публічно-правових спорів потребують вдосконалення, у тому числі через урахування надбань позитивної зарубіжної практики, насамперед в частині оптимізації здійснення правосуддя з урахуванням рекомендаційної практики органів Ради Європи, Європейського Суду з прав людини, а також інших міжнародних громадських та міждержавних організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Квак В. В. Поняття «публічно-правовий спір» та «адміністративно-правовий спір» в законодавчій термінології / В. В. Квак // *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 125-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2011_7_33.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / за ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової ; С. В. Ківалов, О. І. Харитонова, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. Х. : Одиссей, 2005. 552 с.
3. Бояринцева М.А. Розгляд та вирішення адміністративних спорів у зарубіжних країнах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 116-120.
4. Селіванов А.О. Адміністративне судочинство – новий інститут реалізації судової влади. *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 10. с. 2–5.
5. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 1. Ст. 2.
6. Звіт апеляційних адміністративних судів про розгляд судових справ за 2020 рік (Форма № 2 аас). Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/IV_kvartal_20.
7. Бакуліна С. В. Зарубіжний досвід діяльності судів щодо розгляду земельних спорів. *«The scientific heritage»: міжнародний научний мультидисциплінарний журнал*. 2017. № 13. Р. 2. С. 31–34.

ОКОПНИК Олена - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

Протягом історії існування цивілізованого суспільства поняття «безпека» й «порядок» вважались однією з найважливіших цінностей і метою діяльності людей, соціальних груп та держав. Саме тому питання забезпечення безпеки й порядку цікавило кожну частину соціальної структури суспільства – від конкретного індивіда до широкого об'єднання людей.

Події сучасної України доводять, що публічна безпека та порядок є фундаментальними інститутами суспільства, які зумовлюють стабільність його розвитку, ефективну діяльність держави, її публічних органів. Охорона фізичних і юридичних осіб є ключовими постулатами держави, що мають першочергове значення в забезпеченні суспільного блага [8, с.6].

Необхідність підвищення рівня дотримання публічного порядку, підтримання стабільності у суспільних відносинах, що складаються під час перебування людей у публічних місцях, зумовлює об'єктивну потребу в подальшому вдосконаленні тактики діяльності Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку і забезпечення публічної безпеки як у звичайних, так і в особливих умовах, таких як військовий час [7, с.6].

24 лютого 2022 року, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Президентом України було видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 [4].

Пункт 3 даного Указу зазначає, що «у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України [3], а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [5].

Невдовзі, після початку війни в усіх областях України було запроваджено комендантську годину. Така комендантська година протягом 2022-2023 років зазнавала змін, а також у кожній області є відмінною.

Відповідно до п. 5 ч.1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» під комендантською годиною слід розуміти заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень [5].

Отже, протягом комендантської години громадяни повинні залишатися вдома та утримуватися від будь-яких дій, які можуть загрожувати їх особистій безпеці, а також безпеці інших осіб.

Але якщо в законі зазначено «заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях», то значить повинна бути і відповідальність у разі невиконання даної норми.

Проаналізувавши види юридичної відповідальності, потрібно зазначити, що жоден нормативно-правовий акт в українському законодавстві не передбачає відповідальність за порушення комендантської години.

Водночас працівники Національної поліції мають право перевірити документи осіб і оглянути транспортні засоби, вилучити предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, та затримати до органів Нацполіції, зокрема для встановлення особи і, відповідно, встановити правомірність перебування на вулицях та в інших громадських місцях під час комендантської години.

Наразі у Кодексі про адміністративні правопорушення (КУпАП) не передбачено відповідальності за порушення комендантської години [2]. Покарання можливе лише за відмову виконувати законне розпорядження чи вимоги працівників Національної поліції України.

Якщо громадянин чинить опір працівникам поліції під час перевірки документів, то його можна притягнути до адміністративної відповідальності за ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків [2].

Але якщо громадянин порушив комендантську годину, і водночас не здійснив жодного іншого правопорушення, виконує законні вимоги поліції, зокрема надає документ, що посвідчує особу, не чинить опір поліцейському, надає транспортний засіб для огляду тощо, то поліція в такому разі може обмежитися лише усним зауваженням, та попросити піти додому [1].

Тоді взагалі незрозуміло, навіщо вводити комендантську годину, лише, щоб працівники поліції мали підставу для перевірки документів, зупинки автомобіля, затримання тощо?

Водночас цей недолік пропонується виправити проектом Закону № 7356 від 09.05.2022 року «Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану», яким встановлюється відповідальність за порушення комендантської години шляхом доповнення КУпАП ст. 210-2 «Порушення встановлених обмежень в умовах дії

воєнного стану». Санкція за таке правопорушення – штраф від 170 до 510 грн, а у разі повторності протягом року – від 850 до 1700 грн (для посадових осіб – від 1700 до 3400 грн) [6].

Сподіваємось, що даний проєкт буде прийнято на засіданні Верховної Ради України і усуне правову колізію, а саме – при порушенні наявній у законі забороні повинна обов'язково наступити відповідальність

Адже, основна мета комендантської години, це мінімізація цивільних осіб в публічних місцях, і є необхідним заходом публічної безпеки в умовах воєнного стану,

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко К. В Україні хочуть запровадити кримінальну відповідальність за порушення комендантської години: що потрібно знати. URL: <https://tsn.ua/exclusive/v-ukrayini-hochut-zaprovaditi-kriminalnu-vidpovidalnist-zaporushennya-komendantskoyi-godini-scho-potribno-znati-2426953.html>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення Закон Верховної Ради УРСР від 07.12.1984 р № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3ф89-19#Text>.

6. Проєкт Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану» від 09.05.2022 р. № 7356. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39569>.

7. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е.Ю. Соболю, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2017. 277 с.

8. Хатнюк Ю. А. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку: курс лекцій. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 168 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3380/1/Актуальні%20проблеми%20ОГП.pdf>.

ПИЖОВ Сергій - викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНО-СЕРВІСНИХ ПОСЛУГ

Зарубіжний досвід надання публічно-сервісних послуг у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху слугує важливим джерелом удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності регіональних сервісних центрів МВС.

Загалом, характеризуючи процес формування законодавства країн-членів ЄС у сфері надання публічно-сервісних послуг, слід відзначити, що він відбувався шляхом прийняття хартій про надання послуг.

Аналіз змісту хартій у сфері врегулювання публічно-сервісних відносин дозволяє констатувати, що ключові принципи, зазначені у вищевказаних документах мають схожу юридичну природу та охоплюють два напрямки підвищення якості публічно-сервісних послуг, перший з яких репрезентує фізичну доступність адміністративних послуг для громадян, а другий – інформаційну доступність, яка проявляється у спрощеному порядку надання публічно-сервісних послуг, їх відкритості для громадян, наявності механізму консультування та надання вичерпної інформації про послуги тощо.

У той же час, важливе завдання процесу реформування публічно-сервісних правовідносин у сфері безпеки дорожнього руху полягає у створенні єдиного механізму нормативно-правового регулювання організації та надання адміністративних послуг органами публічного управління в країнах ЄС. З цією метою, наприклад, Європарламентом прийнято директиву 1999/37/ЄС від 29 квітня 1999 року про реєстраційні документи на транспортні засоби [1], яка встановлює єдині спрощені вимоги на території Євросоюзу щодо процедури реєстрації (перереєстрації) транспортних засобів, шляхом запровадження єдиної форми реєстраційного документа на транспортні засоби, які видають держави-члени.

Зокрема, статтею 2 коментованого міжнародно-правового документу визначено дефініції, які, наразі, відсутні у чинному національному законодавстві, спрямованому на врегулювання публічно-сервісних правовідносин у сфері безпеки дорожнього руху, а саме: «реєстрація транспортного засобу», «свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу», «володілець свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу», «скасування реєстрації транспортного засобу». Вважаємо, що вказані термінологічні конструкції

мають знайти відображення у національному законодавстві, зокрема, у постанові Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388.

Іншим прикладом уніфікованого підходу до врегулювання адміністративно-правових відносин щодо надання публічно-сервісних послуг у сфері безпеки дорожнього руху серед країн-членів ЄС, слугує Директива 2009/40/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про перевірку технічного стану моторних транспортних засобів та їхніх причепів на придатність до експлуатування» [2], положення якої спрямовані на вироблення країнами-членами єдиних законодавчих вимог до здійснення контролю у сфері придатності колісних транспортних засобів та їхніх причепів до експлуатації на вулично-дорожній мережі.

Відповідно до положень Директиви 2009/40/ЄС, обов'язковий технічний контроль транспортних засобів має здійснюватися один раз на рік та включати в себе перевірку ідентифікаційних номерів складових частин щодо їх відповідності записам, зробленим у реєстраційних документах.

Варто зазначити, що проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері забезпечення експлуатації колісних транспортних засобів відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (реєстр. №7317 від 17.11.2017), націлений на значне покращення організації державного регулювання у сфері безпеки дорожнього руху [3].

Варто пригадати, що до 2011 року в нашій державі діяла система державного технічного огляду, проте не в якості публічно-сервісної послуги, а у вигляді методу контролю держави, в особі колишньої Державтоінспекції, за технічним станом транспортних засобів. З огляду на недосконалість та корумпованість існуючої на той момент системи перевірки технічного стану транспортних засобів, вона була реформована та здобула форму обов'язкового технічного контролю, встановленого для певних категорій транспортних засобів, що на теперішній час також не відповідає вимогам часу, оскільки протирічить нормам європейського законодавства та негативно впливає на комплексне забезпечення контролю за технічним станом транспортних засобів.

Зважаючи на те, що на теперішній час законодавством усіх країн-членів передбачено регулярне проходження обов'язкового технічного контролю для усіх транспортних засобів, запропоновані зміни мають сприяти удосконаленню відносин у сфері надання публічно-сервісних послуг та покращити рівень забезпечення безпеки дорожнього руху.

Що стосується процедури реєстрації (перереєстрації) транспортних засобів, то, наприклад, у Великій Британії вона врегульована нормами Положення про регламент дорожнього транспорту [4] та здійснюється, як і в деяких європейських країнах, цивільним органом, у якості якого виступає структурний підрозділ Міністерства транспорту, а саме: Агентство з ліцензування права керування та транспорту.

Варто підкреслити, що форма реєстраційного документа на транспортний засіб у Сполученому Королівстві повністю відповідає вимогам Директиви № 1999/37/ЄС, однак порядок проходження процедури реєстрації транспортного засобу не відповідає вказаному міжнародно-правовому акту, в частині строків отримання реєстраційного документа на транспортний засіб, який становить 6 тижнів. Для порівняння, аналогічна процедура в Швеції займає 2-3 дні.

Процедура реєстрації та перереєстрації транспортних засобів у Швеції є однією із найбільш спрощених у Європейському Союзі. Для здійснення цього процесу необхідність використання будь-яких документів, окрім свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, є недоцільною.

При першій реєстрації транспортного засобу його власнику видається реєстраційний сертифікат на транспортний засіб, що є аналогом свідоцтва про реєстрацію, друга сторінка якого є незаповненою і використовується при продажі автомобіля, як договір купівлі-продажу, куди вписуються відомості про покупця, дата укладання договору та підписи сторін. Процедура реєстрації вважається завершеною після надіслання другої сторінки реєстраційного сертифікату до Транспортного агентства [5, с. 136].

Процес організації надання публічно-сервісних послуг у сфері безпеки дорожнього руху у Франції має свої особливості, пов'язані з надмірним бюрократизмом. Зокрема, процес реєстрації транспортних засобів являє собою складну та бюрократичну процедуру, врегульовану наказом Міністерства навколишнього середовища, енергетики та регіонального планування від 09.02.2009 «Про правила реєстрації транспортних засобів» [6], який покладає на майбутнього власника транспортного засобу обов'язок щодо збору розширеного пакету документів, що є підставою для набуття права власності на транспортний засіб.

Серед документів, які готує продавець транспортного засобу, а новий власник подає до місцевого префекту для його перереєстрації слід виділити окрему форму документу про підтвердження купівлі-продажу транспортного засобу, бланк якого можна отримати в місцевій префектурі, а також документ, що підтверджує проходження технічного огляду транспортного засобу [5, с. 138].

Отже, досвід Великої Британії, Швеції та Франції щодо організації надання публічно-сервісних послуг у сфері безпеки дорожнього руху свідчить про пріоритетне значення цього процесу в діяльності вищих органів публічного управління цих країн. Під час проведення реформи у сфері надання публічно-сервісних послуг урядами цих країн одночасно здійснено заходи щодо розвитку відповідних елементів інфраструктури, що включає утворення мережі організацій та закладів, діяльність яких спрямована на спрощення процесу надання адміністративних послуг, в тому числі й у сфері безпеки дорожнього руху, шляхом проведення спеціальних досліджень, формування інформаційних баз даних, надання консультацій, здійснення навчання як надавачів, так і запитувачів публічно-сервісних послуг.

Наприклад, спрощення адміністративної процедури реєстрації та перереєстрації транспортних засобів властиво майже для всіх країн Європейського Союзу, що виражається у поступовій імплементації країнами-членами Директиви 1999/37/ЄС та Директиви 2009/40/ЄС, в частині встановлення вимог щодо здійснення реєстрації транспортних засобів спеціалізованими цивільними державними органами без проведення обов'язкового технічного огляду та процедури перевірки ідентифікаційних номерів складових частин ТЗ. Запровадження аналогічного порядку реєстрації (перереєстрації) транспортних засобів в Україні, вважалося б, на нашу думку, найбільш оптимальним варіантом, за умови запровадження регулярного обов'язкового технічного контролю усіх видів транспортних засобів.

Підсумовуючи зазначимо, що Україна активно запроваджує позитивний досвід країн ЄС щодо адміністративно-правового регулювання діяльності органів публічного управління у сфері надання публічно-сервісних послуг, вносячи відповідні зміни та доповнення до положень національного законодавства, проте вважати цей процес завершеним поки зарано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Директива Ради 1999/37/ЄС від 29 квітня 1999 року про реєстраційні документи на транспортні засоби : Директива Європейського Союзу від 29.04.1999 № 1999/37/ЄС. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_005-99.
2. Директива 2009/40/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Про перевірку технічного стану моторних транспортних засобів та їхніх причепів на придатність до експлуатування" : Директива ЄС від 06.05.2009 № 2009/40/ЄС. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_a24.
3. Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: https://mtu.gov.ua/news/32726.html?fbclid=IwAR2naZO5w3EYYpDWj-25TDjNLY4HG5e6yAp_iQGanJIEsuTt_-VGmPpHFo.
4. The Road Vehicles (Display of Registration Marks) Regulations 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2001/561/contents/made>.
5. Коптев А.М. Адміністративні послуги сервісних центрів МВС в сфері безпеки дорожнього руху: дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 216 с.
6. Finnish public governance - a background report, March, 2010. URL: [//www.vm.fi](http://www.vm.fi).

ПИЛИП Вікторія - доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету, кандидат юридичних наук

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ ІНСТИТУЦІЯМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ВЗАЄМОДІЇ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Пріоритетними напрямками державної політики є розроблення дієвих механізмів участі інститутів громадянського суспільства в реалізації багатьох державних функцій. Однією з таких є правоохоронна функція, прерогативу у виконанні якої закріплено за сектором безпеки, що уособлений правоохоронними органами. Наразі відбувається розроблення та введення в дію законодавчих актів, що визначають порядок діяльності правоохоронних органів, з одночасним визначенням особливостей взаємодії останніх з інститутами громадянського суспільства. Саме такий напрям діяльності, на нашу думку, здатний забезпечити створення функціонуючого правового механізму участі формалізованих структур громадянського суспільства в реалізації правоохоронної функції.

Разом із сектором безпеки, до реалізації правоохоронної функції досить активно залучаються ще й органи державної влади й органи місцевого самоврядування, які у взаємодії здатні провадити окремі дії та заходи, спрямовані на формування безпекового середовища в державі. Водночас варто відмітити, що суттєвим недоліком, який наразі притаманний чинній правовій системі України є відсутність правових механізмів взаємодії формалізованих структур громадянського суспільства та органів державної влади та місцевого самоврядування у контексті провадження правоохоронної діяльності. На нашу думку, визначена проблема є однією з перспектив для проведення подальших наукових досліджень та може визнаватися як майбутній вектор вдосконалення чинного національного законодавства.

Активне залучення громадян до діяльності органів державної влади сприятиме також виявленню недоліків у роботі останніх, що зумовлюють як зниження ефективності діяльності та проведених реформ, так і до порушень норм законодавчих актів, що можуть бути розцінені як дисциплінарні правопорушення, адміністративно-карані або взагалі міститимуть ознаки кримінальних правопорушень.

У контексті визначення ефективних механізмів формування та підтримання належного рівня безпекового середовища, актуалізоване також завдання щодо визначення стратегічних орієнтирів зовнішньої та внутрішньої політики держави. При цьому, вважаємо за потрібне наголосити на необхідності покладатися у цьому напрямі першочергово на власні сили, адже враховуючи обставини та явища, які мають місце

у реаліях сьогоденного світу, а також інші обставини, підтримка партнерів може в будь-який момент припинити задовольняти потреби нашого суспільства та держави.

Зусилля органів публічного адміністрування у взаємодії з інститутами громадянського суспільства мають бути спрямовані на з'ясування рівня та масштабів існуючих або потенційних воєнних загроз. Відбуватися це може як шляхом здійснення комплексного аналізу відповідними фахівцями у сфері оборони та безпеки, а також на підставі взаємодії з окремими представниками суспільства. Разом із тим, такі дослідження, моніторинги й аналізи мають бути спрямовані не тільки на виявлення критичних моментів, що можуть негативно позначитися на національній безпеці України, але й виявляти та прогнозувати результати провадження конкретних дій і заходів, що мають сприяти унеможливленню негативного впливу виявлених загроз.

Ще одним напрямом сумісної узгодженої діяльності інститутів громадянського суспільства та органів державної влади мають стати організація та проведення заходів просвітницького характеру. Це можуть бути лекції, семінари, симпозіуми для конкретної групи суспільства, визначених та об'єднаних за спільним критерієм. Наприклад, зараз досить активно проводяться інформаційно-роз'яснювальні заходи з мінної безпеки. Однак вони не повинні мати безсистемний або поодинокий характер. Важливим є планування та програмування відповідних заходів подібного характеру залежно від наявних та актуалізованих для соціуму проблемних запитань.

Важливим також є залучення інститутів громадянського суспільства до проведення реформ, спрямованих на підвищення ефективності діяльності органів публічної влади. Практика засвідчує, що досить часто їх проведенню передують вивчення досвіду зарубіжних країн, урахування рекомендацій і пропозицій держав-партнерів і міжнародних співтовариств, потенційним членом яких має намір стати наша держава. Однак при цьому влада нехтує думкою суспільства. Це є неприпустимим, адже орієнтуватися потрібно на населення, яке є єдиним джерелом влади в Україні, має свої потреби та особливий історичний розвиток, а отже, і ментальність. Не завжди апробований зарубіжний досвід у тому чи іншому питанні, здатний призвести до отримання такого ж результату. Тобто досвід скандинавських країн одразу не може бути впроваджений у нашій державі, адже представники суспільства можуть виявитися неготовими до нововведень, що мають відмінність у цінних орієнтаціях або інших.

Ще одним пріоритетним напрямом у забезпеченні національної безпеки є підвищення рівня життя населення та правової культури суспільства. Ці фактори ми не випадково об'єднали разом, адже рівень життя певною мірою визначає ціннісні орієнтири суспільства. Влада за участю інститутів громадянського суспільства, має здійснювати залучення закордонних інвестицій, виявляти фактори, що призводять до формування дефіциту фінансових ресурсів і нецільового використання державного бюджету. Окрему увагу слід приділяти заходам, спрямованим на захист національної економіки. Ці завдання гостро актуалізуються за умов повоєнної відбудови нашої держави, а тому їх слід брати до уваги вже зараз.

Таким чином, виходячи з курсу євроінтеграції, потреб формування безпекового середовища, подальшого курсу державотворення в напрямі побудови демократичної та правової держави, важливим є активне залучення до реалізації функцій держави, серед яких і правоохоронна, формалізованих структур громадянського суспільства.

РЯБЧЕНКО Олена – професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Частиною третьою ст.17 Конституції України встановлено: «Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [1].

Отже, термін «правоохоронний орган» застосовується суто у його функціональному призначенні щодо забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України. Також передбачено чітке закріплення правової вимоги визначати актом вищої юридичної сили – законом організації та порядку їх діяльності.

Звернення до чинного законодавства не надає чітке визначення поняття «правоохоронні органи», натомість відповідні визначення були надані у законах, які наразі втратили чинність:

– правоохоронні органи – органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій (ст. 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 2003 р. [2]);

– правоохоронні органи – державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції (ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [3]).

У п.п. 17, 18 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 2018 року [4] міститься лише посилання, що «правоохоронні органи» входять до сил безпеки та оборони.

Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» надає відкритий перелік правоохоронних органів та зазначає, що до них, окрім наведених, належать «інші органи, які здійснюють правозастосовні або

правоохоронні функції» (ч. 1 ст. 2), хоча зміст правоохоронної функції залишився поза увагою законодавця.

Відкритий перелік правоохоронних органів містить:

- органи прокуратури,
- органи Національної поліції,
- органи служби безпеки,
- органи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України,
- Національне антикорупційне бюро України,
- органи охорони державного кордону,
- Бюро економічної безпеки України,
- органи і установи виконання покарань,
- слідчі ізолятори,
- органи державного фінансового контролю,
- органи рибоохорони,
- органи державної лісової охорони,
- інші органи, що здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції [5].

На підставі аналізу норм чинного законодавства, якими урегульовано правовий статус правоохоронних органів, та норми ч. 3 ст. 17 Конституції України, якою передбачено, що на правоохоронні органи держави, поряд із військовими формуваннями, покладено забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України, можна виокремити наступні правоохоронні функції, які реалізуються шляхом здійснення правоохоронної діяльності:

- розслідування кримінальних справ;
- застосування заходів адміністративного примусу;
- здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- оперативно-розшукова та розвідувальна діяльність;
- забезпечення публічної безпеки та її охорона; - виконання вироків, постанов, ухвал судів;
- митний контроль (як елемент системи забезпечення митної безпеки);
- контроль і нагляд за виконанням законів.

Узагальнення норм чинного законодавства щодо правового статусу правоохоронних органів, наведених у ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», дозволяє визначити наступні їх ознаки:

- вони є інституційно відокремленим державним органом (органом державної виконавчої влади або іншим державним органом, статус якого як правоохоронного органу передбачений у профільному законі. Наприклад, Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ), відповідно ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових

У цьому визначенні відсутні відомості про належність НАБУ до правоохоронних органів;

- мета їх діяльності – реалізація функції держави щодо захисту національної безпеки (функція захисту національної безпеки має на меті охорону життєво важливих інтересів суспільства і держави, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз національним інтересам) [6];

- вони діють від імені та за дорученням держави, є носієм відповідних державно-владних повноважень щодо здійснення правової охорони і захисту національних інтересів від будь-яких посягань;

- створюються відповідно Конституції України, законами, у яких урегульовано їх функціональне призначення та правовий статус;

- структура, порядок діяльності й компетенція правоохоронних органів визначаються, відповідно Конституції України, законами України, підзаконними нормативно-правовими актами, прийнятими на виконання норм законів;

- наділяються необхідною оперативною самостійністю, що виражається в їх законодавчо встановленій компетенції;

- діяльність правоохоронних органів має суворо підзаконний характер, вони здійснюють свої функції на підставі та на виконання закону;

- реалізуючи свою компетенцію, вони мають право приймати юридичні акти, які тягнуть за собою юридичні наслідки, а їх законні й обґрунтовані рішення є обов'язковими для виконання на всій території України;

- під час виконання функції щодо захисту національної безпеки мають право діяти юридично-владно, застосовуючи різні правові засоби нормотворчого, виконавчого (розпорядчого) та юрисдикційного (правоохоронного) характеру;

- мають власну внутрішню структуру, штат службовців, сформований шляхом їх конкурсного добору або призначення на посаду для здійснення конкретної юридично-владної діяльності. Окремим категоріям службовців правоохоронних органів присвоюють спеціальні звання, такі службовці проходять службу, яка має мілітаризований характер. Діяльність службовців щодо здійснення правоохоронної діяльності має професійний характер і відповідну професійну підготовку. Законодавством передбачені підвищені соціальні гарантії, наявність яких обумовлена роллю і значенням для забезпечення національної безпеки правоохоронної діяльності, яку здійснюють службовці при виконанні службових обов'язків;

- мають офіційне найменування та повноваження використовувати відповідні атрибути з державною символікою. Фінансування правоохоронних органів здійснюється з державного бюджету.

Серед ознак, які відрізняють правоохоронні органи від інших державних органів, можна виділити, насамперед, мету функціонування – реалізація функції держави щодо захисту національної безпеки. Зазначена мета обумовлює переважно владний характер їх діяльності та компетенцію щодо застосування заходів державного примусу (насамперед адміністративного, кримінального). Наприклад, ст. 2 Закону

України «Про Національну поліцію» завданнями поліції є надання поліцейських послуг у таких сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» порядку громадські об'єднання. Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо (ст. 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» від 22.06.2000 р. № 1835-III [7]).

Чинне законодавство не наділяє такі громадські формування правом застосовувати державний примус, приймати обов'язкові юридичні акти під час здійснення діяльності щодо охорони громадського порядку та державного кордону. Враховуючи зазначене, громадські формування не можна віднести до правоохоронних органів.

Правоохоронні органи в Україні – це система спеціально утворених державою уповноважених державних органів (їх посадових осіб), основною функцією яких є охорона правопорядку, захист національної безпеки шляхом здійснення юридично-владної діяльності, застосування на підставі, у межах і способами, передбачений законодавством, правових засобів виконавчо-розпорядчого та юрисдикційного (правопримусового) характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351. (Втратив чинність).

3. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19.06.2003 р. № 975-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 46. Ст. 366. (Втратив чинність).

4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

5. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50.

6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (гол.) [та ін.]. 2017. 952 с., с. 824

7. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону : Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III. *ВВР України*. 2000. № 40 (06.10.2000). Ст. 338.

САХНО Артем - доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПРИМУСОВОЇ ЕВАКУАЦІЇ ДІТЕЙ З ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Розв'язання важливого наукового завдання, пов'язаного із правовим регулюванням примусової евакуації дітей з територій ведення активних бойових дій вважаємо за доцільне розпочати з аналізу нормативно-правового забезпечення в окресленій сфері суспільних відносин. Зокрема, обґрунтованою виглядає позиція С.А. Скриля, який зазначає, що правове забезпечення організаційної структури керованої системи передбачає насамперед закріплення в нормативних актах структури, правосуб'єктності та юридичної відповідальності суб'єктів управління [1, с. 80].

В.В. Цветков висловлює слушну думку про те, що правові акти обумовлюють юридичні наслідки у вигляді встановлення, зміни, відміни правових норм або встановлення змiну, припинення конкретних правовідносин в сфері державного управління [2, с. 18-20].

Судження вищевказаних авторів про значення нормативно-правового забезпечення в публічному управлінні дозволяють зробити висновок про першорядну роль правових актів у сфері примусової евакуації дітей з територій ведення активних бойових дій, положення яких спрямовані на врегулювання відповідного адміністративно-правового механізму.

Зокрема, статтею 2 Кодексу цивільного захисту України визначено поняття евакуації, як організованого виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення [3].

Відповідно до підпункту 19 частини першої статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану проводити евакуацію населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони [4].

Низка статей Сімейного кодексу України визначають перелік обов'язків батьків щодо виховання та розвитку дитини та визначають засади відповідальності за їх невиконання або неналежне виконання. Зокрема, відповідно до статті 150 Сімейного Кодексу України, батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя; поважати дитину [5].

Крім того, у статті 170 Сімейного Кодексу України врегульовано порядок та підстави відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав. Відповідно до частини 2 названої статті, у виняткових випадках, при безпосередній загрозі для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування або прокурор мають право постановити рішення про негайне відібрання дитини від батьків. У цьому разі орган опіки та піклування зобов'язаний негайно повідомити прокурора та у семиденний строк після постановлення рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав. Перебування дитини у зоні бойових дій і збройних конфліктів є безпосередньою загрозою для життя або здоров'я дитини.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» від 30 жовтня 2013 року № 841 врегульовано механізм здійснення організованого вивезення (виведення) населення із зон можливого впливу наслідків надзвичайної ситуації або надзвичайної ситуації і розміщення його поза зонами дії вражаючих факторів джерел надзвичайної ситуації у разі виникнення безпосередньої

загрози життю та заподіяння шкоди здоров'ю населення, а також заходів з евакуації матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення [6].

Також, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про тимчасове переміщення (евакуацію) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення» від 01 червня 2023 року № 546 визначено механізм забезпечення безпеки дітей та осіб, які проживають або зараховані на цілодобове перебування до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування (далі - діти та особи), під час воєнного стану шляхом вжиття у разі потреби заходів до їх тимчасового переміщення (евакуації), забезпечення розміщення, належного догляду, виховання, а також повернення за місцем їх постійного проживання (перебування), а в разі виїзду за межі України - в Україну [7].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного штабу з питань проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану» від 29 липня 2022 року № 854 з метою сприяння координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів, та громадських об'єднань з питань організації та проведення обов'язкової евакуації населення створено тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України – Координаційний штаб з питань проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану [8].

Планування, організація та проведення заходів з евакуації здійснюється відповідно до наказу МВС «Про затвердження Методики планування заходів з евакуації» від 10 липня 2017 року № 579. Методика установлює загальні вимоги до розроблення документів щодо планування заходів з евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей із зон надзвичайних ситуацій. Планування заходів з евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій та із зон збройних конфліктів (далі - планування евакуації) покладається на центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання [9].

Висновки. Таким чином, можна висновувати, що нормативно правове забезпечення складає основу правового регулювання механізму примусової евакуації дітей з територій ведення активних бойових дій.

Основні завдання нормативно-правового забезпечення в окресленій сфері суспільних відносин полягають у виробленні дієвого адміністративно-правового механізму, спрямованого на ефективну реалізацію примусової евакуації дітей з територій ведення активних бойових дій суб'єктами забезпечення цього процесу.

При цьому, варто констатувати, що правове регулювання механізму примусової евакуації дітей з територій ведення активних бойових дій має низку нерегульованих

процедурних питань, головне з яких полягає у можливості здійснення такого вилучення у позасудовому порядку. Також, на законодавчому рівні мають бути удосконалені підстави відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скриль С.А. Теоретичні проблеми ефективності законодавства у сфері державного управління: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2001. 194 с.
2. Цветков В.В. Державне управління як основний різновид соціального управління. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи. К., 1998. С.17-37.
3. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02 жовтня 2012 року № 5403-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text/>.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text/>.
5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III Закон України від 02 жовтня 2012 року № 5403-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n838/>.
6. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF#Text/>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 01 червня 2023 року № 546 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546-2023-%D0%BF#Text/>.
8. Про утворення Координаційного штабу з питань проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2022 року № 854 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/854-2022-%D0%BF#Text/>.
9. Про затвердження Методики планування заходів з евакуації: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 липня 2017 року № 579 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0938-17#Text/>.

СОБАКАРЬ Андрій - *завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ В ІНШИХ КРАЇНАХ

Справи, які виникають на підставі різних категорій публічно-правових спорів, є досить поширеними та розглядаються в межах адміністративного судочинства у порядку Кодексу адміністративного судочинства України [1]. Про це свідчить і аналіз судової практики діяльності адміністративних судів України. Так, у 2021 році загальна кількість розглянутих місцевими адміністративними судами справ і матеріалів становила 496 093 одиниці проти 291 041 одиниці у 2020 році. Відносний показник розглянутих справ і матеріалів, у яких вимоги заявників задоволено, у звітному періоді порівняно з 2020 роком збільшився на 8 % і становив 71 % загальної кількості розглянутих справ і матеріалів (352 298) проти 63 % (184 379) у 2020 році. Упродовж цього періоду окружні адміністративні суди розглянули 459 354 справи та матеріали проти 249 120 одиниць у 2020 році. При збільшенні в 1,8 рази абсолютного показника розглянутих справ і матеріалів відносний показник справ і матеріалів, у яких вимоги заявників задоволено, порівняно з 2020 роком збільшився на 7 % і становив 72 % (332 563) проти 65 % (161 074) [2]. Аналіз зведених аналітичних даних судової практики з розгляду цієї категорії справ вказує на низку труднощів, пов'язаних, насамперед, з визначенням їх підсудності, предмету позову, процесуального статусу суб'єктів провадження та ін. Окрім цього, вітчизняній системі судочинства, яка є відносно молодою на європейському просторі, бракує досвіду розгляду такої категорії справ, який зокрема повинен набуватися шляхом перейняття найкращих практик розгляду публічно-правових спорів в системі адміністративного судочинства провідних світових держав, історія діяльності адміністративних судів в яких рахується не десятиріччям, як в Україні, а століттям (наприклад, у Франції та Німеччині адміністративні суди функціонують з середини ХІХ сторіччя).

Особливості реалізації змісту, способу та форми адміністративно-правового захисту прав і свобод людини у судовому порядку в зарубіжних країнах залежать від виду системи адміністративної юстиції. Є чотири таких способи (що корелюється із системами адміністративної юстиції, наведеними вище).

Першим способом захисту порушеного права є захист шляхом звернення до спеціально створеного суб'єкта оскарження. У такому разі система адміністративної

юстиції умовно є «складником» органу державної влади, і адміністративні суди не функціонують як окремі суб'єкти провадження [3].

Другим способом захисту порушеного суб'єктивного публічного права є звернення до суду загальної юрисдикції – у порядку цивільного судочинства (наділені таким правом звернення фізичні особи та юридичні особи). Цей спосіб досить успішно реалізується в Бельгії, Нідерландах тощо.

Третій спосіб реалізації розгляду та вирішення публічно-правових спорів полягає у зверненні до спеціальних комісій (трибуналів), що функціонують як складники системи загальних судів (Сполучені Штати Америки, Великобританія та інші країни англо-саксонської системи адміністративної юстиції). І нарешті, останній спосіб захисту порушеного суб'єктивного публічного права визначає відокремлена гілка судів адміністративної юрисдикції (Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Королівство Іспанія) [4, с. 3]. До цієї групи, безумовно, відноситься і Україна [3].

Важливою відмінністю системи адміністративної юстиції Німеччини є та обставина, що адміністративні суди при вирішенні відповідних публічно-правових спорів вправі розглядати лише питання щодо законності адміністративного акту, рішення, дії чи бездіяльності органу публічної влади, але не про його доцільність [5]. Окремі категорії адміністративних спорів у Німеччині розглядаються також іншими судами, до яких належать: - соціальні суди, що вирішують суперечки в сфері державного соціального страхування, надання медичної та іншої соціальної допомоги, виплати допомоги, пенсій [6, с. 25]; - фінансові суди, які розглядають справи, пов'язані зі сплатою податків, зборів, митних платежів, а також за участю фінансових органів; - Федеральний патентний суд, у компетенції якого перебуває значна категорія спорів, що мають публічно-правовий характер, зокрема щодо скаргам, поданим на рішення Німецького відомства за патентами та торговельними знаками. Крім того, розгляд окремих категорій адміністративних спорів можуть інколи здійснювати і суди загальної юрисдикції. Як видно французькі та німецькі законодавці шляхом удосконалення адміністративного судочинства наділили національні адміністративні суди таким правовим статусом, який дозволяє їм найефективніше здійснювати активну роль суду як суб'єкта адміністративного судочинства. І, звичайно ж, їхнє законодавство про адміністративну юстицію дозволяє здійснювати якісний контроль за органами виконавчої влади та надавати позитивний вплив як на окремих французьких та німецьких громадян, так і на суспільство загалом.

Не можна не відзначити й те, що поряд із традиційними способами захисту порушеного суб'єктивного публічного права більшість країн застосовують добровільну та конфіденційну форму альтернативного способу вирішення спорів, яка базується на домовленостях між двома або більше сторонами і метою якої є вирішення спорів між двома або більше сторонами з конкретними результатами. Зокрема, у США тільки 5% справ, поданих до суду, направляють на розгляд, решту – вирішують мирно. Логічно, що порозуміння, досягнуте в процесі врегулювання конфлікту, а не

вирішення (відповідно до волі, наприклад, арбітра або судді) приймається і визнається сторонами. Важко не погодитися і не поважати рішення, в ухваленні якого особисто брав активну участь, набагато легше не визнавати й оскаржувати рішення судді [7].

Таким чином, як свідчить практика, інституційні механізми судового розгляду публічно-правових спорів потребують вдосконалення, у тому числі через урахування надбань позитивної зарубіжної практики, насамперед в частині:

– створення належних умов для врегулювання публічно-правовими позасудовими способами як за участю судді, так і за участю спеціально уповноваженого суб'єкта – медіатора. Такий принцип здійснення судочинства закріплено в Рекомендації Ради Європи № R(86)12 про заходи з попередження і скорочення надмірного навантаження судів [8, с. 216–218], де наголошено на нагальності впровадження процедур мирного «дружнього» врегулювання спорів позасудовою системою або за участю судді-медіатора [9, с. 544–546];

– визначення чітких процедурних правил підготовки, ухвалення рішення про викуп та примусове відчуження земельних ділянок, адже існуючі законодавчі норми визначають право державних органів влади або органів місцевого самоврядування в загальних положеннях, що може призвести до значних втрат, особливо від майбутнього відчуження сільськогосподарських земель тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року (з наступними змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446.

2. Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2021 році URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Analiz_KAS_2021.pdf.

3. Селіванов А.О. Адміністративне судочинство – новий інститут реалізації судової влади. *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 10. с. 2–5.

4. Бояринцева М.А. Розгляд та вирішення адміністративних спорів у зарубіжних країнах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 116-120.

5. Die Verwaltungsgerichtsbarkeit / Bundesverwaltungsgericht URL: <http://www.bverwg.de/bundesverwaltungsgericht/rechtsprechung/verwaltungsgerichtsbarkeit.php>.

6. Leithoff R. Introduction to the Public Administrative Jurisdiction in Germany // *HrvatskaJavnaUprava*. 2006. God. 6. Br. 3. P. 23-33.

7. Основні принципи правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою: Декларація ООН від 29 листопада 1985 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_114/.

8. Рекомендації Ради Європи №R (86) 12 про заходи з попередження і скорочення надмірного навантаження судів. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. С. 216–218.

9. Манукян В.И. Страсбургское право. Европейский суд по правам человека. Право, практика, комментарий. Харьков : Право, 2017. 600 с.

СОПЛКО Ірина – професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, керівник апарату Національної комісії з радіаційного захисту населення України, доктор юридичних наук, професор

ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ СТРУКТУРИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕРВІСНИХ ЦЕНТРІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: НАУКОВИЙ АНАЛІЗ

У світлі євроінтеграції, що є стратегічним пріоритетом України, адміністративно-правова структура країни зазнає значних змін. Розгляд впливу цього процесу на функціонування сервісних центрів, ключових для системи підтримки громадян та підприємств, залишається актуальним завданням наукового аналізу. За останній період спостерігається динамічний ріст доступних адміністративних послуг для громадян, який досягає 25 [1].

Згідно з А. Токаревою, адміністративно-правовий статус, як підвид правового статусу, надає детальний розгляд компетенції та повноважень суб'єктів права в адміністративних правовідносинах [2, с. 82]. Отже, розширення функціональних завдань сервісних центрів супроводжується визначенням нових аспектів адміністративно-правового статусу працівників, які забезпечують надання цих розширених послуг.

Значущим досягненням у контексті удосконалення взаємодії із громадянами є впровадження електронного кабінету водія та застосування «Дія» [3; 4]. Зазначені інноваційні інструменти стали необхідною складовою цифрового комфорту для користувачів, дозволяючи ефективно та зручно здійснювати взаємодію з державними органами. Щоденно, завдяки розширеним можливостям електронних сервісів, громадяни отримують тисячі послуг, відзначаючи важливий крок у напрямку електронного державного управління. Такі зміни свідчать про те, що Україна, незважаючи на виклики, такі як пандемія COVID-19 та війна з росією, продовжує активно адаптувати своє законодавство та адміністративні процедури до високих стандартів, встановлених Європейськими Союзом.

Одним із напрямів розвитку сервісних центрів є міжнародна співпраця. Варто зауважити, що держава проводить імплементацію директиви Європейського

Парламенту і Ради 2006/126/ЄС від 20 грудня 2006 року, яка регулює питання посвідчень водія [5].

Внесення змін до законодавства України згідно з директивою передбачає гармонізацію та взаємне визнання посвідчень водія, категорій, визначень та мінімального віку, узгоджуючи їх із новими вимогами. Попередньо в Україні було чотири категорії: мотоцикли (А), легкові автомобілі (В), грузові автомобілі (С) та автобуси (D). Згідно з новою директивою перелік розширено, включаючи мопеди (АМ), різні види мотоциклів (А1, А2, А), квадроцикли (В1) та різноманітні види грузових і автобусних транспортних засобів. Також важливо, що держави-члени можуть адаптувати мінімальний вік для отримання посвідчення водія залежно від категорії, і директива регулює послідовність присвоєння та еквівалентність категорій.

У поточному році Головний сервісний центр Міністерства внутрішніх справ України приєднався до об'єднання компетентних органів, що реалізують процеси реєстрації транспортних засобів та видачі посвідчень водія в рамках СІЕСА (Conseil International de l'Éducation Routière) [6]. СІЕСА є міжнародною організацією, спрямованою на розвиток та стандартизацію систем освіти та оцінювання водійських навичок.

Приєднання до СІЕСА є важливим кроком для ГСЦ МВС, оскільки це надає можливість участі в міжнародній спільноті, сприяє обміну передовими практиками у сфері водійської освіти та забезпечує впровадження міжнародних стандартів в цей ключовий сектор. Така інтеграція сприяє підвищенню якості та стандартів водійської підготовки в Україні та забезпечує взаєморозуміння міжнародних вимог у цій області.

Узагальнюючи, трансформація адміністративно-правової структури та функціонування сервісних центрів в Україні, в контексті процесу євроінтеграції, визначається значущими змінами у сфері надання державних послуг. Застосування нових технологій, впровадження цифрових інструментів, розширення переліку послуг та спрощення їх отримання свідчать про активний курс країни на вдосконалення адміністративного процесу. Зокрема, надання послуг в сфері транспортного регулювання та водійських посвідчень відзначається врахуванням європейських стандартів, що сприяє зближенню та взаєморозумінню міжнародних практик. Приєднання до міжнародного об'єднання СІЕСА додає важливий аспект до цього процесу, забезпечуючи високі стандарти водійської підготовки та управління дорожнім рухом відповідно до світових норм. Такий науковий аналіз висвітлює ключові тенденції та досягнення в контексті сталого розвитку адміністративного апарату та підтримки громадян у сучасних реаліях Європейської інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Послуги. *Головний сервісний центр МВС*. URL: <https://hsc.gov.ua/index/poslugi/> (дата звернення: 19.11.2023).
2. Токарева К. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів: поняття і структура. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 80–84.

3. Електронний кабінет водія. *Офіційний веб-сайт МВС України*. URL: <https://e-driver.mvs.gov.ua/login> (дата звернення: 19.11.2023).

4. Дія- Державні послуги онлайн. *Офіційний сайт*. URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2023).

5. Директива Європейського Парламенту і Ради 2006/126/ЄС від 20 грудня 2006 року про посвідчення водія : Директива Європ. Союзу від 20.12.2006 р. № 2006/126/ЄС : станом на 15 трав. 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_002-06#Text (дата звернення: 19.11.2023).

6. Україна набула членства в Міжнародній комісії з тестування водіїв. *ГСЦ МВС*. URL: <https://hsc.gov.ua/2023/05/09/ukrayina-nabula-chlenstva-v-mizhnarodnij-komisiyi-z-testuvannya-vodiyiv/> (дата звернення: 19.11.2023).

ХОЗЛУ Іван – викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ВИЛУЧЕННЯ ПОСВІДЧЕННЯ СУДНОВОДІЯ

У липні 2017 року у Національній поліції України було створено новий підрозділ - Управління організації діяльності поліції на воді та повітряної підтримки (наразі: Управління авіації та поліції на воді).

Як зазначав тодішній Голова Національної поліції України Сергій Князев: «... у своїй щоденній роботі поліцейські на воді організують та здійснюють заходи щодо рятування людей і забезпечення їх безпеки. Крім того, перевіряють дотримання законності під час використання плавзасобів, а також попереджують і фіксують правопорушення пов'язані з браконьєрством...» [1].

Слід зазначити, що нормативно-правового акту конкретизуючого та регулюючого завдання та повноваження підрозділів поліції на воді не вироблено дотепер, однак, виходячи з положень ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [2], ст. 5 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» [3], ми можемо дійти висновку, що документування фактів керування суднами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції безсумнівно належить до компетенції підрозділів поліції на воді.

Не вдаючись до порядку притягнення судноводія до відповідальності за керування судном у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, хочемо звернути увагу на такий захід забезпечення провадження, як тимчасове вилучення посвідчення водія, котрий визначає, порядок, підстави та строки його вилучення [4].

Зазначена стаття оперує терміном «посвідчення водія», котрий не ототожнюється з «міжнародне посвідчення на право управління прогулянковим судном», оскільки відповідно до Правил дорожнього руху водій визначається як особа, яка керує транспортним засобом і має посвідчення водія (посвідчення тракториста-машиніста, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, тимчасовий талон на право керування транспортним засобом) відповідної категорії. Водієм також є особа, яка навчає керуванню транспортним засобом, перебуваючи безпосередньо в транспортному засобі, а транспортний засіб є пристроєм, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів [3].

При цьому, слід звернути увагу на ряд аспектів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» усі види суден, які використовуються на внутрішніх морських та річкових шляхах України, відносяться до числа плавучих транспортних засобів. Тобто, судноводії, поряд з водіями, відносяться до числа осіб, які керують транспортними засобами, що створює передумови для об'єднання процедури їхньої відповідальності за статтею 130 КУпАП.

Саме з цією метою законодавець у статті 130 КУпАП для позначення суб'єкта адміністративного правопорушення використовує у всіх її частинах узагальнюючу правову категорію – «особа, яка керує транспортним засобом».

Саме тому, для виконання своїх юрисдикційних повноважень та належного застосування такого заходу забезпечення провадження, як тимчасове вилучення міжнародного посвідчення на право управління прогулянковим судном, підрозділами поліції на воді вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 265-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. У Нацполіції створено новий підрозділ поліції на воді та повітряної підтримки. URL : <https://www.npu.gov.ua/news/u-natspolitsii-stvoreno-noviy-pidrozdil-politsii-na-vodi-ta-povitryanoi-pidtrimki>;
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2075.
3. Про внутрішній водний транспорт: Закон України від 03 грудня 2020 року № 1054-IX. Офіційний вісник України. 2021. № 4. Ст. 201.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради України. 1984. додаток до № 51. Ст.1122.

ЧАЙКА Ярослав - викладач
Державного закладу професійної
(професійно-технічної) освіти зі
специфічними умовами навчання
«Академія патрульної поліції»

ПРАВОВЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕБУВАННЯ ЛЮДЕЙ НА ВУЛИЦІ І В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ В КОМЕНДАНТСЬКУ ГОДИНУ, ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Комендантська година встановлюється з метою реалізації превентивних заходів, щодо переміщення військових, військової техніки і в певний період доби (переважно нічний час), з метою спростити роботу силового блоку, під час дії військового стану. Тому, встановлюються відповідні обмеження, а саме - заборонено перебувати особам на вулиці чи в громадських місцях, які не мають на це дозволу (паперовий носій «спеціально видані перепустки») або не перебувають в статусі патруля (уповноважені особи «посвідчення»), що здійснює перевірку людей, щодо правомірності їх перебування на вулиці чи в громадських місцях під час комендантської години.

Також, перевірка особистих документів у осіб, які порушують комендантську годину, дає можливість перевірити особу за допомогою баз національної поліції України та інших служб, з метою забезпечити законності: щодо перебування кожної перевіреної особи на території України, виявлення зброї, вибухівки, значна сума грошових коштів, наркотичних речовин та інших предметів або засобів чи інструментів, які впливають на загальну безпеку в Україні.

Актуальність: У сучасних реаліях необхідно правильно і вчасно реагувати на виклики щодо загрози життю чи здоров'я людей, через загрози від зовнішнього ворога (росія та білорусь). Однак національне законодавство та реакція громадян має свої недоліки, навіть при прийнятих заходах щодо врегулювання правомірності використання комендантської години в інтересах країн. Необхідно чітко викреслити алгоритм дій і відповідальність громадян, у разі порушення ними комендантської години, у спосіб - пояснення інформації щодо певних необхідних обмежень і заходів, за допомогою ЗМІ і вже потім очікувати відповідні дій в дусі здорового глузду, від громадян.

Мета: Метою цієї тези є - актуалізація та поглиблене розбирання проблематики правового процесу щодо врегулювання питань дотримання комендантської години людьми, в період воєнного стану.

Завдання:

- Визначити проблематику, порушення комендантської години людьми, в період воєнного стану
- запропонувати варіанти реалізації вирішення спірних питань щодо порушення комендантської години людьми, в період воєнного стану

Теза:

Першим кроком необхідно опрацювати - ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», а саме ст. 8 пункт 5 в редакції від 19.10.2023 року та Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 року, в «плані запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні», в графі 6 передбачено - «запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування».

Також, Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану».

З чого можна виокремити що перевірку особистих документів, огляду авто, речей та багажу - надано відповідним уповноваженим особам Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних Сил, які визначені в наказі коменданта.

Згідно ст. 32 ЗУ Про «Національну Поліцію України», а саме «перевірка документів особи», як і в зазначеній вище постанові Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456, майже тотожні підстави для перевірки особистих документів, і все нібито чітко пропрацьовано на рахунок виявлення всіх загроз та небезпек зі сторони осіб, яких перевіряють.

Але при тому, ніяк не визначено відповідальності за порушення людиною комендантської години.

Ми можемо стверджувати, що теоретично «порядок перевірки особистих документів у водіїв, пасажирів транспортних засобів та інших осіб» чітко зазначені в чинному законодавстві України і нібито об'єктивно можна його ефективно реалізувати уповноваженими особами. При тому виникає справедливе питання, щодо реалізації превентивних заходів під час дії комендантської години, окрім морального аспекту та здорового глузду. - Буде правильним і достатнім зі сторони уповноваженої особи використовувати превентивний захід, який не є ефективним, у зв'язку з відсутністю правового врегулювання щодо відповідальності за порушення комендантської години?! Чи превентивний захід буде достатнім, навіть у разі затримання особи і доставлення її у відділення національної поліції, з метою встановлення особи, на максимальний термін до трьох годин?!

В результаті таких запропонованих обставин, виникає логічна проблема – є розуміння що на території всієї України введено воєнний стан, що супроводжує

введенням комендантської години в певний період доби. Також, національне законодавство, чітко регламентує правову перевірку особистих документів в осіб, огляду їх речей, транспортних засобів, багажу та вантажів під час порушення особами таких обмежень, але при цьому, такі заходи ніяким чином не впливають на осіб, які бажають свідомо порушувати обмеження комендантської години, завідомо знаючи що відповідальність за такі дії не передбачена. Тому, можливі загрози через неефективність превентивних заходів в комендантську годину, під час дії воєнного стану, і без змін в національному законодавстві це питання не буде вирішено саме собою.

Пропозиції: Розглянути питання уповноваженими органами влади на території України або підрозділами силових структур, які мають законодавчу ініціативу – внести пропозицію, щодо змін в ст. 173 «Кодексу України про Адміністративні Правопорушення», а саме з приміткою «б» - порушенням обмеження перебування на вулиці чи в громадському місці, в комендантську годину, з поміткою «під час дії воєнного чи військового стану на території України чи окремо визначеної території».

Також, визначити відповідальність у вигляді штрафу або громадські роботи, окремо для громадян так і для посадових осіб.

Висновки: Дотримання прав і свобод людини на території України під час дії воєнного стану, є важливим та невід’ємним напрямком в процесі реалізації побудови демократичного суспільства і правової свідомості громадян на території України. Всі повинні неухильно дотримуватись законодавства України, і в свою чергу держава Україна повинна завжди бути готова до викликів сьогодення і в інтересах держави та її громадян, змінювати підходи до заходів, для забезпечення безпечного середовища на території України. Тому, важливо вчасно виявляти недоліки в законодавстві України та реагувати на них, і наприклад - внести зміни щодо визначення порушення щодо обмеження перебування на вулиці чи в громадському місці, в комендантську годину – оскільки неможливо реалізувати відповідні дії без змін в національному законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Домедична допомога в умовах бойових дій: Методичний посібник / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима та ін. К.: Середняк Т. К., 2014, 80 с.

2. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 року, в «план запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p#Text>.

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 25.11.2023).

4. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету

Міністрів України; Порядок від 29.12.2021 № 1456 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1456-2021-%D0%BF> (дата звернення: 25.11.2023).

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення: 12.12.2023).

6. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.12.2023).

ШИШКАРЬОВА Олена - викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ
КОВАЛЬЧУК Юлія – доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії у галузі права

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА: КОНЦЕПТУАЛЬНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Досліджуючи концептуальність питання уніфікації адміністративно-процедурного законодавства, можна встановити, що шлях його становлення тривав більше двадцяти років, адже ще у 1998 році була затверджена Концепція адміністративної реформи, затверджена Указом Президента України № 810/98.

Також, основні положення концепції належного адміністрування визначено в законодавстві Європейського союзу і в актах м'якого права (soft law) Ради Європи.

15 грудня 2023 року набирає чинності Закон України «Про адміністративну процедуру», який є універсальним законодавчим актом, що передбачає прозору діяльність публічної адміністрації та покликаний забезпечити баланс між інтересами держави, громадян та бізнесу.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адміністративну процедуру», цей Закон регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної

Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів.

Красномовним показником якісного закону є регламентовані ним принципи – основні ідеї та цінності, завдяки яким ми пізнаємо сутність і зміст адміністративної процедури. Законом України «Про адміністративну процедуру» вперше на законодавчому рівні закріплено принципи адміністративної процедури, зокрема: верховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності; рівність перед законом; обґрунтованість; безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; добросовісність і розсудливість; пропорційність; відкритість; своєчасність і розумний строк; ефективність; презумпція правомірності дій та вимог особи; офіційність; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту.

Регламентовані Законом принципи адміністративної процедури покликані виступати гарантією для її здійснення за єдиними прозорими правилами.

Крім того, серед важливих новацій Закону варто відзначити, що фізичні особи зможуть брати участь в адміністративному провадженні, ознайомлюватись з матеріалами справи, матимуть право бути заслуханими органами влади та вносити свої пропозиції і зауваження до дати прийняття рішення. З метою встановлення оставин, що мають значення для вирішення справи, адміністративний орган збирає для цього документи та інші докази з власної ініціативи, у тому числі без залучення особи витребувати документи та відомості, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи. Відповідно, орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація, що належить до сфери його управління, зобов'язані за запитом адміністративного органу надати йому необхідні для вирішення справи документи та відомості, що перебувають у його володінні, протягом трьох робочих днів з дня отримання запиту, якщо інший строк не визначено законом або відповідним запитом адміністративного органу.

Закон встановлює можливість усунення недоліків у поданій особою заяві зі збереженням первинної дати її подання.

Також Законом закріплено обов'язок органів влади мотивувати негативні рішення і роз'яснювати особам причини їх прийняття та порядок оскарження.

Необхідно звернути увагу на запровадження нових категорій та правил, зокрема: «заінтересована особа» – особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт; «адміністративна взаємодопомога» - адміністративний орган може звернутися за адміністративною взаємодопомогою до іншого адміністративного органу з метою вчинення однієї чи декількох необхідних дій у рамках адміністративного провадження; врегульовано питання визначення компетенції (предметної та

територіальної) та спорів про компетенцію; відвід (самовідвід) посадової особи адміністративного органу.

Відтак, законодавчо регламентована загальна адміністративна процедура покликана врегулювати всю сукупність багатоманітних відносин між державою і фізичними та юридичними особами, стати алгоритмом швидких і передбачуваних дій як щодо надання, так і для отримання державних послуг. Запровадження загальної адміністративної процедури наближає Україну до стандартів Європейського Союзу.

Однак, необхідно також зауважити, що **повноцінне та ефективне впровадження загальної адміністративної процедури, вимагає здійснення низки організаційних заходів та значного обсягу нормотворчої, аналітичної, навчальної та інформаційної роботи, зокрема підготовки фахівців**, перегляд всіх внутрішніх процедур щодо відповідності їх закону, підготовка шаблонів нових адміністративних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2073-20> (дата звернення: 25.11.2023).